

เดชะธรรม

ถนนวนหนังสือ ■ ฉบับที่ ๑๙ ปีที่ ๓ เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

คุณค่าของ เพื่อ หริพิทักษ์ ต่อศาสนจักร

เสขิยธรรม

เป็นจดหมายข่าวมีวัตถุประสงค์
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้
และประสบการณ์

การประยุกต์หลักธรรม

มาใช้กับชีวิต และสังคมสมัยใหม่
ทั้งในหมู่ของบรรพชิตและฆราวาส

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายธำรง บัณฑาส

คณะสาราณียการ

ฝ่ายสงฆ์

พระครูสังฆวิชัย

พระอธิการทับทิม อนาวโร

พระอธิการวิทยา จิตตธมฺโม

พระมหาประจวบ ปญญาทีโป

พระมหาณิพนธ์ สุภธมฺโม

พระมหาเจิม สุวโจ

พระไพศาล วิสาโล

พระสุทัศน์ วชิรญาโณ

ฝ่ายฆราวาส

นายสันติสุข โสภณสิริ

นายนิพนธ์ แจ่มดวง

น.ส.บัณฑิตา ยรรยงยุทธ

นายปรีดา เรืองวิชาติ

นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์

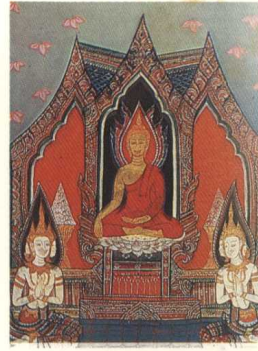
นายสมเกียรติ มีธรรม

นายวรงค์ เวชมาสินนท์

น.ส.อภิญา สุวรรณสรวล

น.ส.นุชรี ศรีวีโรจน์

นายสานนท์ สุขกิจ

ภาพจากปก : งานคัดลอกพุทธศิลป์โดย อ.เพื่อ หริพิทักษ์

■ ผู้จัดทำ ■

กลุ่มเสขิยธรรมร่วมกับคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.)

■ การเป็นสมาชิก ■

เสขิยธรรม ออกเผยแพร่ปีละ ๖ ฉบับ ราคาฉบับละ ๒๐ บาท ค่าสมัครสมาชิก ๑๐๐ บาท/๑ ปี ประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิก โดยส่งธนาคัดหรือตัวแลกเงินในนาม **นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์** มายังเลขที่ **๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา คลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ ปณ.คลองสาน**

■ กลุ่มเสขิยธรรม ■

เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพระภิกษุและฆราวาสผู้ห่วงใยในพระพุทธศาสนาและสภาพของสังคมไทย มีความประสงค์จะประยุกต์ใช้ศาสนธรรมเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างสมสมัย นอกเหนือจากการประสานงานและเกื้อหนุนกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อสังคมในด้านต่างๆแล้ว ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งของกลุ่มก็คือ การเพียรพยายามประยุกต์ธรรมะเพื่อเป็นข้อวัตรปฏิบัติเพื่อขัดเกลาตนเอง โดยมุ่งสู่ประโยชน์สุขของสังคมและเพื่อสมดุลของระบบนิเวศน์ อาทิ การลดและพยายามงดเว้นจากอบายมุขสมัยใหม่ เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มประเภทยาชูกำลัง น้ำอัดลม ภาชนะพลาสติกและโฟม เป็นต้น

ผู้มีความสนใจ ติดต่อสอบถามรายละเอียดได้ที่ฝ่ายประสานงาน**กลุ่มเสขิยธรรม** ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ ถนนสมเด็จพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร. ๔๓๗-๙๔๔๕, ๔๓๗-๙๔๕๐

■ คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.) ■

ก่อตั้งเมื่อพ.ศ.๒๕๒๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ประสานงานระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคลและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและการพัฒนาเพื่อดำเนินงานร่วมกัน
๒. แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเรื่องศาสนาและการพัฒนาพร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางร่วมกันในการทำงาน
๓. ฝึกอบรมและสรรหาทรัพยากรบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริม หน่วยงานซึ่งต้องการการเกื้อหนุนดังกล่าว

สารบัญ

๒ สาราโหมโรง

๓ จดหมายสหายธรรม

๕ หน้าแรก

- เด็กน้อยแห่งราตรีกรุงเทพฯ

๗ เรื่องจากปก

- คุณค่าของเพื่อ หริพิทักษ์ต่อศาสนจักร
ส. ศิวรักษ์

๑๑ บทนำ

- พรหมจรรย์ โลกจริต กับทุนนิยม

๑๔ ปาฐกถาธรรม

- ธรรมานุสติ ครบรอบ ๒๐ ปี

๑๔ ตุลาคม

: มาช่วยกันพัฒนาความรักสากล

พระมหาสมชาย กุศลจิตโต

๒๐ ประยุกต์ธรรมเพื่อสังคม

- คานธีและอาพริกาใต้

อี. เอ็ส. เรดตี้

๒๘ อนุทินเสขิยธรรม

- แนวคิดเรื่องเขตกันชน :

ทัศนะของคนใกล้ป่า

โดยผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม

"นันทา"

๓๒ กระแสใหม่

- การใช้กฎหมายกับพระภิกษุ (๑)

พระอภิชาติ สีลเดโช

๓๕ พระดีศรีสยาม

- พระอิศรา ปวศุฒโน

กับงานพัฒนาเด็ก

: จากชมรมเด็กรักนกสู

ชมชนเด็กทวนกระแส

นุชรี ศรีวิโรจน์

๔๐ ทุกขสังข์ของสังคม

- ปลุกป่าไม่ปลุกป่า ยุคศิลปะดัลลีนอนมา

"อรชุน"

๔๒ มองลอดหน้าต่างวัด

๔๕ สตรีและเด็ก

- เดินตามลำพัง : วิถีของอาจารย์

คุณรัญจวน อินทรกำแหง

ละมัย ชูติระกะ

๕๐ ตู้หนังสือเสขิยธรรม

๕๖ บทกวี

- ดาวจรัสแสง

เขมานันทะ

๕๘ พุทธศาสนาในโลกกว้าง

- ศาสนสภาโลก

๖๒ มุมมองใหม่

- บางแง่มุมเกี่ยวกับขจรยาน

ส. ศิวรักษ์

๖๗ ตามสถานการณ์

- สลักชนกับศาสนา สังคม และ
การเมือง

ชาญดี บารอน

- ขาวร้ายและขาวดีที่ปะคำ (๒)

"ผู้สื่อข่าวของเราเอง"

๖๙ บริการข้อมูลสำหรับ

นักเทศน์สมัยใหม่

๗๑ พุทธทาสปริทรรศน์

- ท่านพุทธทาสภรรณภาพ

พระไทยอายุ ๘๗

: ผู้ต้านกระบวนกรทำให้ศาสนา

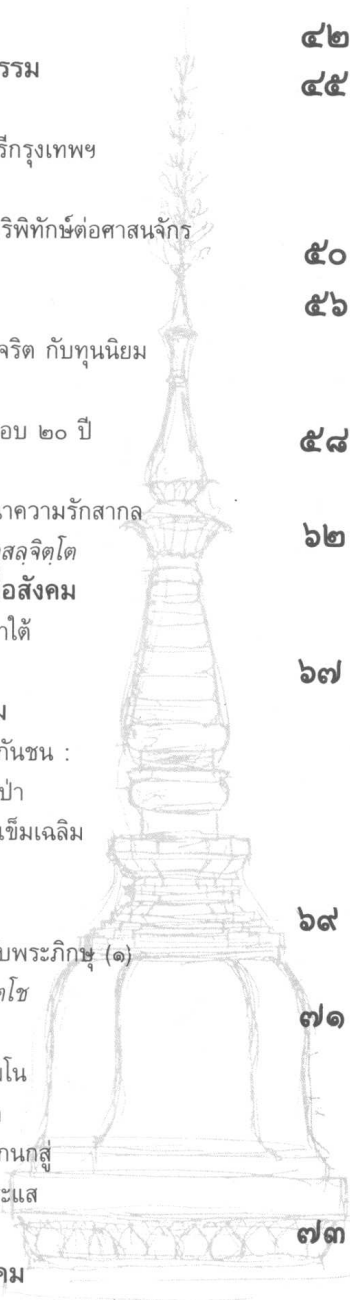
ลดความสำคัญลง

๗๓ เนื่องมาจากปกหลัง

- ฆราวาสประวัตติ เพื่อ หริพิทักษ์

ศิลป์แห่งชาติ

อนันต์ วิริยะพินิจ

ฉบับที่ ๑๙

ปีที่ ๓

พฤศจิกายน

ธันวาคม

พ.ศ. ๒๕๓๖

เสขิยธรรม ฉบับนี้ใช้กระดาษแปรรูปที่นำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการแสดงถึงความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่าที่สุด และการไม่อามั่นปก เป็นการลดสารพิษที่เกิดจากกระบวนการเคลือบปก ซึ่งช่วยลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

มีพักจะต้องกล่าวถึงข่าว-
คราวที่ลงกันอย่างครึกโครมตามหน้า
หนังสือพิมพ์เมื่อเดือนพฤศจิกายน
ที่ผ่านมา การปลุกเสกและโฆษณา
ขายพระเครื่องกลายเป็นเรื่องใน
ความสนใจของพุทธศาสนิกชนขึ้น
มาทันตา

ฝ่ายที่ออกมากระตุ้นก่อนคือ
เจ้ากระทรวงศึกษาธิการ และที่รอง

โฆษณาเท่านั้น แต่เปิดช่องให้ฝ่าย
อื่นๆ ทำได้ ดังที่สมเด็จพระวันรัต
วัดโสมนัสวิหาร กรรมการมหาเถรฯ
รูปหนึ่งก็ได้ให้สัมภาษณ์อย่างชัด
ถ้อยชัดคำว่า “ที่ห้ามนั้นห้ามเฉพาะ
พระ ไม่ได้ห้ามประชาชน บางที่
ประชาชนก็ทำแล้วเอามาให้พระ
แจก” (เพ็ญอ้าง)

ประการที่สอง ยังได้เปิด

๒๐-๒๖ ก.ย.๓๖)

จำแนกผู้โฆษณาได้เป็นวัด
ต่างๆ ที่ล้วนมีชื่อเสียงโด่งดังทั้งสิ้น

และมีการประมาณว่า ค่าใช้
จ่ายทางด้านโฆษณาพระเครื่องและ
วัดถ่มงคตทางสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีสูง
ถึงกว่า ๑๐๐-๒๐๐ ล้านบาทต่อปี
(รายงานเศรษฐกิจ ธนาคารกสิกรไทย
อ้างในสยามโพสต์ ๖ พ.ย.๓๖)

ประมาณว่า ปัจจุบัน ธุรกิจ
ที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องมีมูลค่าสูง
ถึงกว่า ๑,๐๐๐ ล้านบาท เพราะ
เฉพาะแผงรับเช่าพระในปัจจุบันก็มี
อยู่ถึงกว่า ๕,๐๐๐ แผงทั่วประเทศ
โดยอยู่ในกรุงเทพฯ กว่า ๓,๐๐๐ แผง
และยังขยายตัวไปยังตลาดประเทศ
ใกล้เคียง อาทิ สิงคโปร์ที่มีแผงพระ
อยู่กว่า ๓๐๐ แผง

นอกจากนี้ยังมีธุรกิจที่เกี่ยว
ข้องอื่นๆ อาทิ ธุรกิจทำกรอบพระ
เลี่ยมพระ รวมทั้งหนังสือพระที่มี
จำหน่ายในปัจจุบันกว่า ๒๐-๓๐ ฉบับ
(เพ็ญอ้าง)

ถาร่างระเบียบของมหาเถร
สมาคมจะกลายเป็นเรื่องลู่บนหน้าปะ
จุมูกเสียอีก

ธุรกิจพระเครื่อง เก่งอย่างไรไม่เกย

ลดหลั่นลงมาตามลำดับ โดยล้วน
อ้างว่า “ธุรกิจ” พระเครื่องที่ดำเนิน
ไปอย่างเอิกเกริกนี้ เป็นเรื่องที่น่า
เสื่อมเสียและอับอายอย่างยิ่ง จน
ล่าสุดข้างฝ่ายผู้ปกครองคณะสงฆ์-
คณะกรรมการมหาเถรสมาคม ได้
ประชุมและมีมติออกมาว่า จะห้าม
พระโฆษณายขายพระเครื่องและวัดถ่ม
งคตประเภทอื่นๆ ทางหนังสือพิมพ์
วิทยุ และโทรทัศน์ (สยามโพสต์ ๒๐
พ.ย.๓๖)

อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสังเกต
๒-๓ ประการในร่างระเบียบที่จะ
ออกมามีดังนี้คือ

ประการแรก ร่างระเบียบนี้
จะห้ามเฉพาะพระสงฆ์มิให้ทำการ

ช่องอนุโลมให้มีการโฆษณาใน
หนังสือที่เกี่ยวข้องกับวงการพระ
ได้อีก ซึ่งในรายละเอียดท่านจะ
ตีความกว้างขวางแค่ไหน คงต้อง
รอดูต่อไป

ประการสุดท้าย ร่างระเบียบ
ที่จะออกมาดังกล่าว ไม่ได้มีมาตร-
การออกมาควบคุมการสร้างพระ
เครื่องโดยตรงเลย

นิตยสารทางธุรกิจฉบับหนึ่ง
ทำการสำรวจยอดโฆษณาพระเครื่อง
และวัดถ่มงคตทางหน้าหนังสือพิมพ์
รายวันจำนวน ๑๐ ฉบับ ช่วงระหว่าง
วันที่ ๒๓-๒๙ สิงหาคม ศกนี้
พบว่า มีค่าใช้จ่ายโฆษณาสูงถึง
๓,๒๒๔,๔๐๐ บาท (คู่แข่งรายสัปดาห์

ขอแสดงความยินดีในโอกาสที่ท่านพระครูมานัสสนธิพิทักษ์, พระครูพิพิธประชานาถ และพระครู
อุปการพัฒน์กิจ ได้รับรางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ (สวช.) ในสาขาสิ่งแวดลอม, การผลิตและการบริโภค และการบำบัดโรคตามลำดับ ทั้งนี้ ท่าน
ทั้งสามจะเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่
๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ นี้

"ไม่มีเวลาพอ"

วัดป่าไตรสรณคมน์ ต.คลองพน
อ.คลองท่อม จ.กระบี่

เมื่อได้อ่านกินเพื่อสุขภาพแบบเซนแล้ว วางไม่ลง เพราะมีข้อคิดสะดุดใจหลายๆแห่ง แต่เสียดายที่ไม่มีสูตรอาหารละเอียดพอ และรายชื่อส่วนใหญ่ก็รู้สึกจะไม่ใช่อาหารที่หาง่ายในเมืองไทย ถ้าหากมีหนังสือเล่มอื่นที่มีรายละเอียดเพียงพอ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงๆ ก็จะได้

สำหรับหนังสือกินเพื่อสุขภาพแบบเซนนี้ อาตมาคิดว่าเป็นหนังสือที่เพียงแต่แนะนำเท่านั้น ถึงไม่มีรายละเอียดสำหรับนำไปปฏิบัติได้เพียงพอ แต่ก็อ่าน นำศึกษา และตั้งใจว่า ถ้ามีเวลาจะอ่านซ้ำอีกคราว

หากมีเวลา อาตมาจะเขียนบทความมาร่วมด้วย เคยคิดไว้หลายๆแนว แต่ไม่มีโอกาสตีพิมพ์ และเนื่องจากเมื่อก่อนนี้ อาตมาไม่ได้เคยเป็นหลักแหล่ง เขียนแล้วก็ทิ้งตอนนี้อยู่เป็นหลักแหล่งแล้ว แต่ก็ยังไม่มีความพออยู่พอกินเอง

พระสุพร ฐิติโก

- ทางเสขิยธรรม ยินดีเป็นเวทีให้กับพระคุณเจ้าทุกท่านที่ประสงค์จะเผยแพร่ความคิดความอ่านลงในเสขิยธรรม แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างมาประกอบการพิจารณาด้วย เพื่อหาบทสรุปที่ว่า "จะลงหรือไม่ อย่างไร" ว่าแต่ว่าตอนนี้พระคุณเจ้ามีเวลาหรือยังครับ

"สติแนว สกิปา"

สำนักสงฆ์เขาพุดช้อย
หมู่ ๒ ต.หนองมะค่าโมง
อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี

เกี่ยวกับหนังสือ "ปัจจุบันเป็นเวลาประเสริฐสุด" หรือ "ที่สุดของปัจจุบันนั่นคือสติ" อาตมาคิดว่าเป็นหนังสือที่มีคุณภาพ มีความร่วมสมัย ใช้เจริญสติได้ดีไม่ว่าจะเป็นพระเถรเถรชื่อก็ตาม เพราะถ้ามีสติทุกเมื่อในการทำอะไรจะทำให้ใช้เวลาอย่างมีค่ามากขึ้น

ในช่วงพรรษาที่สองที่ผ่านมา นั้น อาตมาก็เคยเห็นหนังสือประเภทนี้เหมือนกัน แต่ว่าไม่ค่อยร่วมสมัยสำหรับบุคคลทั่วไป และใช้ได้เฉพาะพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น รู้สึกจะเป็นหนังสือชื่อเจริญสติแนวกะ ของหลวงพ่อดวงตะโก อาตมาก็นำมาใช้บ้าง

สมัยนี้ต้องทำงานแข่งกับเวลา อาตมาคิดว่าคงเป็นเรื่องยากสำหรับบุคคลทั่วไปที่จะฝึกสติ แต่ก็คงมีคนทำได้

พระสุเทพ เขมาภิรโต

- การเจริญสติ แท้จริงแล้วก็คือการนำขุมทรัพย์วิเศษภายในตัวมนุษย์ออกมาใช้นั่นเอง ผมว่าธรรหรืองานใดก็ตาม ไม่น่าแยกออกจากการปฏิบัติธรรม ซึ่งก็หมายความว่า การเจริญสตินี้ด้วยครับ

"ไม่เห็นด้วยกับการเปิดป่าอุทยาน"

โรงเรียนบ้านต้นม่วง
ม.๕ ต.ท่าอยู่ อ.ตะกั่วทุ่ง
จ.พังงา ๘๒๑๓๐

กระผมไม่เห็นด้วยกับการเปิดป่าอุทยานเพื่อให้เอกชนเข้าไปทำรีสอร์ท เพราะเดี๋ยวนี้ป่าในเมืองไทยเหลือน้อยเต็มทีแล้ว

กระผมว่าน่าจะช่วยกันปลูกต้นไม้หรือดูแลป่าที่ยังเหลืออยู่ดีกว่า เพราะว่าถ้าไม่ช่วยกันแล้ว เชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศของเราจะลำบากถ้าป่าไม้หมดไป

กระผมนึกไม่ถึงเลยว่าจะมีรัฐบาลที่โง่ง เข้ามาบริหารประเทศชาติบ้านเมือง เพราะมีรัฐมนตรีที่หัวโหลยกระหายเงินจนหน้ามืด คิดจะขายชาติกินด้วยมรดกของชาติบ้านเมือง หาผลประโยชน์ล่ำไถ่จากผืนแผ่นดินไทย ตรงนี้เองหรือทำให้คิดจะเปิดป่าอุทยานกัน

แม้ไม่เปิดป่า ก็มีนายทุนเจ้าพ่อที่มีอิทธิพล ได้ตัดไม้ทำลายป่าไม่เว้นแต่ละวันอยู่แล้ว ซึ่งยังไม่มีใครคนใดคนหนึ่งสั่งจับผู้บงการตัดไม้ตัวใหญ่ๆ โตะ สักที เห็นจับแต่แพะ หรือไม่ก็ลูกปลาดิ่งแห้ง

กระผมคิดว่าเราควรส่งเสริมการท่องเที่ยวที่อื่นๆ จะดีกว่า เพราะว่าทุกวันนี้ ผมไปต่างจังหวัดที่ไร จะดีใจมากที่ยังได้เห็นป่าเขา แม่น้ำจะมีน้อยลง แต่ก็ยังดี ดีกว่าไม่เห็นเลย

จริงๆแล้วกระผมไม่อยากแสดงความคิดเห็นอะไรมาก เพราะ

ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกฝ่ายต้องคิดให้รอบคอบ ผมเพียงแต่อยากจะบอกว่า "ป่า" มีค่าต่อคนมากนะครับ
กล้าหาญ เพชรรัตน์

- นโยบายหรือโครงการใดๆ ก็ตาม หากให้ความสำคัญกับป่าเพียงน้อยนิดหรือไม่มีเลยก็ไม่สมควรได้รับการยอมรับจากมหาชน อย่างกรณีการเปิดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นี้ พิสูจน์ความจริงใจของรัฐนาวา หลีกภัย ต่อธรรมชาติได้ว่า "ไม่ต่างจากรัฐบาลชุดก่อนๆ ที่เห็นธรรมชาติเป็น Free goods ตลอดกาล จะหยิบฉวยจนใช้อย่างไรก็ได้" ได้ข่าวว่ายกเลิกไปแล้ว ก็ขอแสดงความเสียใจกับคุณสาววิดดีด้วย ที่เขาใหญ่ไม่สามารถสนองความประสงค์ของท่านได้

"หาอ่านยากอยู่"

ต.ป.ณ. ๔๐ อ.เมือง
จ.ชุมพร ๘๖๐๐๐

เมื่ออาตมาได้อ่านหนังสือ คีตปัญญา ลีลาชีวิตแล้ว อาตมาคิดว่าแปลกดี ส่วนเสขียธรรมนั้น อาตมาใคร่ขอแนะนำว่า น่าจะนำภาษิตของพระพุทธเจ้าหรือภาษิตของใครก็ได้มาลง ไม่ต้องลงมาก ลงแค่แถวสองแถวก็ได้ เพราะว่าตามสำนักสงฆ์นั้น จะหาอ่านได้ยากอยู่ แม้แต่ที่พักสงฆ์ของอาตมาเองก็หาได้ยากเหมือนกัน

พระสมคิด สุมงคโล

- ทางเสขียธรรมขอรับไว้พิจารณาครับ

"ประยุกต์ธรรมเพื่อชีวิตป่า"

วัดศรีโคมคำ ต.เวียง อ.เมือง
จ.พะเยา ๕๖๐๐๐

อาตมาได้อ่าน "ปัจจุบันเป็นเวลาประเสริฐสุด" ของท่านดิช นซ์ ฮันท์ ที.ส.ศิวรักษ์แปลแล้ว อาตมาคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นการเดือนสติ และมีสติทุกเมื่อในช่วงจังหวะต่างๆของชีวิต หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับพระภิกษุเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสังคมไทยเรายกย่องนับถือพระภิกษุมาก ทำให้พระภิกษุมีชีวิตที่สะดวกสบาย มีอาหารเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวกนานัปการ จึงเป็นการง่ายที่จะถูกขัดสายไป ในทางวัตถุนิยม ทำให้ละเลยการปฏิบัติธรรมและครุ่นคิดถึงจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต หากภิกษุสงฆ์ไม่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้แล้ว ญาติโยมก็คงจะยิ่งแยกแยะไม่

ทางฝ่ายนิคายมหายานเขามีกการประยุกต์ธรรมเพื่อให้เหมาะสมอย่างหนังสือเล่มนี้ มีอยู่มากทีเดียว แต่ในนิกายเถรวาทยังไม่ค่อยมีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้มากนัก

พระปิยะ ธีรธมโม

- สิ่งดีๆ นั้นมีอยู่แน่นอน อยู่ที่ว่า "จะรู้จักและสามารถนำมาใช้ให้เหมาะกับยุคสมัยได้อย่างไร" ครับ

"อยู่ยากจริง"

วัดเขาสนามชัย

การจะดำเนินชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งเลวร้ายต่างๆ ในโลกนี้ เป็นสิ่งที่ยากมาก ยากจริงๆ ผู้ใดอ่อนแอ ขาดสติปัญญาต่อการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต ก็คงจะคิดว่าตัวตายวันละหลายร้อยหน เพราะทนต่อสิ่งบีบคั้นกดดันไม่ได้ ผู้ใดที่ตกอยู่ในสภาวะเช่นนี้ ก็น่าเห็นใจและน่าสงสารนะ

พูดถึงป่าเขาสนามชัยนี้ คงไม่เหมือนสมัยก่อน ก็เท่าที่รู้เห็นกันอยู่ในปัจจุบันว่าอะไรเป็นอะไร สงสารผู้พิทักษ์ป่านะ เพราะต้องเสี่ยงต่อภัยต่างๆ นาๆ ที่จะเกิดแก่ชีวิตก็คนแล้วละที่จะต้องถูกสังเวยชีวิต ในขณะที่คนเห็นแก่ตัว (มาก) เพิ่มขึ้นๆ ก็ไม่รู้ว่าพวกเขาจะสร้างบาปกรรมต่อไปถึงไหน

แม่ชีกัดดี ศรีภูธร

- สภาพสังคมที่สับสนและวุ่นวายเช่นนี้ ได้คุกคามชีวิตผู้คนอยู่ไม่น้อย สิ่งเดียวที่มนุษย์ควรป้องกันไม่ให้คุกคามก็คือ "ความท้อแท้สิ้นหวัง" ถ้ามันมากก็โล่มันไปด้วยสติปัญญา ฟังดูง่าย เวลาทำจริงๆ บางครั้งก็ยากเหมือนกันนะครับ แต่คงไม่ยากที่จะทำ?

เด็กน้อยแห่ง สาริกรุบเทพฯ

เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายนปีที่แล้ว นายกช ชวน หลีกภัยประกาศก้องว่าจะกำจัดปัญหาโสเภณีเด็กให้หมดสิ้นไป ผ่านไปเกือบปีแล้ว ดูเหมือนคำกล่าวของชพนช ยังห่างไกลมากนักจากความเป็นจริง

กลุ่มทำงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็กคาดประมาณว่า ปัจจุบันมีโสเภณีเด็กถึงจำนวน ๘๐๐,๐๐๐ คนทั่วประเทศ ขณะที่ทางฝ่ายรัฐบาลบอกว่าตัวเลขนี้สูงเกินความเป็นจริง และอ้างว่าจำนวนโสเภณีเด็กได้ลดลงแล้วอย่างมากมาย โดยอ้างว่า ในปีที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับโสเภณีเด็กได้เพียง ๘๐ ราย

ทางกลุ่มผู้ทำงานเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กยังเชื่ออีกว่าโสเภณีเด็กยังมีอยู่เกลื่อนกลาดทั่วไปตามสถานค้าประเวณีที่แอบแฝงอยู่ทั่วประเทศ โดยมีทั้งในลักษณะที่สมัครใจทำและที่ถูกบังคับ และนอกจากเด็กไทยแล้วยังมีการลักลอบนำเด็กสาวจากลาว, จีน และพม่า ผ่านเข้ามาทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อขายเป็นโสเภณีด้วย

แม้ว่าคณะรัฐมนตรีจะได้ผ่านพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งออกมากำหนดโทษผู้ที่ร่วมประเวณีกับโสเภณีที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ปัญหาโสเภณีเด็กก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ยังไม่ได้มีวาระที่จะเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาแต่อย่างใด กลุ่มทำงานเพื่อสิทธิเด็กเชื่อว่า ข้าราชการบางคนทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทเองมีส่วนในการจัดหาโสเภณีเด็กเพื่อส่งแก่ช่องต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะเมื่อช่องต่างๆ ขาดเด็ก เจ้าของก็มักจะมา “ซื้อ” เอาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

หากว่ารัฐบาลเองยังไม่ตื่นตัวตามข้อมูลเหล่านี้ ก็น่าจะได้ลองฟังคำบอกเล่าจากปากโสเภณีเด็กที่ทำงานอยู่แถวสวนลุมพินีในยามราตรีดูบ้าง

พวกเธอเล่าว่า หลายครั้งพวกเธอถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้หนึ่ง ซึ่งรู้จักกันในนาม “จ่าโหม” และเพื่อแลกกับบิสริภาพ พวกเธอถูกบังคับให้ร่วมประเวณีกับเขา

หากท่านนายกช เห็นว่าข้อมูลของกลุ่มทำงานเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กเหล่านี้ไม่น่าเชื่อถือ ท่านก็น่าจะลองมาคุยกับจำคนนี้ดู และถามไถ่เขาได้เกี่ยวกับปัญหาโสเภณีเด็ก

แม้ว่าพวกโสเภณีเด็กมักจะไม่นิยมปรากฏตัวในแหล่งการค้าประเวณีที่รู้จักกันทั่วไป แต่ในยามค่ำคืนที่สวนลุมฯ เด็กๆ จะไปนั่งคอยให้บริการคนที่เดินผ่านไปมาย่านถนนราชดำริ สีลม และราชประสงค์ พวกเขาทั้งหญิงและชายอายุระหว่าง ๑๒-๑๖ ปี จะนั่งคุยกันจ้อกแจ้กในงามมืดของโค้งถนนให้เห็นเป็นประจำ

“บัว” เป็นเด็กหญิงคนหนึ่งในกลุ่มเด็กเหล่านี้ เธอเล่าว่า ได้จากบ้านเกิดที่สุรินทร์มาเมื่อสองปีที่แล้ว ภายหลังจากที่พ่อแม่เธอแยกทางกัน จากนั้นก็เข้ามาร่วมกับกลุ่มเด็กที่ค้าประเวณีที่สวนลุมฯ เหล่านี้

ลูกค้ารายแรกของเธอเป็นชาวต่างประเทศ เขาจ่ายให้เธอ ๒,๕๐๐ บาท

บัวบอกว่า “เขาเป็นคนดีมาก นอกจากจะจ่ายเงินให้หนูแล้ว พอหนูบอกเขาว่า มาขายตัวเพราะความยากจน เขายังซื้อเสื้อผ้าและรองเท้าให้หนูอีก”

เด็กหญิงยังเล่าต่ออีกว่า เธอและเพื่อนของเธอ

ต้องพยายามออกมาหาลูกค้า ๓ วันต่อหนึ่งสัปดาห์ เพื่อจะมีเงินพอใช้ในอาทิตย์ต่อไป และจับจ่ายเป็นค่าเช่าบ้าน

โสภณเด็กแถวสวนลุมฯ มักจะพาแขกของเธอไปนอนที่โรงแรมแถวๆ นั้น อย่างเช่นที่ซอยงามดูพลี

บ๊วเล่าว่า เธอและเพื่อนๆ จะออกหาลูกค้าตั้งแต่สองทุ่มถึงตีสี่ ถ้าเกิดไม่มีลูกค้าเลย พวกเธอจะเข้าไปในสวนลุมฯ เพื่อคอยผู้ชายที่เป็นลูกค้าประจำ ซึ่งจะมารัวง ออกกำลังกายตอนตีห้าทุกวัน

“ส่วนมากพวกนี้จะเป็นคนแก่ที่เมียไม่ยอมให้ออกเที่ยวตอนกลางคืน” บ๊วเล่าให้ฟัง “พวกนี้แก๊งค์ทำเป็นจะมารัวงออกกำลัง แต่โดยมากเขาจะพาพวกหนูไป”

เด็กคนอื่นเล่าอีกว่า พวกเธอจะมีลูกค้าประจำคนพิเศษ ซึ่งเป็นตำรวจนอกเครื่องแบบที่รู้จักกันในนาม “จ๋าใหม่”

เธอเล่าว่า “จ๋าคนนี้จะต้องเคยจับพวกหนูอย่างน้อยก็คนละหนึ่งครั้ง แต่เขาไม่ได้พาพวกหนูไปโรงพักหรอก แต่จะบังคับให้หนูร่วมเพศด้วย เขาจะจับใครก็

ตามที่เขาเจอ แล้วเขาจะนอนกับพวกหนู และยังบังคับให้พวกกระเทยมาช่วยสำเร็จความใคร่ให้”

“เมื่อเร็วๆ นี้ เพื่อนของหนูคนหนึ่งก็ถูกจับ แต่เขากำลังมีประจำเดือน จ๋าใหม่จึงบังคับให้เขาเล่นรักทางปากด้วย”

“เล็ก” อายุ ๑๔ ปี และหนีออกจากบ้านที่อุบลราชธานี หลังจากถูกล่วงของเธอข่มขืนเมื่ออายุได้เพียง ๑๑ ขวบ

ในเวลากลางวัน เธอจะทำงานเป็นสาวเสิร์ฟในร้านอาหารรับเงินเดือน ๘๐๐ บาท และช่วงตั้งแต่สองทุ่มถึงตีสองครึ่ง เธอต้องออกไปหาเงินแถวสวนลุมฯ ปรกติเธอต้องรับแขก ๒ คนต่อหนึ่งคืน

เธอยอมรับว่าตอนนี้ตัวเองกำลังติดบุหรี่ยี่ห้อผสมด้วยเฮโรอีนอย่างมาก

จาก “No job shortage for the children of the night” เดอะเนชั่น ๒๔ ต.ค. ๒๕๓๖

เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน มีรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับว่า เด็กหญิงสองคนถูกบังคับให้ขายตัวแก่ชาวต่างชาติ โดยผู้ที่เป็นบุพการีแท้ๆ ของเธอเอง เธอทั้งสอง คนหนึ่งอายุ ๘ ขวบ อีกคนอายุ ๑๑ ขวบ ถูกแม่และยายของตนเองนำมาเร่ขายบริการทางเพศแก่ชาวต่างชาติที่บริเวณหัวถนนสีลม เมื่อถูกจับกุม บุพการีทั้งสองให้การคล้ายกันว่า เหตุที่ต้องทำเช่นนี้เป็นเพราะความยากจน และอ้างว่าไม่รู้มาก่อนว่า นายหน้าที่มารับเด็กจะพาเด็กไปขายตัว นึกว่าจะนำเด็กไปถ่ายรูปกับชาวต่างชาติเฉยๆ ทั้งนี้ตำรวจได้รับหลักฐานเป็นรูปถ่ายสามกอนาจาร ซึ่งเด็กทั้งสองขณะที่นำตานองหน้า ได้ถูกเปลือยกายและมัดมือไขว้หลังใส่กุญแจมือ และมีการนำเอาพระพุทธรูปมาสอดใส่อวัยวะเพศด้วย

แม่ของเด็กหญิงอายุ ๑๒ ขวบบอกว่า เหตุที่ต้องบังคับให้ลูกสาวขายตัวเป็นเพราะตนเองยากจน ต้องเลี้ยงดูลูกถึงสี่คน และพ่อเด็กได้เสียชีวิตไปตั้งแต่ ๗ ปีที่แล้ว ครั้งแรกนำลูกสาวมาเร่ขายดอกไม้ จนต่อมาจึงขายบริการทางเพศขณะที่ยายของเด็กหญิงอายุ ๘ ขวบบอกว่า เหตุที่ทำเช่นนี้เพราะครอบครัวยากจนเช่นกัน ต้องหารายได้มาจุนเจือครอบครัวสำหรับพ่อและแม่ของหลานสาวคนนี้ได้แยกทางกันนานแล้ว และทั้งหลานไว้ให้ตนเองเลี้ยง

สังคมกำลังเล่นอะไรกับดวงใจน้อยๆ ของเด็กหญิงสองคนนี้ ความยากจนเป็นสาเหตุของปัญหาทั้งหมดจริงหรือ “เป็นเด็กผู้หญิงด้วย... เป็นโสเภณีด้วย... เป็นได้อย่างไร”

การพระศานานันั้น จุดสูงสุดมุ่งที่ความจริงอย่างยิ่ง (อริยสัจจ์-ปรมัตถสัจจ์) แต่ในการสั่งสอนและประยุกต์ใช้ ได้มุ่งที่ความดี (ศีลธรรม) แม้ในขั้นสุดท้ายจะให้ไปพ้นความดีก็ตาม กล่าวคือไม่ให้เอาวัดเอาเปรียบกันและเพื่อเกื้อกูลกัน โดยการสอนธรรมนั้นได้ใช้ความงามเป็นตัวเอื้ออาทรเสมอไป แต่ก็ให้ไม่ติดในความงาม ไม่ให้หลงใหลในความงาม ดังไม่ให้ติดในความดีนั่นเอง

ถ้าการประพฤติธรรมเป็นไปได้อย่างเหมาะสม ความงามกับความดีจะแสดงออกอย่างธรรมชาติและอย่างเรียบง่าย เป็นทั้งความ

ส.ศิวรักษ์

คุณค่าของ **เพื่อ** **หริพิทักษ์** ต่อศาสนจักร

สะอาดและความสว่าง ซึ่งมีเนื้อหาแห่งความสงบนี้แล คือการเดินทางไปหาความจริงอย่างถูกต้องถ่องแท้ แต่ถ้าพลาดไปจากนี้ ความงามจะกลายเป็นความน่าเกลียด เป็นการฟุ้งเฟ้อหรือความอวดร่ำอวดรวยไป นับเป็นการเพิ่มอัตรดาทุพพาทานให้ผู้สร้างหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมชิ้นนั้นๆ

ในอดีต จะเห็นได้ว่าวัดวาอารามของเรามักเข้ากันได้ดีกับธรรมชาติที่แวดล้อม สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมภายในวัดก็มักมีธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้องในลวดลาย รวมถึงสิ่งสารพัดและชีวิตชาวบ้านชาวเมือง องค์พระประธานก็ถือได้ว่าเป็นประติมากรรมอันสำคัญยิ่ง ก่อให้เกิดศรัทธาปสาทะ เพื่อเข้าถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเราไม่ทราบเสียด้วยซ้ำว่าใครเป็นศิลปิน เป็นสถาปนิก เป็นประติมากร นี่คือการสร้างความงามเพื่อความดี และเพื่อแสวงหาความจริง ยิ่งกว่าจะมุ่งที่อามิสหรือชื่อเสียงเกียรติยศ

ในระยะหลังๆมานี้ เราถูกตัดขาดจากอดีตอย่างไม่รู้เท่าทัน แม้พระองค์ก็แทบมองไม่เห็นความสำคัญของความงาม ว่าควรควบคู่ไปกับความดีและความจริง ยิ่งมาเห่อวัดดูตามชาวบ้านและปราศจากสุนทรียรสอันสั่งสมสืบเนื่องกันมาหลายต่อหลายชั่วคน ก็เลยไม่เห็นคุณค่าของศิลปกรรมในวัด ปล่อยให้ย่อยยับเสียหายๆ หาไม่ก็แลกเปลี่ยนกับของใหม่ๆ แม้จนให้ภาคีกรรมไปเพื่อสิ่งก่อสร้างอย่างใหม่ก็มี เช่น หอไตรที่ไปอยู่ ณ วังสวนผักกาดเป็นตัวอย่าง แต่อย่างน้อยนั้น เจ้าของวังท่านก็บูรณะปฏิสังขรณ์และอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังไว้อย่างน่าสรรเสริญ ผิดกับหอไตรวัดระฆัง ซึ่งถ้าไม่ได้อาจารย์เพื่อหริพิทักษ์เป็นตัวตั้งตัวตี ย่อมปลาสนาการไปไม่เป็นศักดิ์ศรีอยู่ที่วัดให้ได้แลเห็นความงามและความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ทั้งทางศิลปะและทางพระราชวงศ์ด้วย

แม้หอไตรวัดระฆังจะเป็นงานเอกอุในทางอนุรักษ์ของอาจารย์เพื่อ แต่ท่านก็ได้อุทิศตน

**“บทเรียนจากอ.เพื่อ หริพิทักษ์
สำหรับพระนักพัฒนานั้นคือ
ลดพัฒนาวัตถุอย่างใหม่
หากมุ่งที่อนุรักษัธรรมชาติรอบๆ วัด
หรือรอบๆ บริเวณนอกวัด
และงานด้านความยุติธรรมในสังคม
ก็ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน**

**นี่แลคือหัวใจของการเดินเข้าหาความจริงด้วยการ
ใช้ประสบการณ์ทางด้านความดีและความงาม”**

เพื่ออนุรักษัศิลปกรรม ณ วัดอื่นๆอีกมาก อย่าง
วัดใหญ่สุวรรณารามที่เพชรบุรีนั้น พระเจ้า
อยู่หัวในรัชกาลที่ ๕ ถึงกับมีพระราชดำรัสว่า
เป็นแบบอย่างของพระอารามที่ทรงใช้คำภาษา
อังกฤษว่า Monastery แท้ที่เดียว ภาพจิตรกรรม
ฝาผนังในพระอุโบสถก็วิเศษยิ่ง ถ้าไม่ได้อาจารย์
เพื่อ (กับอังคาร กัลยาณพงศ์) ช่วยอนุรักษัไว้
อย่างทะนุถนอมและอย่างถูกหลักวิชาแล้ว ก็
ย่อมปลาสนาการไปอย่างน่าเสียดาย

นอกจากนี้แล้ว อาจารย์เพื่อกับคุณ
อังคารยังช่วยกันคัดลอกภาพฝาผนังวัดมหาธาตุ
วัดราชบูรณะที่อยู่ธยา รักษาไว้ให้เราอย่างดี
เลิศ เพราะอนุรักษัของจริงไว้ไม่ได้แล้ว ผิดไป
จากตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัด
พุทธไสวรรย์ ซึ่งอนุรักษัภาพจิตรกรรมฝาผนัง
ไว้ได้ ดังเช่นวัดใหญ่ที่ชลบุรีก็เช่นกัน ที่เอ่ย
มานี้เป็นเพียงจำนวนน้อย โดยไม่กล่าวถึงทาง
ภาคเหนือเอาเลยด้วยซ้ำ ดังกรณีวิหารน้ำแต้ม
ที่วัดพระธาตุลำปางหลวงนั้น ก็เพราะอาจารย์
เพื่ออีกเช่นกันที่ช่วยให้พวกเราเข้าถึงความงาม
ทั้งของสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และ
จิตรกรรมของวัดนั้น

ใช่แต่อาจารย์เพื่อจะอนุรักษัศิลปะโบราณ

ให้ดำรงคงอยู่เท่านั้น หากท่านยังเสกสรรขึ้น
ใหม่ ไม่ให้แพ้งเดิมหรือให้เทียมดูได้กับของ
เดิมอีกด้วย กรณีของหอไตรวัดระฆังนั้น มีทั้งที่
อนุรักษัภาพจิตรกรรมฝีมือของพระอาจารย์
นาคให้ดำรงคงอยู่ หากย้ายตัวอาคารมาปลูก
ใหม่ โดยได้พระบารมีมจ.ยาใจ จิตรพงศ์ ทรง
อนุเคราะห์อย่างสำคัญ ทั้งอาจารย์เพื่อยังหา
ช่างอย่างดีที่สุดซึ่งจะหาได้ มาสลักบานประตู
แบบเดิมให้แลเห็นข้อแตกต่างอีกด้วย ดังกรณี
ธรรมาสน์ที่วัดวรจรยยาวาสกัเช่นกัน จากก่อน
ไม้ที่พระกำลังจะเอาไปเผาไฟในศาลาโทรมฯ
ได้กลับกลายมาเป็นอาสนะในทางธรรมอันวิจิตร
ตระการตาและรักษารูปแบบเดิมไว้ทุกประการ
(กรณีธรรมาสน์แห่งนี้ได้อาจารย์ประยูร อุสุชาภู
ช่วยสะกิดให้เป็นคนแรก)

ที่ว่ามานี้แสดงว่าอาจารย์เพื่อเป็นทั้งนัก
อนุรักษัและเป็นทั้งนักนฤมิตสร้างสรรค์อันเป็น
ศิลปินแท้ที่เดียว ความจริง ความยิ่งใหญ่
ของท่านในทางจิตรกรรมสมัยใหม่นั้นมีแว่วว่า
จะไปได้รุ่งโรจน์ยิ่งนัก หากท่านหักเหวิถีชีวิต
มาทุ่มให้กับการอนุรักษัความงามของศิลปะใน
ทางพระศาสนา ทั้งนี้ันับว่าท่านเสียสละเพื่อ
พระศาสนาอย่างยากที่ใครจะรับรู้ได้

อนึ่ง การสร้างสรรค์ของท่านนั้น ถึงจะ
เป็นไปในทางสากลมาก่อน แต่เมื่อมาจับงาน
ด้านอนุรักษัเข้าแล้ว นฤมิตกรรมรุ่นหลัง
ของท่านจึงได้รับอิทธิพลจากช่างไทยในอดีต
หากท่านไม่ใช่ช่างฝีมือดังที่หล่อพระชายหรือ
ให้เข้ากันดังที่เป็นสมัยนิยม โดยท่านออกแบบ
พระศรีอารยเมตไตรยเอง เขียนแบบเอง และ
กำหนดให้หล่อด้วยพิธีกรรมตามแบบโบราณ
ทุกประการ จนได้ถวายไว้เป็นพระประธานใน
พระวิหารวัดญาณสังวรารามอย่างงดงามยิ่ง

สมเด็จพระญาณสังวร องค์สังฆมหา
ปริณายก ทรงตระหนักถึงคุณูปการที่อาจารย์

เพื่อมีต่อศาสนจักร ถึงกับโปรดให้ผู้ช่วย
เลขานุการส่วนพระองค์ไปเยี่ยมท่านก่อนท่าน
ถึงแก่กรรมไม่นานนัก นับว่าเป็นพระคุณแก่
อาจารย์เพื่อ และถ้าพระสังฆาธิการในระดับ
ล่างๆลงมาจะดำเนินรอยตามพระบาทพระ
สังฆบิดร ก็คงจะหันมาเห็นคุณค่าของงานที่
อาจารย์เพื่ออุทิศถวายพระศาสนา คงจักมีเวลา
ให้ความงาม มีเวลาอนุรักษ์ศิลปกรรมภายใน
อาราม จัดวัดวาให้สะอาดและบรรสานสอด-
คล้องกับธรรมชาติแวดล้อม ลดการสร้างอย่าง
ใหม่ซึ่งมักแข็งกระด้างและน่าเกลียด หาก
สิ้นเปลืองมาก โดยรักษาวัดให้คงงามและเรียบ
ง่าย ถ้าพากันร่วมมือทำเช่นนี้มากขึ้น อาจารย์
เพื่อ หริพิทักษ์ทราบได้โดยญาณวิถิตู ท่านคง
อนุโมทนายิ่ง

อนึ่ง พระในกลุ่มเสขิยธรรมเอง ถ้าจะ
จัดสัมมนาหรือจัดอบรมในเรื่องอนุรักษ์ศิลป-
วัฒนธรรม รวมถึงการประยุกต์ความงามมารับ
ใช้พระศาสนา ก็เชื่อว่าทางคณะกรรมการ
ศาสนาเพื่อการพัฒนาจะหาทางสนับสนุนอย่าง
เต็มที่ ดังอาจารย์เพื่อได้เคยรับใช้อดีตท่าน
เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (กี มารชิโน) มาแล้ว
ตั้งแต่เมื่อท่านเริ่มอนุรักษ์จิตรกรรมในพระอุโบสถ
วัดทองนพคุณจนถึงอบรมพระสังฆาธิการทั้งใน
ระดับคณะจังหวัดธนบุรี และคณะภาค ๔ ภาค ๕
ให้พระคุณเจ้าเหล่านั้นได้เห็นคุณค่าของความ
งามว่า ควรควบคู่ไปกับความดีเพื่อมุ่งสู่ความ
จริง งานอบรมพวกนี้ อาจารย์เพื่อยินดีรับเป็น
วิทยากร แม้ท่านจะไม่ใช่นักพูด แต่ความเป็นครู
ของท่านกับการที่ท่านมีประสบการณ์มากมาย
จากการอุทิศตนดังกล่าว ช่วยให้การบรรยาย
ของท่านมีค่ายิ่งกว่าที่จะรับรู้กันได้ในช่วงนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป บทเรียนจากอาจารย์เพื่อ
สำหรับพระนักพัฒนานั้นคือ ลดพัฒนาวัตถุ
อย่างใหม่ หากมุ่งที่อนุรักษ์ศิลปกรรมภายในวัด

ซึ่งมีความสำคัญเท่าๆกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ
รอบๆวัดหรือรอบๆบริเวณนอกวัด (อย่างนี้กว่า
วัดเราเล็กน้อย ไม่มีศิลปสมบัติ เพราะทุกอย่าง
แม้เป็นของเล็กน้อยที่เป็นพื้นเมืองก็มีค่า
ยิ่งนัก) พร้อมๆกับการอนุรักษ์ทั้งสองด้าน
อันโยงถึงกันดังกล่าวแล้ว งานด้านความ
ยุติธรรมในสังคมก็ต้องดำเนินไปพร้อมๆกัน
นั่นก็คือประยุกต์ศีลธรรมมาให้สมสมัย พร้อมๆ
กับพยายามเข้าใจถึงศิลปวัฒนธรรมยิ่งๆ ขึ้น
นั่นเอง นี่แลคือหัวใจของการเดินเข้าหาความ
จริงด้วยการใช้ประสบการณ์ทางด้านความดีและ
ความงาม

หวังว่าข้อเขียนชิ้นนี้ คงมีประโยชน์สำหรับ
พระสังฆาธิการที่จะนำเอาไปใคร่ครวญไตร่ตรอง
แม้ฆราวาสนอกวงการออกไป จะอ่านแล้วนำ
เอาไปคิดเพื่อการกระทำก็ไม่ห้าม ถึงจะคิดแย้ง
ก็ยังได้ แต่ควรคิดในทางสร้างสรรค์เพื่อสังคม
เป็นแนวหลัก โดยขอให้ตระหนักไว้เสมอว่า
คนอย่างอาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์นั่นแล คือผู้ที่
อุทิศตนเพื่อสังคมอย่างปิดทองหลังพระมา
โดยตลอด เพราะถ้าปราศจากความงามเสียแล้ว
ความยุติธรรมในสังคมก็จะแข็งกระด้างอย่าง
ปราศจากสันติธรรมอีกด้วย

**คำถวายพระพรในวโรกาสเจริญพระชนมายุ ๘๐ พรรษา
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก**

ขอประทานกราบทูล สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก แห่งประเทศ
ไทย

ในวโรกาสที่ฝ่าพระบาททรงเจริญพระชนมายุ ๘๐
พรรษา เก้าสิบ ขอประทานพระเมตตา ถวายพระพุทธร
๕ ประการ เฉพาะฝ่าพระบาท ด้วยสำนึกในพระกรุณาที่
ทรงเกื้อกูลอนุเคราะห์แก่ผู้อพยพชาวเขมรเสมอมา นับแต่
เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

ขอประทานกราบทูล ด้วยความเคารพต่อฝ่า
พระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

เกล้าฯ สมเด็จพระมหาโกษาธิบดี

๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๖

วัดสำเภาทอง ประเทศกัมพูชา

๑๒ ๓๐ - ๘ - ๑๙๙๓

ข้าพระพุทธเจ้า
ญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก
ขอถวายพระพร
สมเด็จพระสังฆราช

ข้าพระพุทธเจ้า

ขอถวายพระพร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ขอถวายพระพร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ขอถวายพระพร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ขอถวายพระพร

สมเด็จพระสังฆราช

พระสมณสาสน์
ของสมเด็จพระเตนดัตชิน กยัตไส
ทะเลลามะองค์ที่ ๑๔ แห่งทิเบต

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกประทับใจอย่างลึกซึ้งต่อ
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆ
ปริณายก นับแต่ครั้งที่ได้มาเยือนเมืองไทยเมื่อประมาณ
๒๐ ปีที่แล้ว และอีกครั้งหนึ่งที่รู้สึกปลื้มปิติ เมื่อได้ปฏิ
สนธิ์การกับพระองค์ท่านคราวที่มาพักในกรุงเทพมหานคร
เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ศกนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าพระองค์ทรง
เป็นผู้นำชาวพุทธที่ยิ่งใหญ่ และรู้สึกชื่นเกียรติอย่างยิ่งที่
ได้รู้จักกับพระองค์

THE DALAI LAMA

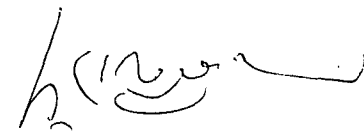
ในวโรกาสที่สมเด็จพระสังฆราช ทรงเจริญ
พระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา ข้าพเจ้าขอถวายพระพรองค์
ทรงมีพระสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เพื่อทรงยังประโยชน์
ต่อมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อศาสนิกชนชาวไทย
ตลอดจิรกาลนาน

๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๖

MESSAGE

Ever since I met the present Thai Sangharaja, during my first visit to Thailand about twenty years ago, I have been most impressed by him. I again had the pleasure of calling on him during my visit to Bangkok in February this year. I consider him a great Buddhist leader, and am personally privileged to have known him.

On this occasion when the Sangharaja turns eighty years of age, I wish him good health and many more years of service to mankind, particularly to the people of Thailand.

August 24, 1993

จากการเพ่งพิจารณาในสายแห่งประวัติศาสตร์อารยธรรมของมนุษยชาติตลอดมานั้น เราย่อมอาจแลเห็นได้ซึ่งปรากฏการณ์ของการพยายามดิ้นรนขวนขวายเพื่อเข้าถึงอุดมคติของความบริสุทธิ์ ผุดผ่องทั้งทางกายและจิตใจในลักษณะต่างๆ กัน อย่างพื้นฐานที่สุดนั้นย่อมสังเกตได้จากพลังในทางจิตได้สำนึกแห่งการวินิจฉัยถูกผิด ดีชั่ว อันมีอยู่ในตัวของเราเอง แต่ละคน ในอดีตสิ่งเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปร่างลัทธิศาสนาต่างๆ ที่ให้คุณค่าอย่างสูงสุดแก่การไปพ้นจากการมีวิถีชีวิตอย่างปฏุกชนคนบาป

โดยการชำระล้างกายและจิตใจด้วยกลวิธีการต่างๆ กันไป ทั้งในรูปลักษณะอย่างนักบวชและมีชีนนักบวช อันเรามักรู้จักคุ้นเคยกันดีในศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะศาสนาคริสต์ อิสลาม และพระพุทธศาสนา

กล่าวโดยรวม หลักคิดแห่งอุดมคติขั้นพื้นฐานของศาสนาทั้งหลายนั้น ย่อมอยู่ตรงที่การจัดลำดับคุณค่าสูงต่ำลดหลั่นกันของชีวิตที่ใกล้เคียงกับโลกประจำวันและชีวิตอย่างสูงที่ไปพ้น ข้อจำกัดพันธนาการทั้งหลายทั้งปวง และเพราะตระหนักดีว่าชนส่วนใหญ่ที่ยังปราศจากซึ่งธรรมจักขุเห็นปานนี้ ย่อมมีความยึดติดอยู่ในโลกแห่งโลกียะอันกอบปรอยู่ด้วยกามโมกษทรัพย์และ

ท่านย่อมจะเกลียดชังฝ่ายหนึ่งและรักอีกฝ่ายหนึ่งดังนี้เสมอ ดังเช่นที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของพระพุทธศาสนาก็เคยตรัสโดยเปรียบเทียบให้กับพระสาวกได้แลเห็นว่า เงินทองที่ตกอยู่ข้างทางนั้น เป็นเหมือนงูร้าย อันเหล่าสมณะไม่พึงข้องแวะด้วย โดยในทางสิกขาบททรงวางไว้ใช้กับผู้ประพฤติพรหมจรรย์ กล่าวคือวิถีชีวิตอันประเสริฐ แม้ในลำดับต้นเพียงทศสิกขาบท ซึ่งมีเพียงสิบข้อ เรื่องรูปะ รัชตะ กล่าวคือให้ละเว้นจากการถือเงินและทอง นอกเหนือไปจากการวิริติในอพรหมจรรย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทุกลัทธิศาสนาย่อมแสดงการยอมรับในความเป็นจริงซึ่งชีวิตสามัญชน อันเป็นฆราวาสวิสัยที่จะเว้นขาดจากการบริโภคกามโดยเด็ดขาดเสียมิได้ด้วยเหตุนี้ระบบคำสอนของทุกศาสนา จึงได้พยายามยกชูชีวิตอุดมคติอันประเสริฐไว้เป็นแบบอย่าง เพื่อฆราวาสที่ยังประพฤติปฏิบัติไม่ได้ให้พยายามเข้าให้ถึง ทั้งนี้โดยอาศัยความเชื่อถือเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติแห่งตัวพระศาสดาเอง หรือในความประพฤติของเหล่าพระสาวกก็ตามแต่ ดังในหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏเป็นพุทธมัตริรับรองว่า การที่ได้แม้เพียงแต่แลเห็นสมณะนั้นก็นับเป็นมงคลอันอุดมประการหนึ่งแล้ว โดยเราพุทธศาสนิกชนต้องไม่ลืมว่า เมื่อโพธิสัตว์สิทธิ์ดะราชกุมารตัดสินพระทัย

พรหมจรรย์ โลกจริต กับทุนนิยม

นิพนธ์ แจ่มดวง

การบำรุงปรนเปรอตนต่างๆ ศาสดาในลัทธิศาสนาทั้งหลาย จึงพยายามชี้ให้เห็นถึงโทษภัยแห่งการเกาะติดแนบแน่นอยู่กับวัตถุ กาม ทั้ง

หลายว่า จะเป็นเครื่องขัดขวางวิถีชีวิตอย่างประเสริฐได้อย่างไรบ้าง พระศาสดาในศาสนาคริสต์ก็ได้เคยกล่าวไว้ว่า ทรัพย์สมบัติของท่านอยู่ที่ไหน จิตใจของท่านย่อมจะผูกพันอยู่ที่นั่นด้วย และท่านไม่สามารถที่จะเป็นข้าสองเจ้า บ่าวสองนาย รับใช้ทั้งพระเจ้าและเงินทองในเวลาเดียวกันได้ เพราะ

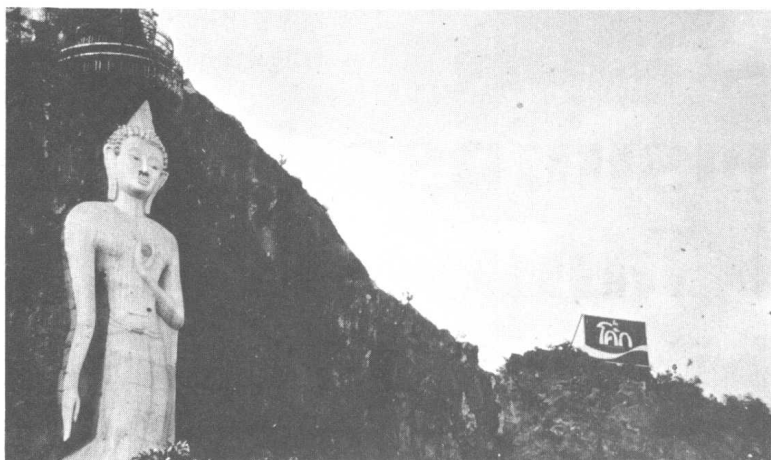

ออกมหาภิเนษกรมณ์นั้น ก็เพราะแลเห็นนักบวชที่เป็นตั้งเทวทูตมาบอกทางให้ตัวเอง ยิ่งเมื่อทรงสถาปนาคณะสงฆ์ขึ้นแล้ว ก็ทรงย้ำถึงความสำคัญของบริษัท ทั้งสี่ว่า พระรัตนตรัยนั้นจะยิ่งขึ้นหรือหย่อนลงนั้น ย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของบริษัททุกฝ่าย แม้แต่อุบาสกหรืออุบาสิกาก็อันหมายถึงผู้หนึ่งใกล้พระธรรมคำสอน โดยหาได้ขึ้นอยู่กับภิกษุหรือภิกษุณีบริษัทแต่ส่วนเดียวไม่ นี่ย่อมหมายถึงการร่วมมือกันทำนุบำรุงพรหมจรรย์หรือพระศาสนาโดยรวมไว้ของบริษัท ทั้งที่เป็นบรรพชิตทั้งชายและหญิง และฆราวาสทั้งชายและหญิงนั่นเอง

แต่เมื่อได้สังเกตพิจารณาจากพุทธประวัติและสิกขาบทที่ทรงวางเป็นแบบแผนไว้ นั้น เราจะพบว่าทรงกำหนดหมายให้มีการปฏิบัติและการละเว้นการปฏิบัติในเรื่องชั้นหลัก ชั้นกลาง และชั้นละเอียดปลีกย่อย ที่เป็นไปตามสถานการณ์ เมื่อครั้งพุทธกาลเท่านั้น และในชั้นกลางและชั้นละเอียดปลีกย่อยนั้นก็ทรงเน้นเป็นการเฉพาะกับภิกษุและภิกษุณีบริษัทเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะเพราะทรงทราบดีว่า หากบรรพชิตบริษัทประพฤติปฏิบัติถูกต้องสมควรแล้ว ก็ย่อมเป็นเยี่ยงอย่างแบบแผนให้ฆราวาสดำเนินรอยตามอยู่เองอย่างไรก็ตาม ในส่วนหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทนั้นดูจะมีที่เอ่ยไว้เพียงเล็กน้อยกว่านั้นอีก โดยที่ปรากฏเป็นหลักจริงจึงก็เห็น

ว่ามีอยู่เพียงเรื่องทิศหก โดยเฉพาะในทิศแห่งอุปริม คือทิศเบื้องบนอันหมายความว่าถึงสมณพรหมณ์ ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นเพียงการรับรองและขยายความด้านลึกในการกระทำของสิ่งคาลมเทพเท่านั้น

หากจะกล่าวเพียงเฉพาะในเรื่องของข้อบัญญัติในทางพระวินัย ในทุกระดับที่ทรงวางไว้แก่คณะสงฆ์เพียงประการเดียวแล้ว ในปัจจุบันก็เกิดข้อถกเถียงขึ้นมากมายในการแสวงหาถึงข้อยุติของบทบาทอันเหมาะสมหรือกระทั่งพึงปรารถนาของภิกษุบริษัทท่ามกลางสภาพของสังคมที่แปรเปลี่ยนไปกว่าเมื่อครั้ง

พุทธกาลเป็นอย่างมาก ป่วยการจะต้องพูดถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่ถูกต้องระหว่างบริษัทต่างๆ โดยเฉพาะอุบาสกอุบาสิกบริษัทที่วิวัฒนาการตนเองไปตามกระแสสังคมในทางพอกพูนโลกจรรย์ยิ่งขึ้นอย่างผืนผืนเพื่อพิสดารนักดังเช่นสังคมไทยยุคปัจจุบัน แม้กระทั่งข้อเด่นของพระพุทธศาสนาที่ยืนยันในการเอา

ความอ่อนเพื่อเอาชนะความแข็ง โดยเฉพาะของผู้ครองรัฐฐานะ มาถึงทุกวันนี้ที่ระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมได้อาศัยขยายอิทธิพลแขนขาของตนในทางเพิ่มเสริมโลกจรรย์กลับกลายมาเป็นผู้ยึดกุมอำนาจของรัฐอย่างแท้จริง ข้อเด่นของพระพุทธศาสนาประการดังกล่าวจึงกลายมาเป็นจุดอันประบางที่สุดของการด้านทานการรุกเร้าของกระแสลัทธิสมัยปัจจุบัน แม้จะเคยมีการอ้างว่า ความเสื่อมระส่ำในแวดวงของภิกษุบริษัทนั้น เนื่องมาจากปรากฏการณ์นอกคืออุบาสกและอุบาสิกามหาญมิได้ด้านทานลง

ก่อนแล้วนั้น ก็อาจฟังขึ้น หากแต่ต้องไม่ลืมว่าการเปลี่ยนแปลงฝ่ายแพ้แก่โลกธรรมของบริษัทภายนอกนั้น ก็ย่อมเนื่องมาจากความไม่สามารถประยุกต์พระธรรมคำสอนอย่างรู้เท่าทันให้เหมาะแก่กาลสมัย ซึ่งย่อมเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของภิกษุบริษัทนั่นเองแลเป็นเรื่องสำคัญ

ผลจากความล้มเหลวอันเนื่องมาแต่การใกล้เกลี่ยตนเองให้เข้ากับราชาหรือผู้ยึดกุมกลไกการปกครองสังคมในอดีต ย่อมก่อผลกระทบในการแปรเปลี่ยนอุดมคติของพรหมจรรย์ในครั้งพุทธกาลให้กลายเป็นเรื่องผลตอบแทนอย่างต่างๆ ในเรื่องการเสวยสภาวะผลอันตนปรารถนาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (ไตรภูมิ) การบำรุงอุดหนุนของรัฐในเรื่องความเป็นอยู่ของคณะสงฆ์ ทำให้ความหมายของวัดแต่ดั้งเดิมคือสังคมชุมชนที่เคลื่อนย้ายอนุเคราะห์พาหุชนไปเรื่อยๆ กลับกลายเป็นคณะที่งหลักปักฐาน กับทั้งยังยอมรับการพระราชทานวิสุงคามสีมาที่แน่นอนอีกด้วย การใกล้เกลี่ยดังกล่าวอาจจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเผยแผ่พระศาสนาอยู่บ้างในระยะเวลาหนึ่ง แต่ครั้นตกต่อมาอุดมคติของพรหมจรรย์ที่ถูกลดชั้นลง กลับกลายเป็นเนื้อหาสาระในการแสวงหาลาภผลเฉพาะหน้าแต่เพียงส่วนเดียวเอาเลย และศาสนสถานที่เคยเป็นสิ่งภาคภูมิใจของคนในสังคมถูกแปรเปลี่ยนกลายเป็นตลาดการค้า ตั้งแต่เครื่องปลาดบาบเพื่อไปสวรรค์ เรื่อยไปจนถึงสินค้าประเทืองกิเลสคามอย่างแท้จริง ซึ่งมีให้เห็นพิสูจน์คำกล่าวนี้อยู่ทุกแห่งทั่วไป

จะเป็นการสายเกินไปหรือไม่ หากส่วนที่ยังเหลืออยู่ของพุทธบริษัทที่ยังสำเนียงถึงภยัน-

ตรายของความเปลี่ยนแปลงอันกระทบมาถึงแก่นสารสาระของพุทธธรรมในสังคมนี จะได้หันมาร่วมมือช่วยกันบำบัดแก้ไขความผิดร่อนของต้นโพธิแห่งพุทธศาสนาโดยหันกลับมาศึกษาเรียนรู้พุทธศาสนาน่าอย่างที่เป็นเนื้อแท้ในทางอุดมคติของพรหมจรรย์จนเข้าใจเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อสู่ด้านทานกับกระแสสังคมบริโภคที่กำลังมีทิศทางว่าจะได้ชัยชนะยึดกุมหัวใจไม่จำเพาะแต่สังคมนี หากแต่เป็นหัวใจของคนทั้งโลกเลยทีเดียว

“พรหมจรรย์นี้ อันบุคคลย่อมประพฤติเพื่อการละขาดซึ่งภพ

กล่าวว่าสมณะหรือพรหมณ์ทั้งปวงนั้นก็ยังสลัดออกไปไม่ได้ ก็ทุกชั้นมีขึ้นเพราะอาศัยซึ่งอุปาทิทั้งปวง... ภพทั้งหลายเหล่านี้เหล่าใด อันเป็นไปในที่หรือเวลาทั้งปวง เพื่อการมีแห่งประโยชน์โดยประการทั้งปวง ภพทั้งหลายทั้งหมดนั้นไม่เพียงเป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา เมื่อบุคคลเห็นอยู่ซึ่งข้อนี้ด้วยปัญญาอันชอบตามที่เป็นจริงอย่างนี้อยู่ , เขาย่อมละภพได้ และไม่เฟลิดเฟลินวิภพด้วย

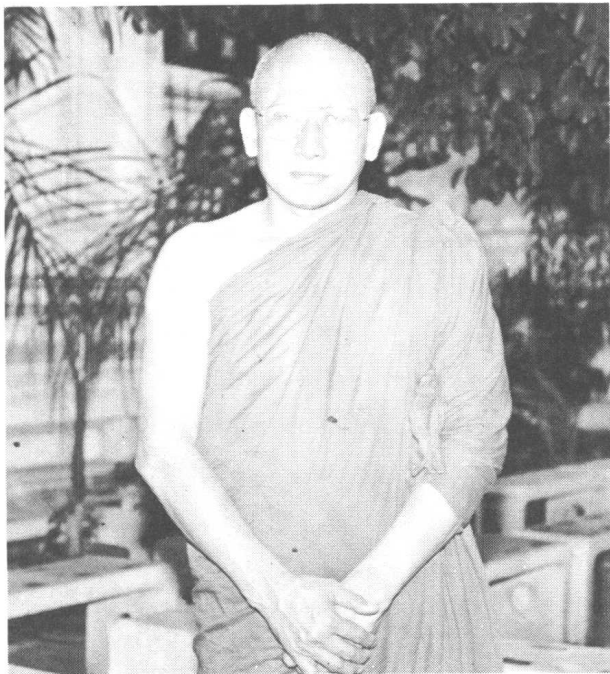
ความดับเพราะความส่ำรอกไม่เหลือ (แห่งภพทั้งหลาย) เพราะ

สมณะหรือพรหมณ์เหล่าใดกล่าวความหลุดพ้นจากภพว่ามีได้เพราะภพ ; เรากล่าวว่า สมณะหรือพรหมณ์ทั้งปวงนั้นมิใช่ผู้หลุดพ้นจากภพ ถึงแม้สมณะหรือพรหมณ์เหล่าใด กล่าวความออกไปได้จากภพว่ามีได้เพราะวิภพ เรา

ความสิ้นไปแห่งตัณหาโดยประการทั้งปวง นั้นคือนิพพาน” (อ.ช. ๒๕/๑๒๑/๘๔)

ธัมมานุสสติ

ครบรอบ ๒๐ ปี ๑๔ ตุลาคม

: มาช่วยกันพัฒนาความรักสากล

พระมหาสมชาย กุศลจิตโต*

เมื่อเช้าวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๓๖ ผู้เขียนได้รับนิมนต์ให้ไปเจริญพุทธมนต์และกล่าวธรรมมีกถา ณ บริเวณประรำพิธี สีแยกคอกวัว ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ พร้อมด้วยพระภิกษุ อาจารย์เจ้าหน้าทีมหาจุฬาย อีก ๘ รูป

ความจริงงานได้เริ่มตั้งแต่เช้า ประมาณ ๙.๐๐ น.เศษ มีขบวนญาติของวีรชน ๑๔ ตุลาคม ซึ่งสูญเสียชีวิตในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญเมื่อ ๒๐ ปีก่อน เข็มรุขของวีรชนไปร่วมพิธีบำเพ็ญกุศล และติดตามด้วยการกล่าวสดุดีวีรกรรมของท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยผู้นำนักศึกษาและผู้เข้าร่วมการเรียกร้องรัฐธรรมนูญในครั้งนั้น รวมทั้งคุณธีรยุทธ บุญมี คุณเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยพณฯ อุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และ ยพณฯ ชำนิ ศักดิ์เศรษฐี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

ประธานดำเนินงานคือ ท่านศาสตราจารย์นิคม จันทรวิฑูร อดีตอธิบดีกรมแรงงาน คณะพระสงฆ์ไปถึงบริเวณงานเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. เข้าไปกว่าปกติเล็กน้อย ขณะที่การกล่าวสดุดีวีรกรรมได้สิ้นสุดไปแล้ว อาตมาได้เป็นหัวหน้า

นำให้ศีลและเจริญพระพุทธมนต์จนถึงเวลา ๑๐.๔๐ น. จึงเริ่มกล่าวธรรมมีกถา อนุสรณ์ครบ ๒๐ ปี ๑๔ ตุลาคม ดังมีความดังนี้ :

เจริญพร ท่านประธานญาติของบรรดาวีรชน ๑๔ ตุลาคมและสาธุชนทั้งหลาย ความจริงวันนี้ ผู้นิมนต์ได้แจ้งรายการให้เป็นการแสดงพระ

* ป.ธ.๙,พธ.บ.,M.A.,Ph.D. ปัจจุบันเป็นรองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ธรรมชาติหรือเทศน์ แต่เอาตมา
เห็นว่าเรื่องการฟังเทศน์มักจะก่อให้เกิด
ความง่วงเหงาหาวนอนได้ง่าย มากกว่า
จะเร้าให้สนใจฟัง จึงใคร่ถือโอกาสนี้
ปรารภธรรมเล็กๆ น้อยๆ แทน หวังว่า
จะเป็นประโยชน์แก่ท่านทั้งหลายอยู่บ้าง
จะขอล่าว่าแยกเป็น ๕ หัวข้อตาม
ลำดับดังนี้

๑ รักสิ่งที่วีรชนรัก

ท่านทั้งหลายที่มาประชุมกัน ณ
ที่นี่ วันนี้ ก็เพื่อมารำลึกถึงวีรชนผู้
ล่วงลับไปแล้ว ท่านเหล่านั้นล้วนแต่
เป็นที่รักใคร่ของเรา คือพวกเขาอาจ
เป็นลูก สามีภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือ
เพื่อนๆของเรา พวกเราในที่นี้ต่างก็รัก
อาลัยอาวรณ์ถึงพวกเขามาก แม้กาล-
เวลาจะผ่านพ้นไปแล้วถึง ๒๐ ปี
ความหลังฝังใจนั้นก็ยังไม่จืดจางไปเลย

ดังนั้นถ้าพวกเราในที่นี้ รักท่าน
วีรชนทั้งหลายเหล่านั้นจริง ก็ควรจะรัก
เทิดทูนสิ่งที่วีรชนเหล่านั้นได้ต่อสู้เพื่อ
ให้ได้มา โดยเอาชีวิตเข้าเสี่ยงล้มหาย
ตายไปเป็นจำนวนมาก สิ่งนั้นสมมุติได้
ว่าเป็นเสรีภาพและประชาธิปไตย อัน
เป็นอุดมคติของพวกเขา เมื่อพวกเรา
รักพวกเขา ก็ต้องรักอุดมคติและ
อุดมการณ์ของพวกเขาด้วย เข้า
ทำนองว่า ถ้าเรารักสตรีเข้าคนหนึ่ง ก็
ต้องขยายขอบข่ายความรักไปถึงพ่อ
แม่ และญาติของผู้หญิงด้วย

เอาตมาขอย้ำประการหนึ่ง เรา

หากพูดสั้นๆ

ในแง่พุทธก็ต้องว่า
สาเหตุของเหตุการณ์
๑๔ ตุลา แท้จริงก็คือ
กิเลส คือความกลัว
จะสูญเสียอำนาจ
ความทะยานอยาก
มักมากอยากใหญ่

เป็นต้น

คงต้องพยายามช่วยกันรักษาเสรีภาพ
และประชาธิปไตย ที่วีรชนทั้งหลายต่อสู้
ได้มาด้วยเลือด ชีวิต และพยายาม
ปรับปรุง พัฒนาให้เจริญงอกงามต่อไป

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการ
การรักษา คือ การเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น
ปัจจุบันเรามีการรณรงค์ปลูกต้นไม้กัน
มาก แต่เราทำลายป่าไม้เกือบหมด ต้น
ไม้ที่ปลูกใหม่ก็ไม่ค่อยมีการตามรักษา
ทั้งนี้การที่ยังไม่เห็นคุณค่าของต้นไม้
ทำให้เรายังไม่เกิดความรัก คิดจะทะนุ-
ถนอมและช่วยกันบำรุงรักษาให้ต้นไม้
หรือป่าไม้เจริญเติบโตต่อไปมาก ๆ

เสรีภาพและประชาธิปไตย คือ
สิ่งที่วีรชนรักและหวงแหนยิ่งกว่าชีวิต
ขอให้พวกเราในที่นี้ ช่วยกันรักและ
หวงแหนสิ่งนี้ ด้วยความเสียสละ
ประโยชน์ส่วนตน เพื่อช่วยประคับ
ประคองระบอบประชาธิปไตยให้เจริญ
รุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป

๒ เรื่องของกิเลส

ถ้าเราจะถามต่อไปว่า อะไรเป็น
ต้นเหตุของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖
ท่านทั้งหลายคงตอบได้ต่าง ๆ กัน แต่
คำตอบคงจะแจ่มแจ้งขึ้นบ้างแล้ว
เพราะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ความลับแล
สิ่งซ่อนเร้นก็เผยตัวออกมามากแล้ว
เอาตมาไม่ขอพาดพิงถึงต้นเหตุลักษณะ
นี้ แต่อยากจะพูดถึงต้นเหตุใน
ธรรมะหรือนัยของพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา หากเกิด

เหตุการณ์รุนแรงไม่สมด้วยเหตุแล้ว พระพุทธองค์จะประสงค์ให้สองฝ่ายให้อภัยแก่กัน และกัน ท่านมักไม่สาวไปหาสาเหตุว่าใครผิดใครถูก กลับพูดว่า “มันเป็นกรรมในวิภวภู” สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้น เพราะเราคงยังเวียนอยู่เวียนตายในสังสารวัฏนี้

คำว่า “วิภวภู” แปลว่า วนเวียน, หมุนไปด้วยอำนาจกิเลส เป็นเหตุให้ทำกรรมและเกิดเป็นวิบาก คือต้องได้รับผลกรรม ต้องไปเกิดใหม่แล้วมีกิเลสอีก แล้วทำกรรมอีก จนทำให้ต้องรับผลกรรมคือเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อไปอีกเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด

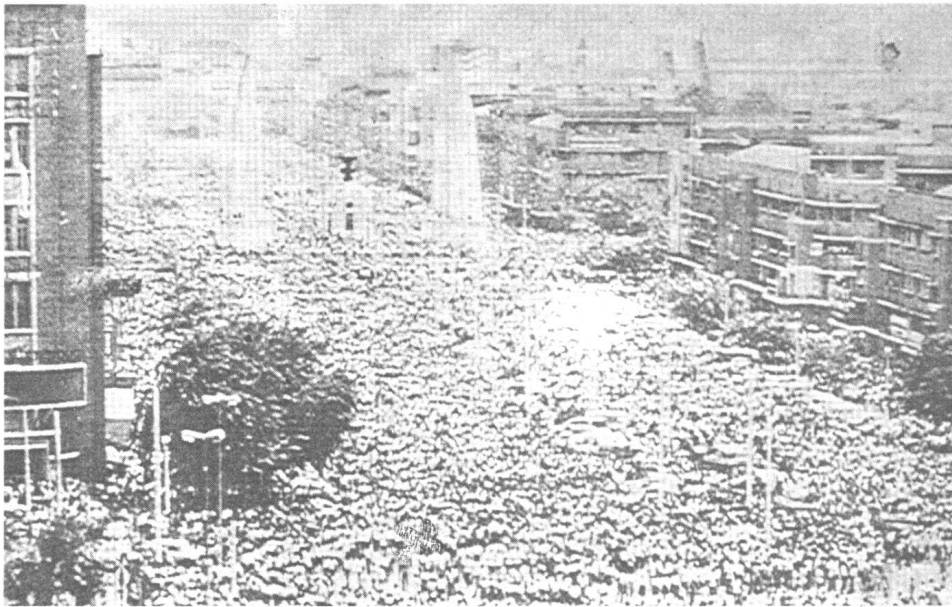
หากพูดสั้นๆ ในแง่พุทธก็ต้องว่า สาเหตุของเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา แท้จริงก็คือ กิเลส คือความกลัว จะสูญเสียอำนาจ ความทะยานอยาก มักมากอยากใหญ่ เป็นต้น เมื่อกิเลสเข้าครอบงำ เราก็มักจะมองไม่เห็นเหตุผล

หรืออรรถธรรม ความถูกต้อง

กิเลส คือเหตุแห่งความมืดของใจ การกระทำแบบนี้จึงนำไปสู่การนิยมความรุนแรง ประหัตประหาร เช่นฆ่ากันในที่สุด ซึ่งมีโซ่วิติทางของพระพุทธเจ้า เพราะพุทธศาสนาไม่นิยมความรุนแรง การเบียดเบียน เช่นฆ่ากัน แต่ยึดหลักทางสายกลาง ประณีประนอม ที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ไม่ติดข้างสุดโต่ง

ด้านใดด้านหนึ่ง

เท่าที่สังเกต สังคมไทยยังนิยมความรุนแรงอยู่ ดังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๑๖, ๖ ตุลาคม ๑๙ และเหตุการณ์หาวิปโยค ๑๗ พฤษภาคม ๓๕ ที่เพิ่งผ่านไป เรายังยึดถืออะไรจริงจังมากไป อุดมการณ์ทุกประเภทล้วนแต่เรานำเข้าจากต่างประเทศ ไม่ว่าสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ หรือแม้แต่ประชาธิปไตย พวกเขาอยากเปลี่ยนสังคมไทย ซึ่งมีพื้นฐานความเป็นมาต่างจากสังคมยุโรป อเมริกา ให้

เป็นไปตามหลักการอุดมการณ์ของลัทธินั้นๆ จริงจังมากไป จนกลายเป็นความตื้ออั้น ไม่ยอมฟังเหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่ง มองข้ามบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน กลายเป็นซ้ายตกขอบ ขวาสุดโต่งกันไป ต้องปะทะต้องประชันหน้ากันด้วยความรุนแรงเกินไป

เป็นไปได้ไหมว่า พวกเราน่าจะได้เริ่มคิดแสวงหาหลักการ หรืออุดมการณ์ทาง

การเมือง การเศรษฐกิจ หรือแม้แต่
ระบอบการปกครอง ขึ้นมาจากรากฐาน
ทางวัฒนธรรมของไทย หรือจากพระ-
พุทธศาสนา บางที่เราอาจจะได้ระบบที่
ถูกต้อง เข้าได้กับสังคมไทยมากขึ้น
หันมาเคารพตัวเอง เป็นตัวของตัวเอง
มากขึ้น และลดความหลงใหลได้ปลื้ม
กับลัทธินำเข้าจากต่างประเทศ และที่
สำคัญก็คือ เลิกลัทธิบูชาความคิดของ
ตะวันตกเสียที

๓) จงยึดอุดมการณ์ เหมือนฟวงแพ

มีคำสอนในพระพุทธศาสนา
ซึ่งมองเผินๆ แล้วดูจะขัดกันอยู่ ๒
หัวข้อคือ

- ก. จงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ
จงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต
สละทั้งทรัพย์ อวัยวะ และชีวิต
เพื่อรักษาธรรม

พระพุทธพจน์ตอนนี้ เรามักจะ
นำไปอ้างเพื่อปลุกเร้าให้พวกเราได้เกิด
จิตสำนึกและลุกขึ้นมาต่อสู้กับความ
อยุติธรรม และความไม่ชอบธรรม
ทั้งปวงอยู่เสมอ

ขณะที่เราถูกสอนให้เสียสละ
เพื่อธรรม ก็มีคำสอนคล้ายๆจะสวนทาง
กับข้อนี้ว่า

- ข. “ธรรมอุปมาด้วยฟวงแพ
สำหรับโดยสารข้ามทะเล
แห่งความทุกข์
คือการเวียนตายเวียนเกิด

“
ทำอย่างไร
สังคมไทยเรา
จะไม่ติดอยู่ตรงนี้
แต่มีทัศนะกว้างไกล
มองข้ามความ
เป็นกลุ่ม เป็นพรรค
เป็นพวก
พัฒนาทัศนะของ
ความรักแบบแคบๆ
ความรักเพียงหมู่
และกลุ่มตน
ไปสู่ความรักสากล
เป็นความรักและ
ปรารถนาดีต่อทุกคน
แม้ผู้ที่มีความคิดเห็น
ต่างไปจากตน หรือ
อาจไม่ถูกกับกิเลส
ของตน
”

มิใช่มีไว้เพื่อยึดถือ
เมื่อข้ามพ้นแล้ว
ก็ต้องละทิ้งฟวงแพไป
มิใช่ยังจะแบกหามไปด้วย”

ข้อนี้หมายความว่าพระพุทธ-
ศาสนาสอนมิให้เรายึดมั่นถือมั่นสิ่งใด ๆ
เลย ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ สิ่งของ ทรัพย์สิน-
สมบัติ เงินทอง ชื่อเสียง ลัทธิความ
เชื่อถือ บุญกุศล หรือแม้แต่ตัวเอง
ท่านเห็นว่า ขึ้นชื่อว่า การยึดถือแล้ว
ที่จะไม่ก่อผลทุกข์นั้น เป็นไม่มี

ดังนั้น ปัญหาเรื่องการรักชาติ
ปกป้องพระศาสนา ก็คงจะต่างจากการ
หลงชาติและการคลั่งพระศาสนา ความ
รักใคร่ หวงแหน ทะนุถนอม คงมิใช่
สิ่งเดียวกันกับความยึดมั่นถือมั่นเป็นแน่

พระพุทธเจ้าสอนให้พวกเรา
สมาทานศีล คือถือเอาโดยชอบ มิใช่
สอนให้เราอุปาทานศีล (คือยึดมั่นถือมั่น)
ซึ่งจะกลายเป็นสีลัพพตปรามาส คือ
การถือศีลพรตแบบลูปคล่ำ คือถือ
แบบหัวชนฝา ถือแล้วดูถูกผู้อื่น เพิ่ม
ความอหังการ มมังการยิ่งขึ้น จนอาจ
ก่อความวิวาทบาดหมางด้วยเรื่องถือ
ศีลต่างกันเพียงเล็กน้อยได้

ด้วยเหตุนี้ การยึดถืออุดมการณ์
หลักการอย่างมีขอบเขต จนเห็นหลักการ
สำคัญกว่าความเป็นมนุษย์และคุณค่า
ของมนุษย์ น่าจะผิดหลักการของพระ-
พุทธศาสนาอย่างแน่นอน

๔ ปัญหาเรื่อง การเช่นฆ่าพร้าชีวิต

เมื่อใดที่ความเห็นไม่ตรงกันและเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคมไทย จะปรากฏว่าได้มีการทำลายชีวิตและทรัพย์สินทุกครั้ง และแต่ละฝ่ายมักจะอ้างความชอบธรรมในการเช่นฆ่าพร้าชีวิตมนุษย์ คืออ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่บ้าง อ้างความจำเป็นอื่นๆบ้าง

ปัญหานี้ เรามักจะไม่ค่อยพูดกันในแง่มุมมองของพระพุทธศาสนา และบางทีพระภิกษุหรือนักบวชเองก็สับสน และเข้าไปมีส่วนร่วมเชิงสนับสนุนให้เกิดการกระทำอย่างนั้นก็มี พระพุทธศาสนามีหลักการมั่นคงว่าการเช่นฆ่าทำลายชีวิตของมนุษย์หรือของสัตว์ดิรัจฉาน เป็นบาปทุกๆกรณี ไม่มีข้อยกเว้นใดๆ หรือไม่อาจอ้างกรณีแวดล้อมใดๆมาสนับสนุนการเช่นฆ่าให้ชอบธรรมได้ เพราะการพรากชีวิตถือเป็นการทำลายสิ่งที่มีค่าที่สุดของมนุษย์ และผู้กระทำมีจิตใจประกอบด้วย ความโลภ ความโกรธ และความหลง ตัวใดตัวหนึ่งหรือทั้งหมด จิตใจของผู้ฆ่าผู้อื่นเป็นบาป เป็นอกุศลธรรมโดยแท้ ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้เราละเว้นการฆ่าโดยเน้นว่า

“สัตว์ทั้งปวงสะดุ้งต่อโทษทัณฑ์
สัตว์ทั้งปวงกลัวความตาย
เปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้ว
ไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรสั่งให้ผู้อื่นฆ่า”

เพราะการฆ่าทุกประเภทให้ผลเป็นทุกข์ ผู้ละเมิดต้องทนทุกข์ในนรก เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีอายุสั้น และมากด้วยโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ มีสุขภาพพลานามัยอ่อนแอ

๕ ความรักสากล

สาเหตุแห่งความอ่อนแอ ขาดความสามัคคี และความรุนแรง อีกประการหนึ่งคือการแบ่งกันเป็นพรรคพวกและฝักฝ่าย เรามักจะเอาตัวเองเข้าไปสังกัดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสมอ แล้วมองอีกฝ่ายหนึ่งว่าเป็นฝ่ายตรงกันข้าม ปฏิปักษ์ ศัตรูกับฝ่ายตน ความรู้สึกแบ่งเป็น

ฝักฝ่ายนี้ อินเดียเรียกว่า ระบบวรรณะ (Caste System) ซึ่งเดิมมีเพียง ๔ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร และปัจจุบันแยกไปมากมาย มีอนุวรรณะนับจำนวนเป็นหมื่นๆ เมื่อคราวที่อังกฤษเข้ายึดครองอินเดียนั้น อินเดียมีพลเมืองสามร้อยล้านเศษ แต่อังกฤษมีพลเมือง ๓๐-๔๐ ล้านคน แคมอยู่ไกลจากอินเดียหลายพันไมล์ แต่อินเดียต้องสูญเสียเอกราช เพราะอินเดียเต็มไปด้วยความคิดแบ่งแยกเป็นชั้นวรรณะ คือถือเอาถือเรา ไม่ช่วยเหลือกัน ไม่สมัครสมานสามัคคี ปกป้องเสรีภาพและเอกราชของประเทศตน

ทำอย่างไรสังคมไทยเราจะไม่ติดอยู่ตรงนี้ แต่มีทัศนะกว้างไกล มองข้ามความเป็นกลุ่ม เป็นพรรค เป็นพวก ไปสู่ความเป็นสากลได้มากขึ้น พัฒนาทัศนะของความรักแบบแคบๆ ความรักเพียงหมู่และกลุ่มตนไปสู่ความรักสากล เป็นความรักและปรารถนาดีต่อทุกคน แม้ผู้ที่มีความคิดเห็นต่างไปจากตนหรืออาจไม่ถูกกับกิเลสของตน

การถอยออกห่างจากความเป็นกลุ่ม เป็นพรรคฝักฝ่าย อาจทำให้เรามองเห็นปัญหาชัดเจนขึ้น เข้าใจตนเองและผู้อื่นถูกต้องมากขึ้น เหมือนกับเราจะมองดูรูปพรรณสัณฐานของภูเขาสูงใหญ่ให้ชัดเจน เราก็ต้องถอยออกมายืนอยู่ในรัศมีที่ไกลพอสมควร การเข้าไปยึดติดกับกลุ่ม พวก พรรค หรือฝักฝ่าย ก็คงเหมือนกับคนที่เข้าไปอยู่ภายในป่าของภูเขาใหญ่ นอกจากจะมองไม่เห็นภูเขาแล้วยังอาจหลงติดอยู่ในป่าของภูเขาสูงนั้น จนหาทางออกไม่พบอีกด้วย

ทัศนะที่กว้างไกล เป็นสากล จะก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นฝ่ายอื่น ยอมรับฟัง

ความคิดของอีกฝ่ายหนึ่งได้ นำไปสู่การเจรจากัน และคงเปิดโอกาสแห่งความรุนแรงเสียได้

สันติภาพของโลกและความสอดคล้องสมดุลงันระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม คงเกิดขึ้นได้จริงๆ เมื่อพวกเราทั้งหมดใช้เหตุผล อดทน ยอมฟังความคิดของผู้อื่น และรักเมตตาหวังดีต่อผู้อื่น อาตมาคิดว่านี่คือเสรีภาพ สันติภาพ และประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่วีรชน ๑๔ ตุลาคม ได้ต่อสู้และวางรากฐานไว้ คงเป็นสิ่งที่พวกเราควรทำความเข้าใจให้ถูกต้อง และพยายามปกป้องรักษา ให้อยู่คู่สังคมไทยของพวกเราตลอดไป

ขอฝากคติธรรมของพระพุทธเจ้าไว้ในตอนท้ายนี้ว่า

จงชนะคนขี้โกรธด้วยความไม่โกรธ

จงชนะคนขี้ขัวด้วยความดี

จงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้

จงชนะคนพุดจาหละหละด้วยความจริง

“อดตาเหว ชิต์ เสยโย”

ชนะตนแลประเสริฐที่สุด

ปรารถนารวมมาก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว จึงขอยุติการปรารถนารวมลงแต่เพียงเท่านี้ ขอให้พวกท่านทั้งหลายจงมีความสุข ความเจริญ และความร่มเย็นในธรรมตลอดไปทุกคน ทุกท่านเทอญ ขอเจริญพร

ในพิธีชุมนุมสวดมนต์ ณ กรุงนิวเดลี วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๙ และวาระที่กล่าวชมเชยกลุ่มปฏิบัติการไร้ความรุนแรงของชาวอินเดียในอาฟริกาใต้ ภายใต้การนำของดร. Yusuf M.

Dadoo และ ดร.G.M. Naicker คานธีได้ปรารภว่า ท่านถือกำเนิดในอินเดีย แต่“เติบโตใหญ่” ในอาฟริกาใต้ เมื่อ ดร.Dadoo และดร.Naicker ไปเยี่ยมท่านเมื่อปี ๒๕๕๐ ท่านได้กล่าวกับพวกเขาว่า

“จริงๆแล้วนั้น ที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ได้ ก็หลังจากผมได้ไปอาฟริกาใต้มา ความรักของผมที่มีต่ออาฟริกาใต้และความห่วงใยต่อปัญหาที่นั่น ไม่ได้มียิ่งหย่อนไปกว่าที่มีต่อประเทศอินเดียเลย”

ในช่วงเวลาสองทศวรรษแห่งวัยหนุ่มแน่นในอาฟริกาใต้นี้เอง ที่คานธีตระหนักถึงภาระหน้าที่และพัฒนาปรัชญาชีวิตของท่าน ที่อาฟริกาใต้แน่นอนท่านได้ทดลองปฏิบัติการสัตยาเคราะห์เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นรูปแบบการต่อต้านความ อยุติธรรมที่เปี่ยมด้วยมนุษยธรรม เพราะเป็นการต่อสู้ที่ก่อปรตด้วยจิตปรารถนาที่จะยอมรับทุกซ์ทรมาน มิใช่จะทำร้ายผู้อื่น เป็นการต่อสู้ที่พร้อมจะรัก มิใช่จะชิงชังฝ่ายตรงข้าม

ขณะที่ท่านกำลังนำปฏิบัติการสัตยาเคราะห์อยู่ในเมืองทรานสวาลล์ ท่านแคนต์ Leo Tolstoy ได้เขียนจดหมายถึงท่านเมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๓ ว่า การเคลื่อนไหวของท่านในทรานสวาลล์ “เป็นงานอันสำคัญอย่างยิ่งยวดที่กำลังดำเนินอยู่ในโลก ซึ่ง...โลกทั้งมวลจะต้องเข้าร่วมด้วยอย่างไม่ต้อง

คานธี และอาฟริกาใต้

อี. เอ็ส. เรดดี*

*ผู้เขียนเป็นอดีตผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์กลางต่อต้านการเหยียดผิว แห่งองค์การสหประชาชาติ

ไม่ต้องสงสัย”

ปัจจุบัน ขณะที่อาฟริกาใต้กำลังใกล้จะ
สามารถปลดปล่อยมรดกการครอบงำทางเชื้อชาติที่
ดำรงสืบมานานนับศตวรรษ อันเป็นผลหลังจาก
ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงโดยชนผู้ถูกกดขี่ ซึ่งได้
รับแรงสนับสนุนอย่างพร้อมเพรียงจากรัฐบาลและ
ประชาชนทั่วโลก การครบรอบศตวรรษของการมา
เยือนอาฟริกาใต้ของคานธีจึงเป็นโอกาสสำคัญ
เพราะเป็นโอกาสที่ชาวอาฟริกาใต้จะได้ตระหนัก
ถึงอุดมทัศน์ของคานธีที่มีต่ออาฟริกาใต้ว่า “เป็น

“...บทบาทสำคัญของอินเดียต่อพัฒนาการการต่อสู้เพื่อ
ปลดปล่อยประเทศและสังคมในอาฟริกาใต้ ได้รับอิทธิพลอย่าง
มากจากการรณรงค์ในช่วงแรกๆที่นำโดยคานธีในประเทศนั่นเอง
รวมทั้งความกระตือรือร้นสนใจอย่างต่อเนื่องของท่านต่อ
สถานการณ์ในอาฟริกาใต้ จึงสมควรยิ่งแล้วที่ชาวอาฟริกาใต้
ทุกคน จักยกย่องสรรเสริญและจดจำบุคคลผู้อยู่ร่วมในหมู่เรา
มาถึง ๒๑ ปี และได้รับการจารึกในหน้าประวัติศาสตร์ว่าเป็น
“บิดาแห่งอิสราภาพของอินเดีย” ในเวลาต่อมา คุณูปการ
ของท่านต่อการต่อสู้ของชาวอาฟริกาใต้เป็นสิ่งที่มิอาจลบ
ลืมเลื่อนได้”

โอลิเวีย ทัมโบ กล่าวเนื่องในพิธีรับรางวัลวาหระลาล
เนห์รูเพื่อความเข้าใจระหว่างประเทศ ในฐานะตัวแทนนาย
เนลสัน แมนเดลา ปี ๒๕๒๓

ถิ่นฐานที่ชนจากเชื้อชาติต่างๆ ได้มารวมกัน และ
สรรค์สร้างอารยธรรมอันไม่เคยปรากฏมาก่อนในโลก”

โมहनทาส กรรมจันทร์ คานธี นายหนุ่มอายุ
อานาม ๒๓ ปี เดินทางไปยังอาฟริกาใต้เมื่อเดือน
พฤษภาคม ๒๔๓๖ เพื่อช่วยว่าความคดีแพ่งแก่
พ่อค้าชาวอินเดียผู้หนึ่ง เป็นกำหนดระยะเวลา ๑ ปี
ท่านแสดงความสนใจทางการเมืองน้อยมาก และ
ยังไม่มีประสบการณ์ในการควบคุมและนำฝูงชน
ที่ท่านมีสำนึกอย่างหนักแน่นในภาระหน้าที่ มี
ความยึดมั่นในสัจจะ มีแรงบันดาลใจที่จะช่วยเหลือ
เพื่อนมนุษย์ มีความรักต่อ
แผ่นดินถิ่นเกิดและมีจิตใจที่
กว้างขวาง

ในเวลาไม่กี่วันหลังจาก
มาถึง ท่านถูกโยนออกจาก
รถไฟ ถูกทำร้ายโดยพนักงาน
รถไฟ ถูกปฏิบัติที่พักรับ
โรงแรม และถูกผลักตกไป
ข้างถนน ทั้งหลายทั้งปวงมี
เหตุมาจากสีผิวของท่าน ท่าน
ได้เห็นการขูดรีด การเอารัด
เอาเปรียบชาวอาฟริกาใต้ ผู้
เป็นลูกแห่งแม่พระธรณีนี้นั้น
ท่านยังได้เรียนรู้ถึงความ
อับอายและการถูกลบหลู่
ดูหมิ่นที่ชาวอินเดียได้รับ ซึ่ง
เกิดขึ้นไม่เพียงแต่กับพวก
คนงานที่มีสัญญาผูกมัด
เท่านั้น หากรวมถึงพวกที่
ไต่ตัวเองได้แล้ว ตลอดจน
ลูกหลานของพวกเราที่เกิด
ในอาฟริกาใต้ อีกทั้งพวก
พ่อค้าที่ไปถึงอาฟริกาใต้ โดย
พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้คานธี
ตัดสินใจอยู่ในอาฟริกาใต้ต่อไป

เพื่อพยายามที่จะแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว

ภารกิจอันดับแรกของคานธี คือ การให้การ
ศึกษาและรวมพลังชุมชนชาวอินเดียซึ่งมีอยู่ ๕๐,๐๐๐
คนเศษในเมืองนาตาล และประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน
ในเมืองทรานสวาวัล พวกเขาอยู่กันอย่างกระจัด
กระจายและแบ่งแยกกันโดยชั้นวรรณะ, ศาสนาและ
ภาษา พวกที่อยู่ในเมืองนาตาล ประมาณหนึ่งใน
สามเป็นคนงานเหมืองและเรือทอที่มีสัญญาผูกมัด
ประมาณ ๓๐,๐๐๐ คนเป็น “ชาวอินเดียนเสรี” ซึ่งได้
ตัวเองได้แล้ว รวมทั้งลูกหลานด้วยและอีก ๕,๐๐๐
คน อยู่ในชุมชนที่ทำการค้า ซึ่งมักจะไม่มี การติดต่อ
กันกลุ่มชนผู้ยากจน

ในบรรดาชาวอินเดียเหล่านี้ส่วนมากเป็น
ชาวฮินดูและมุสลิม มีชาวปาร์ซีและชาวคริสต์
จำนวนหนึ่ง ภาษาที่พวกเขาพูดมีหลายภาษา ทั้ง
ภาษาทมิฬ ภาษาเตลugu ภาษาคุชราต ภาษาฮินดี
ภาษาอูร์ดู ฯลฯ และเกือบทั้งหมดไม่รู้หนังสือ ทำให้
ติดต่อสื่อสารกันลำบากมาก

คานธีได้ก่อตั้งสภาชาวอินเดียแห่งเมือง
นาตาลขึ้นในปี ๒๔๓๗ และก่อตั้งสมาคมอินเดีย
อังกฤษแห่งเมืองทรานสวาวัลขึ้นในปี ๒๔๔๖ เพื่อ
ปกป้องสิทธิชาวอินเดีย สมาชิกสมาคมส่วนมากเป็น
พวกพ่อค้า เนื่องจากอัตราค่าสมาชิกสูงเกินไป
สำหรับพวกที่ยากจน แต่คานธีก็ได้พัฒนาความ
สัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มเยาวชน และช่วยให้พวกเขา
มีส่วนในงานเพื่อสาธารณะ ท่านได้ให้บริการทาง
กฎหมายโดยไม่คิดมูลค่าแก่ผู้ใช้แรงงานที่มีสัญญา
ผูกมัด และท่านเองทำงานประเภทอาสาสมัครใน
โรงพยาบาลสาธารณสุขทุกแห่งหนึ่ง เพื่อจะได้ทำ
ความรู้จักกับผู้ใช้แรงงานและครอบครัวของพวกเขา

ขณะนั้น คานธีมีความเชื่อมั่นอย่างปักใจต่อ
หลักการหลายประการ ที่ถือกันในราชอาณาจักร
อังกฤษ ท่านคิดว่าอคติทางผิวพรรณในเมืองนาตาล
เป็นเรื่องของท้องถิ่นและจะดำรงอยู่ชั่วคราว และจะ
มีทางออกในการรักษาความเป็นธรรมของชาวอังกฤษ

ท่านเพียรพยายามจะแสดงให้เห็นว่าชาว
อินเดียเป็นผู้มีอารยธรรม ซึ่งควรมีสหิทธิเท่าเทียม
กับชนชาติอื่น อันเป็นหลักการที่อังกฤษให้ความหวัง
ไว้อย่างหนักแน่น

คานธีอาศัยอยู่ในเขตชาวยุโรป และแสดง
ท่าทีติดพันกับชาวยุโรปและชาวอินเดีย โดยหวังจะ
สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ท่านได้ร่าง
หนังสือวิงวอนและฎีการ้องทุกข์หลายฉบับ ได้จัดตั้ง
คณะผู้แทนและจัดการประชุม อีกทั้งได้เขียน
จดหมายจำนวนมากส่งไปให้สื่อสารมวลชน คานธี
ได้นำหน่วยพยาบาลชาวอินเดียเข้าบริการในสงคราม
แองโกล-โบเออะ(Boer) ทำหน้าที่ห้ามแปลคนใช้ใน
ช่วง“กบฏซูลู” ทั้งๆที่ท่านจะมีใจเข้าข้างชาวโบเออะ
และชาวซูลู ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า ชาวอินเดีย
สามารถปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดีได้

ในช่วงการไปเยือนอินเดียและอังกฤษ และ
การติดต่อสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวางทางหนังสือ
ท่านได้สร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจใน
หมู่ผู้นำชาวอินเดียและมีมิตรสหายชาวอังกฤษต่อ
ชะตากรรมของชาวอินเดียในอาฟริกาใต้

อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านั้นแทบ
จะไม่สัมฤทธิ์ผลเลย เนื่องจากยังมีการออกมาตรการ
ต่างๆ ที่ทำให้ชีวิตของชาวอินเดียในอาฟริกาใต้
เลวร้ายลงไปอีก

คานธีเริ่มตระหนักว่า การฎีการ้องทุกข์จะ
บังเกิดผลก็ต่อเมื่อมีการคว่ำบาตรอะไรบางอย่าง
หนุนหลังอีกทีหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการใช้พลังทางกาย
บังคับ หรือที่สูงส่งยิ่งขึ้นไปกว่านั้นคือ พลังแห่ง
จิตวิญญาณ หรือ “สัตยาเคราะห์”

ในขณะที่เดียวกันท่านได้พยายามเรียนรู้ด้าน
ในชีวิตของตนเอง โดยได้รับแรงบันดาลใจจาก
นักคิดอย่าง John Ruskin และ Leo Tolstoy และ
จากศาสนาฮินดู รวมทั้งศาสนาอื่นๆที่ท่านพิจารณา
เห็นว่า เป็นหนทางเพื่อเข้าถึงพระเจ้า

ด้วยความเป็นห่วงถึงความเท่าเทียมกันของ

มนุษย์และคุณภาพชีวิต คานธีเชื่อว่า การใช้แรงงานด้วยกายและมือเป็นเรื่องสำคัญ ท่านปฏิเสธพัฒนาการทางอุตสาหกรรมที่ปราศจากการควบคุม ซึ่งทำให้มนุษย์กลายเป็นทาสของเครื่องจักรกล และทำให้เกิดความแปลกแยกขึ้น

ตั้งแต่ปี ๒๔๔๖ ท่านเริ่มสละรายได้เกือบทั้งหมดให้แก่กิจการเพื่อสาธารณะ ท่านได้ตั้งหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ “Indian Opinion” (“ทัศนะของอินเดีย”) เพื่อจะสื่อสารกับชุมชนชาวอินเดียและชาวยุโรป และจัดตั้ง “ชุมชนฟีนิกซ์” ขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับการดำรงชีวิตตามแนวชุมชนที่เรียบง่าย ท่านประกาศถือพรหมจรรย์ในปี ๒๔๔๙ และต่อมาได้เลิกอาชีพด้านกฎหมายที่ทำรายได้อันงดงาม เพื่อมาอยู่ร่วมกับคนยากจนและประกาศตนเข้าข้างคนยากจน

ท่านเริ่มเชื่อมั่นว่า การไม่ใช้ความรุนแรง, ความรัก และสัจจะ เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ในสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์ ความดำริในทางไม่ใช้ความรุนแรงมีหนักแน่นยิ่งขึ้น จากประสบการณ์ที่ท่านได้รับในการรักษาพยาบาลชาวซูลูที่ถูกเขี่ยนตีอย่าง

ป่าเถื่อนและทอด้งโดยทหารยุโรป

ในปี ๒๔๔๙ เมื่อรัฐบาลทรานสวาวัลได้ออกประกาศ “พระราชกฤษฎีกาชาวเอเชีย” (ซึ่งภายหลังผ่านออกมาเป็น “พระราชบัญญัติการจดทะเบียนชาวเอเชีย”) ท่านเห็นว่า นั่นไม่เพียงเป็นมาตรการที่ออกมาเพื่อทำลายชุมชนชาวอินเดีย หากยังเป็นการทำร้ายต่อศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของประเทศอินเดีย ท่านจึงตัดสินใจจะเลิกกฎหมายนั้นไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม ชุมชนชาวอินเดียที่นั่นก็ปฏิบัติตามท่าน โดยปฏิเสธการไปจดทะเบียนตามที่พระราชบัญญัติกำหนด

นี่เองเป็นช่วงพลิกผันในชีวิตของคานธี การฎีการ้องทุกข์และคำวิงวอนที่ได้กระทำในหลายปีที่ผ่านมา ได้กลายเป็นการตระเตรียมการ เพราะท่านได้ค้นพบว่า “สัตยาเคราะห์” เป็นการต่อต้านความอยุติธรรมที่มีการรุกเร้าโดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการกระทำอย่างปราศจากภยาคติ เต็มไปด้วยการเสียสละและการยอมตนทนทุกข์ทรมาน ท่านกล่าวในปี ๒๔๕๒ ว่า

“นักสัตยาเคราะห์ต้องไม่กลัวเกรงทั้งการ

ถูกจับกุมคุมขังหรือการถูกเนรเทศ เขาต้องไม่รังเกียจทั้งการที่จะต้องตกต่ำสู่ความยากจนหรือการถูกข่มขู่คุกคาม แม้ถึงขั้นที่จะต้องถูกบดขยี้จนแหลกและด้วยครกและสาก”

(รวมงานเขียนของมหาตมาคานธี เล่มที่ ๘ หน้า ๔๔๗)

การต่อต้านกฎหมายที่แบ่งแยกเชื้อชาติโดยชุมชนเล็กๆของชาวอินเดียในอาฟริกาใต้ เต็มไปด้วยความยากลำบาก และดำเนินติดต่อกัน ๘ ปีระหว่างปี ๒๔๔๙ ถึงปี ๒๔๕๗ อย่างไรก็ตามมวลชนทั้งหนุ่มสาวและเฒ่าชราจำนวนพันๆได้เข้าร่วมการต่อสู้ครั้งนั้น และสำแดงความกล้าหาญที่ยิ่งใหญ่

โคปาล กฤษณะ โคชเล* ไปเยือนอาฟริกาใต้ในปี ๒๔๕๕ สังเกตพบว่า คานธีได้แสดง “พลังทางจิตวิญญาณอันน่าพิศวง ซึ่งสามารถเปลี่ยนผู้คนธรรมดารอบข้างเขาให้กลายเป็นนักต่อสู้และวีรชน”

ในเดือนมกราคม ๒๔๕๑ หลังจากการจับกุมคุมขังชาวอินเดีย ๑๕๐ คนที่ละเมิดพระราชบัญญัติฉบับนั้น ได้เกิดข้อตกลงประนีประนอมระหว่างนายพลแจน สมิทส์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และคานธี ว่าข้อตกลงนั้นยุติลงในเวลาอันรวดเร็ว เมื่อรัฐบาลทรานสวาลล์ปฏิเสธที่จะยกเลิกพระราชบัญญัตินั้น และแล้วก็มีการนำปฏิบัติการสัตยาเคราะห์มาใช้อีก ชาวอินเดียมากกว่า ๒,๐๐๐ คนจากชุมชนชาวอินเดียทั้งหมดที่มีอยู่หมื่นเศษได้ถูกจับขังคุก ซึ่งหลายคนถูกจับกุมมาก่อนแล้วหลายครั้งหลายครา

ปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ได้หยุดยั้งลงอีกในปี ๒๔๕๔ หลังจากมีการตั้งสหภาพอาฟริกาใต้ เพื่อหวังจะได้มีการเจรจาทกลงกัน แต่การเจรจาก็ล้มเหลวลงอีก นอกจากนั้นรัฐบาลสหภาพยังเพิกเฉยไม่ยอมปฏิบัติตาม เมื่อศาลฎีกาได้มีคำสั่งตัดสินว่า

การทำพิธีสมรสนอกคริสตศาสนาคริสต์ อันหมายถึงพิธีสมรสของชาวอินเดียแทบทั้งหมดเป็นโมฆะ โคชเลเห็นว่า นี่เป็นการกลับกลอกคำสั่งสัญญาที่ให้ไว้ว่าจะยกเลิกกฎหมายแห่งเมืองนาตาล ซึ่งกำหนดให้อดีตคนงานที่มีสัญญาผูกมัดและสมาชิกของครอบครัวต้องจ่ายภาษีประจำปีในอัตรา ๓ ปอนด์ต่อปี ซึ่งไม่เป็นธรรมและแพงลิบลัว

ด้วยเหตุนี้เอง ปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ในช่วงที่สามจึงได้เริ่มขึ้นอีกทั่วประเทศในเดือนกันยายน ๒๔๕๖ คานธีได้ชักชวนให้เหล่าสตรีเข้าร่วมด้วยและเรียกร้องให้คนงานหยุดงานจนกว่าจะมีการยกเลิกภาษี ๓ ปอนด์นั้น

“ชุมชนทั้งมวลได้ลุกฮือขึ้นราวกับคลื่นที่ถาโถมกระหน่ำ โดยปราศจากการจัดตั้งและการโฆษณาชวนเชื่อ ได้มีประชาชนร่วม ๔๐,๐๐๐ คน เข้าร่วมปฏิบัติการ และในจำนวนนี้ ประชาชนเกือบ ๑๐,๐๐๐ คน ได้ถูกจับกุมคุมขัง”

(รวมงานเขียนของมหาตมาคานธี เล่มที่ ๒๐ หน้า ๑๕)

คานธีนำขบวนผู้ประท้วงกลุ่มใหญ่ซึ่งประกอบด้วยคนงาน ๒,๒๐๐ คนและครอบครัวของพวกเขาเดินจากเมืองนิวคาสเซิลไปยังเขตชายแดนเมืองทรานสวาลล์ และถูกจับขังคุกเป็นครั้งที่สี่ อันเป็นเหตุให้เกิดการนัดหยุดงานอย่างอัตโนมัติโดยเหล่าคนงานในเมืองนาตาล ซึ่งเป็นการนัดหยุดงานครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาในประเทศนั้น คนนับเป็นพันๆคนถูกคุมขังในเรือนจำและในบริเวณเหมืองถ่านหิน เขาเหล่านั้นได้รับการปฏิบัติอย่างโหดเหี้ยมทารุณ คนงานที่หยุดงานจำนวนมากถูกทำร้ายอย่างป่าเถื่อน และส่วนหนึ่งถูกฆ่าหรือได้รับบาดเจ็บ

คานธีนำการต่อสู้ด้วยความเสียสละ สมาชิกครอบครัวของเขาก็ได้ถูกจับกุมคุมขังหลายครั้งหลายครา ผู้ทำการต่อต้านมีทั้งชายและหญิงจาก

*ผู้นำชาวอินเดียในการต่อสู้กับอังกฤษในช่วงเวลาก่อนหน้าคานธีเล็กน้อย

ทุกลัทธิศาสนา มีทั้งคนรวย และคนจน และไม่มี
เลยสักคนที่จะรู้สึกประหวั่นครั้นคร้ามต่อโทษทัณฑ์
การคุมขัง รวมทั้งการปราบปรามที่หนักหน่วงขึ้น
ทุกที แม้กระทั่งในช่วงที่คานธีและผู้นำคนอื่นๆ อยู่ใน
เรือนจำ ผู้ทำการต่อต้านเหล่านั้นก็ได้แสดง
ความมีวินัยและความยึดมั่นต่อหลักการไม่ใช้ความ
รุนแรงได้อย่างน่าชมเชย

ชาวยุโรปหลายคนอย่างเช่น Henry Polak,
Hermann Kallenbach และ A.H. West ผู้ซึ่งเริ่ม
ยอมรับนับถือและคบหาเป็นสหายกับคานธีได้ยื่น
หยัดเคียงข้างการต่อสู้ของชาวอินเดียและถูกจับกุม
คุมขังด้วย ผู้สนับสนุนการต่อสู้ในฝ่ายชุมชนชาว
ยุโรป แม้จะมีอยู่เป็นส่วนน้อย แต่เป็นนักบวชและ
ผู้มีชื่อเสียงปรากฏต่อสาธารณชนหลายๆท่าน อย่าง

เช่น Olive Schreiner เป็นนักประพันธ์, William
Hosken เป็นผู้นำพรรคก้าวหน้า และ Vere Stent
เป็นบรรณาธิการ

นายพลสมัทส์จำต้องยินยอมเซ็นข้อตกลง
ร่วมกับคานธีภายใต้เงื่อนไขการแสดงเจตจำนง
อย่างแข็งกร้าวของชุมชนอินเดีย ที่หนุนหลังโดย
การเรียกร้องก่อวินาศกรรมอย่างเข้มข้นทั่วประเทศอินเดีย
และแรงบีบบังคับจากประเทศอังกฤษ เขาต้องยอม
ตีโรราบต่อข้อเรียกร้องสำคัญทั้งหมดแห่งการ
สัตยาเคราะห์

หลังจากนั้น คานธีได้เดินทางกลับสู่อินเดีย
ในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๕๗ ๔ ปีก่อนที่นาย
เนลสัน แมนเดลาจะเกิดพอดี ท่านได้ทิ้งตัวอย่าง
การต่อสู้ด้วยความเป็นธรรมอันจักไม่รู้พ่ายแพ้ไว้

“ท่านคานธีเคยเป็นชาวอาฟริกาใต้คนหนึ่ง คุณความดีของท่านเป็นสิ่งที่ควรได้รับ
การยกย่องสรรเสริญในปัจจุบัน และในยุคหลังการเหยียดผิวของอาฟริกาใต้ หลักปรัชญา
ตามแนวท่านคานธีเกี่ยวกับสันติภาพ, ความอดทน และการไม่ใช้ความรุนแรงเริ่มต้นขึ้นใน
อาฟริกาใต้ ในฐานะที่เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการเปลี่ยนแปลงสังคม...อินเดียก็ได้
ใช้อาวุธนี้เพื่อปลดปล่อยประชาชนของตนเองจนสำเร็จ พระคุณเจ้ามาร์ติน ลูเธอร์คิง จูเนียร์
ได้ใช้สิ่งนี้เพื่อต่อสู้กับลัทธิแบ่งแยกเชื้อชาติในสหรัฐอเมริกา...”

“พวกเราจึงต้องไม่ควรเฉไฉไปจากความจริงที่ว่า หลักปรัชญาตามแนวท่านคานธี
น่าจะเป็นกุญแจสำคัญที่นำมนุษย์ให้รอดพ้นสู่ศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดได้”

นายเนลสัน แมนเดลา กล่าวในการเปิดหอประชุมคานธี ในเมืองเลนาเซีย กันยายน

๒๕๓๕

เบื้องหลัง

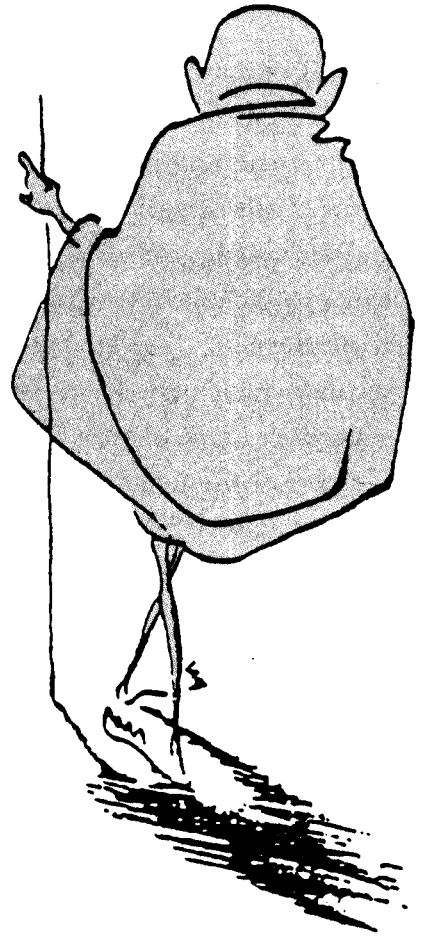
คานธีไม่เพียงกลับอินเดียพร้อมด้วยหลักปรัชญาแห่งการสัตยาเคราะห์เท่านั้น หากยังพร้อมด้วยความคิดที่ชัดเจนต่อการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในอินเดีย ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับในอาฟริกาใต้

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวมุสลิมในอาฟริกาใต้ และคุณูปการของพวกเขาต่อปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ที่นั่น ทำให้คานธีเชื่อมั่นว่า เอกภาพระหว่างชาวมุสลิมและฮินดูจะต้องเป็นหลักการสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวแห่งชาติในอินเดีย ความไม่พอใจต่อการปฏิบัติต่อชาวอินเดียในอาฟริกาใต้ยิ่งยงคนฉันทาล เป็นเหตุให้คานธีพยายามที่จะล้มเลิกความเชื่ออันเลวร้ายเกี่ยวกับการถือชั้นวรรณะในอินเดีย ประสบการณ์ในการพยายามทำให้เกิดเอกภาพในระหว่างชาวอินเดียในอาฟริกาใต้ ทำให้ท่านเพียรส่งเสริมให้เกิดภาษาแห่งชาติขึ้นในอินเดีย

คานธียังนำความคิดเรื่องการให้เกียรติแก่สตรีเพศกลับมาด้วย เพราะสตรีเป็นผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายของปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ที่นั่น พวกเขาเฝ้าทำการถูกจับกุมคุมขังด้วยการยอมทนทุกข์ยากอย่างใหญ่หลวง หลายคนต้องนำลูกอ่อนเข้าไปในที่คุมขังด้วย วิลเลียมมา เด็กสาววัย ๑๖ ปี ได้ทุ่มเทชีวิตตนเองเพื่อสิ่งที่ตัวเองเชื่อมากกว่าจะยอมรับการปล่อยตัวให้ออกมาก่อน กัสตูร์บา ศรีภรรยาของท่านเอง ก็ออกจากคุกด้วยสุขภาพที่ทรุดโทรมอย่างหนัก

คานธีรู้สึกประทับใจอย่างมากต่อการปฏิบัติการกิจของคองงานยากจนในช่วงการต่อสู้ครั้งกระนั้น ท่านกล่าว ณ กรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๕๗ ว่า

“ทั้งชายและหญิงเหล่านี้เป็นธาตุแท้ของประเทศอินเดีย พวกเราจะต้องสร้างสรรค์ประเทศอินเดียด้วยชายหญิงเหล่านี้”

ในระหว่างการนำการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอินเดียท่านได้เดินหน้าปลุกเร้ามวลชนทั้งหลายในอินเดีย ซึ่งรวมทั้งสตรี เข้าสู่ปฏิบัติการ ท่านได้ผนวกการต่อสู้ทางการเมืองเข้ากับโครงการเพื่อสร้างสรรค์สังคม เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้แรงงานด้วยมือ การรื้อฟื้นอุตสาหกรรมระดับหมู่บ้าน ตลอดจนการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย

คานธีไม่เห็นด้วยกับความเชื่อแบบผู้นำนิยมของเหล่าสาวกของท่าน ท่านไม่ชอบคำว่า “ลัทธิคานธีนิยม” (Gandhism) พอๆ กับที่ไม่ชอบตำแหน่ง “มหาตมา” ซึ่งชนในชาติผู้สำนึกในบุญคุณได้ให้เกียรติยกย่องท่าน สิ่งที่ท่านหลงเหลือไว้ให้แก่ชนรุ่นหลัง คือตัวอย่างการใช้ชีวิต ความเพียรค้นหาซึ่งสัจจะและปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อถือ

ของท่านเอง คานธีกล่าวว่า “ชีวิตของฉันนั้นแหละ
คือคำสอนของฉัน”

ท่านมองเห็นความเป็นสากลของสิ่งต่างๆ
สำหรับท่านแล้ว ทุกๆศาสนาล้วนมุ่งให้เกิด “สันติภาพ,
ความรัก และความปิติในโลก” “ขอผองเราจงมารวม
กัน” ท่านรำพึง “แจกเช่นหยดน้ำในห้วงมหาสมุทร”

ชีวิตของคานธีและปฏิบัติการสัตยาเคราะห์
ในอาฟริกาใต้ที่ท่านเป็นผู้นำ ได้เป็นแรงกระตุ้น
และเป็นแรงบันดาลใจในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของ
ผู้ที่ถูกกดขี่ทั่วทุกมุมโลก ผู้นำปฏิบัติการเหล่านั้น
ได้ชี้มาขบรับความคิดของท่านและนำไปประยุกต์
ใช้อย่างสร้างสรรค์ตามบริบททางวัฒนธรรมและ
สถานการณ์ที่เป็นอยู่

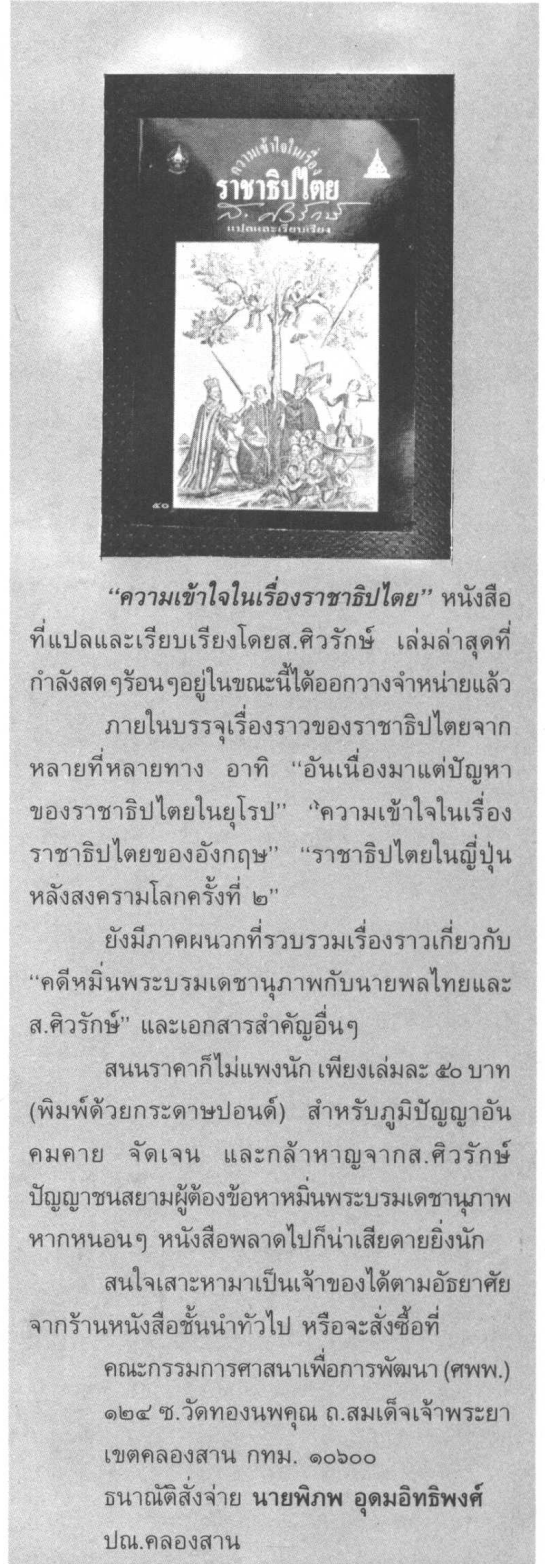
การต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง ได้กลายเป็น
ปรากฏการณ์สำคัญประการหนึ่งในโลกนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งลัทธิ
เผด็จการอันทรองอำนาจทั้งหลายได้ถูกขับไล่ออกไป
โดยพลังต่อต้านจากประชาชน หลักการหลาย
ประการที่คานธีสรรเสริญ ไม่ว่าจะเป็นความคิดเรื่อง
สันติภาพ การลดกำลังอาวุธ และการพิทักษ์
สิ่งแวดล้อม ต่างได้รับการยอมรับ และนำไปปฏิบัติ
โดยกลุ่มพลังทางสังคมหลายกลุ่ม

ในทางกลับกัน การต่อสู้และกลุ่มพลังเหล่านี้
ได้ทำให้มรดกของคานธีมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ดั่งที่นายเนลสัน แมนเดลา ผู้นำชาว
อาฟริกาใต้ได้ประกาศเมื่อเร็วๆ นี้ว่า

“เราไม่ควรจะมองข้ามไปว่า ปรัชญาของ
คานธีอาจจะเป็นกุญแจไปสู่การอยู่รอดของ
มนุษยชาติในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดนี้

พิภพ อุดมอิทธิพงษ์ แปลจาก “Gandhi and South
Africa” ใน *INDIA PERSPECTIVES* กรกฎาคม ๒๕๓๖
และขอขอบพระคุณอ.กรรณา กุศลลาสัย ผู้แนะนำบทความ
และตรวจทานภาษาให้อย่างสละสลวย

“ความเข้าใจในเรื่องราชาธิปไตย” หนังสือ
ที่แปลและเรียบเรียงโดยส.ศิวรักษ์ เล่มล่าสุดที่
กำลังสตูดิโออยู่ในขณะนี้ได้ออกวางจำหน่ายแล้ว

ภายในบรรจุเรื่องราวของราชาธิปไตยจาก
หลายที่หลายทาง อาทิ “อันเนื่องมาแต่ปัญหา
ของราชาธิปไตยในยุโรป” “ความเข้าใจในเรื่อง
ราชาธิปไตยของอังกฤษ” “ราชาธิปไตยในญี่ปุ่น
หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒”

ยังมีภาคผนวกที่รวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับ
“คดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพกับนายพลไทยและ
ส.ศิวรักษ์” และเอกสารสำคัญอื่นๆ

สนนราคาไม่แพงนัก เพียงเล่มละ ๕๐ บาท
(พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์) สำหรับผู้มีปัญญาอัน
คมคาย จัดเจน และกล้าหาญจากส.ศิวรักษ์
ปัญญาชนสยามผู้ต้องขื่อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ
หากหนอๆ หนังสือพลาดไปก็น่าเสียดายยิ่งนัก

สนใจเสาะหามาเป็นเจ้าของได้ตามอริยาศัย
จากร้านหนังสือชั้นนำทั่วไป หรือจะสั่งซื้อที่

คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา (ศพพ.)

๑๒๔ ซ. วัดทองนพคุณ ถ. สมเด็จเจ้าพระยา

เขตคลองสาน กทม. ๑๐๖๐๐

ธนาถิติสังข์ นายพิภพ อุดมอิทธิพงษ์

ปณ. คลองสาน

ในอดีต ป่าใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักล่าสัตว์ มีอยู่เพียง ๒ แห่งคือ ทุ่งใหญ่นเรศวรทางภาคตะวันตกและป่าพนมสารคามซึ่งครอบคลุม ๕ จังหวัดทางภาคตะวันออกคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และปราจีนบุรี พ่อเฒ่าที่เคยเดินทางไปติดต่อดำขายกับฟั๋งกัมพูชาเมื่อ ๕๐ ปีก่อนแล้วว่า ต้องเริ่ม

เดินทางเข้าเขตป่าที่พนมสารคาม ผ่านวังน้ำเย็น คลองหาด แล้วจึงเข้าเขตกัมพูชา ใช้เวลาเดินทางถึงครึ่งเดือน กว่าจะพ้นแนวป่า ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่และสัตว์ป่าชุกชุมมาก ต้องคอยระวังเสือโคร่ง ซึ่งมีข่าวว่าจะออกมาทำร้ายคนเดินทางเป็นประจำ

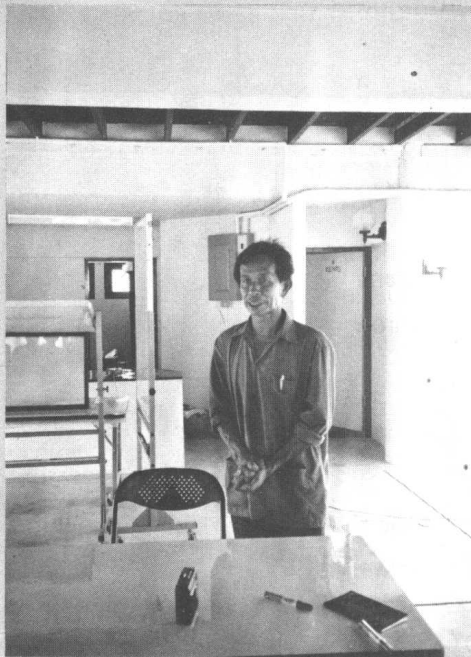
ในกาลปัจจุบันเป็นที่น่าสลดใจเนื่องจากป่าดังกล่าว โดย

แนวคิดเรื่อง

เขตกันชน : ทัศนะของคนใกล้ป่า

นันทา เรียบเรียง

โดย ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม

เฉพาะตามแนวชายแดน ถูกทำลายจนไม่เหลือ (ขณะที่ฟั๋งกัมพูชายังอุดมสมบูรณ์อยู่มาก) กระทั่งใครก็ตามเพียงแต่มองดูแนวเขตของพื้นที่ป่า ก็สามารถบอกได้ว่าเขตไหนเป็นเขตไทยหรือกัมพูชาได้อย่างไม่ยาก

ยุคสมัยของการทำลายป่า เริ่มต้นจากการสร้างถนนเชื่อมจากสนามบินอุตะปะกา ซึ่งพาดผ่านป่าพนมสารคามในปี ๒๕๑๐ เพื่อใช้ในสงครามเวียดนามเรื่อยมา กระทั่งถึงการให้สัมปทานป่าไม้ในปี ๒๕๑๓ ซึ่งนับเป็นยุคแห่งความสูญเสียมากที่สุด ป่าพนมสารคาม

**“ในการรักษาป่าจะต้องประสานกัน ทำให้เป็นขบวนการ
ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชาวบ้าน
และต้องใช้เวลาอันสั้น ยิ่งช้ายิ่งเสียหาย
ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องปรับเปลี่ยนท่าทีการทำงานใหม่
โดยใช้เรื่องการศึกษาระยะยาว
เป็นตัวนำแทนการใช้อำนาจกฎหมาย
จนกระทั่งถึงขั้นที่ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์เศรษฐกิจ
และรู้จักใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างถูกต้องด้วยตัวเอง”**

ที่เคยยิ่งใหญ่จากเนื้อที่ ๕ ล้านไร่
เมื่อปี ๒๕๑๐ เหลือเพียง ๖๙๑,๒๕๐
ไร่ในปี ๒๕๓๐ ส่งผลกระทบต่อ
สภาพแวดล้อมอย่างรุนแรงอาทิเช่น
น้ำท่วมใหญ่ในปี ๒๕๒๖, ๒๕๓๑ และ
๒๕๓๓ บริเวณจังหวัดปราจีนบุรี
ฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังทำให้เกิด
น้ำเค็มในแม่น้ำบางปะกงช่วงหน้า
แล้ง เนื่องจากน้ำทะเลหนุนขึ้นไป
ทางต้นน้ำถึงอ.บางคล้า อ.บางปี
และขึ้นไปถึงอ.พนมสารคาม

แม้ว่าปัจจุบันพื้นที่ป่าแห่งนี้
จะได้รับการประกาศเป็นเขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่า มีหน่วยงานราชการ
เข้าไปดูแลรักษา ทั้งมีการอพยพ
และจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎร
ตามป่ารอยต่อ หากแต่ร้ายยังไม่อาจ
พูดได้ว่ามาตรการเหล่านี้ประสบผล
สำเร็จจนน่าพอใจ ด้วยสภาพความ
เป็นจริงในปัจจุบันที่ป่าไม่ยังคง
ถูกทำลายอยู่ตลอดเวลา ลำพังแต่
เจ้าหน้าที่ย่อมไม่เพียงพอต่อการ

รักษาป่า จำต้องอาศัยความร่วมมือ
จากประชาชนซึ่งมีความเข้าใจและ
มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมอย่าง
ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ ดังเช่นผู้ใหญ่
วิบูลย์ เข็มเฉลิม ซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม
พัฒนาแนวทางการทำวนเกษตร
อันเป็นการจำลองรูปแบบจากป่า
ธรรมชาติมาปรับและปลูกไว้ใน
เนื้อที่เล็กๆ จนประสบความสำเร็จ
เป็นที่ยอมรับในวงกว้างทั้งจากใน
และนอกประเทศ นับเป็นตัวแทน
ภูมิปัญญาชาวบ้านได้อย่างเต็ม
ภาคภูมิ

ด้วยภูมิหลังของชีวิตที่
คลุกคลีอยู่กับป่ามาโดยตลอดตั้งแต่
เด็กจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้ใหญ่มอง
เห็นปัญหาต่างๆ ที่มากระทบป่าแถบ
นี้ได้อย่างลึกซึ้ง จนกลั่นกรองออก
มาเป็นแนวคิดเพื่อนำเสนอแนวทาง
การแก้ปัญหาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
อันเป็นที่มาของบทความเรื่องเขต
กันชน : ทัศนะของคนใกล้ป่า ซึ่งมี

เนื้อหาสาระพอสังเขปดังนี้
ความสำคัญและปัญหา

ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด
ภาคตะวันออกเป็นป่าธรรมชาติ
ผืนใหญ่ที่สมบูรณ์ผืนสุดท้าย
ของภาคตะวันออก จากการ
สำรวจครั้งล่าสุดเมื่อปี ๒๕๓๐
พบว่าป่าดังกล่าวยังเป็นแหล่ง
พันธุ์กรรมสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง ปัจจุบัน
ต้องประสบกับปัญหาการถางที่
ทำการเกษตร อันเป็นต้นเหตุ
สำคัญของการสูญเสียพื้นที่ป่า ซึ่ง
ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่าเกิดจากการ
ล้มเหลวของการเกษตรสมัยใหม่
บีบบังเกษตรกรให้เป็นหนี้สินจน
ต้องสูญเสียที่ดิน กระทั่งจำเป็นต้อง
ถางที่ปลูกข้าวเข้าไปเรื่อยๆ ดัง
นั้นหากทำให้ราษฎรเหล่านี้มีความ
มั่นใจในการดำรงชีพอยู่ได้ ย่อม
สามารถยุติปัญหาการสูญเสียใน
ลักษณะดังกล่าว กระทั่งสามารถ
พัฒนาให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็น
เขตกันชนของป่า และหากขยายผล
ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านรอบป่าแห่งนี้
การอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด
ก็จะประสบผลสำเร็จ

กลยุทธ์รักษาป่า

ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่าในการ
รักษาป่าจะต้องประสานกันทำให้
เป็นขบวนการทั้งภาครัฐ องค์กร
เอกชน และองค์กรชาวบ้าน และ
ต้องใช้เวลาอันสั้น ยิ่งช้ายิ่งเสียหาย

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่จะต้องปรับเปลี่ยนท่าทีการทำงานใหม่ โดยใช้เรื่องการศึกษาระยะยาวเป็นตัวนำแทนการใช้อำนาจกฎหมาย จนกระทั่งถึงขั้นที่ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์เศรษฐกิจ และรู้จักใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างถูกต้องด้วยตัวเอง

เขตกันชนของป่ารอยต่อ

เขตกันชนคือ เขตสกัดไม่ให้ป่ากระทบกระเทือนจากการทำลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ป่าฟื้นฟูตัวเอง จะต้องประสานความต้องการของชาวบ้านกับแนวคิดเรื่องป่าจริงๆ มาไว้ที่แนวกันชน

แนวคิดที่ผู้ใหญ่เสนอคือรัฐไม่ควรย้ายคนออกจากแนวกันชน แต่จะต้องกระจายความรับผิดชอบไปที่คนให้มากขึ้น ชั้นแรกต้องทำให้คนที่อยู่มาก่อนได้มีที่ทำกิน พื้นที่ทำกินของเกษตรกรคือเขตกันชน ชั้นที่สองอาจใช้กฎหมายบังคับ ชั้นสุดท้าย เมื่อมีความ

ชัดเจนในเรื่องเขตกันชนแล้ว ไม่ควรให้ชาวบ้านอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ การจะขยายพื้นที่ป่าต้องอาศัยต้นแบบจากป่าธรรมชาติ ซึ่งมีความหลากหลาย ไม่ใช่วิธีการปลูกพืชเดี่ยวเช่นที่นิยมทำอยู่ในปัจจุบัน

งานอนุรักษ์และพัฒนา

ผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่า การอนุรักษ์ไม่อาจแยกออกจากเรื่องความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้ จึงจำต้องให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าได้บ้าง พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาเพื่อให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และโทษจากการใช้สอยอย่างถูกต้องชัดเจน ทั้งนี้การอนุรักษ์และพัฒนาอาจทำไปด้วยกันได้คือ พัฒนาการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้เท่าที่จำเป็น เพื่อให้ธรรมชาติได้มีเวลาฟื้นตัว

การฟื้นฟูป่าและสภาพแวดล้อม

ผู้ใหญ่วิบูลย์เสนอให้ใช้หลักการของวนเกษตรและป่าชุมชนเป็นรูปแบบสำหรับการฟื้นฟูป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด เนื่องจากหลักการของวนเกษตรใกล้เคียงกับป่าธรรมชาติ คือการนำไม้ที่คนต้องการเป็นอาหารหนึ่ง แปรรูปแล้วเป็นยารักษาโรคได้หนึ่ง ก่อสร้างได้หนึ่ง มาปลูกรวมกับพืชเกษตรซึ่งสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ปลูกได้ เพื่อไม่ให้เกิดภาวะแก่สังคม ทั้งสามารถพัฒนาเข้ากับระบบธุรกิจได้

สำหรับป่าชุมชนก็คือป่าสาธารณะซึ่งชุมชนทำหน้าที่ร่วมกันดูแลรักษา ใช้สอยไม่ต่างๆ โดยไม่มุ่งแต่เศรษฐกิจเฉพาะตัวเพียงอย่างเดียว หากยังมุ่งที่การมีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วย

ที่ดินในเขตกันชน

การทำวนเกษตรก็เช่นเดียวกับเกษตรกรรมทั่วไป ซึ่งย่อมต้องอาศัยที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นการจัดการกับที่ดินนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง หลักการปฏิรูปที่ดินของรัฐนั้นจะเป็นสิ่งที่ดีถ้า

- ๑) มีความจริงใจที่จะทำให้ชีวิตชาวบ้านดีขึ้น
- ๒) มีแนวทางให้การศึกษาอย่างเป็นระบบที่ถูกต้อง
- ๓) สามารถทำให้ชาวบ้านมีความมั่นใจว่าเขาสามารถที่จะ

ยังชีพได้ตามอัตภาพในที่ดินของเขาเอง

อันเป็นแนวทางที่แตกต่างจากการทำสวนป่าซึ่งรัฐบาลส่งเสริมอยู่ ซึ่งผู้ใหญ่วิบูลย์เห็นว่าเป็นเรื่องของธุรกิจและไม่เชื่อว่าจะสามารถรักษาสิ่งแวดล้อมให้ได้อยู่ได้

กิจกรรมในเขตกันชนป่ารอยต่อ

โครงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนระดับท้องถิ่น

มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ โดยให้ท้องถิ่นสร้างหลักสูตรเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ขณะนี้ได้สรุปแนวทางและจัดทำหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการเสนอขออนุมัติใช้กับโรงเรียน ๒ แห่งในตำบลลาดกระหิง อำเภอสนามชัยเขตต่อไป

โครงการพัฒนาเขตกันชน

โครงการนี้จะใช้เวลา ๓ ปี (พ.ศ.๒๕๓๖-๓๘) เพื่อทดลองแนวความคิดพัฒนาด้านหลักแกนเกษตรแก่เกษตรกร ให้มีความมั่นใจในการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อยุติการแผ้วถางป่า

โดยจะเริ่มจากการออกสำรวจสภาพพื้นที่และข้อมูลพื้นฐานของชาวบ้าน เพื่อนำมาวินิจฉัยปัญหาที่ได้จากการสำรวจ ออกแบบ

วิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม โดยวางแนวทางและผลักดันให้เข้าสู่ระบบการศึกษา รวมทั้งประสานภาคีรัฐและภาคประชาชน ร่วมกันวางแผนการผลิตทางการเกษตรส่งเสริมให้ราษฎรจัดตั้งองค์กรอนุรักษ์ พื้นฟูป่าไม้และเผยแพร่การดำเนินงานขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ รอบป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด

ธรรมธุดงค์

ถือกำเนิดจากความเห็นร่วมกันของพระสงฆ์กลุ่มเล็กๆ กลุ่มหนึ่ง โดยอาศัยหลักการและแนวทางปฏิบัติทางพุทธศาสนาต่อป่าไม่ว่า *“ป่าไม่บ้านทางจิต วิญญาณที่บริสุทธิ์ หากไม่มีป่าไม้ และต้นไม้แล้ว พุทธศาสนาจะไม่เกิดขึ้น”* พระภิกษุสงฆ์เริ่มต้นจากการเป็นผู้อยู่ป่าจึงต้องอนุรักษ์ป่า อันเปรียบเสมือนบ้านตน ทั้งสังคมาชาวพุทธมีความเป็นอยู่ที่ต้องอิงอาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน และต่อมาได้ขยายแนวคิดดังกล่าวออกไปจนเป็นที่ยอมรับ ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาชนบท โดยร่วมกันสนับสนุนจนเกิดเป็นกิจกรรมดังกล่าว

โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อให้พระสงฆ์ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติภาวนาในภาวะธรรมชาติ โดยเฉพาะในเขตป่าเขา และได้ทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างการภาวนากับภาวะธรรมชาติ
- เพื่อให้พระสงฆ์และฆราวาสได้ศึกษาคุณค่าทางพันธุกรรมของ

พืชและสัตว์ในเขตป่าเขา และมองเห็นระบบการอยู่ร่วมกันของพืชและสัตว์

- เพื่อเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับรู้ในคุณค่าของป่ารอยต่อ ๕ จังหวัดภาคตะวันออก

โครงการนี้จะใช้ระบบสร้างเครือข่ายโดยจะเน้นการอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น จากเพื่อนถึงเพื่อน อธิบายให้คนเห็นประโยชน์แล้วแนะนำต่อๆ กันไป จากนั้นก็ร่วมทำกิจกรรม เช่น ออกสำรวจป่าด้วยกัน เป็นต้น

และจากการประเมินผลโครงการธรรมธุดงค์ครั้งที่ ๑ ซึ่งได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๔-๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๖ โดยผู้เข้าร่วมเองนี้ แม้ว่าจะพบกับข้อบกพร่องอยู่หลายประการระหว่างธุดงค์ แต่ข้อมูลและสิ่งต่างๆ ที่ได้จากโครงการในครั้งแรกนั้นนับว่ามีประโยชน์อย่างมากมาย ทั้งในระดับปัจเจกชนและในระดับขบวนการอนุรักษ์ป่าที่จะใช้เป็นปัจจัยในการกำหนดแนวทางเพื่อสานต่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมาย และเป็นที่ยอมรับกันทั่วกันว่าควรจัดให้มีโครงการดังกล่าวต่อไป ซึ่งในระหว่างการสรุปผลก็ได้มีการ

- กำหนดให้ โครงการธรรมธุดงค์ครั้งที่ ๒ มีขึ้นในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๖

เรียบเรียงจากบทความเรื่อง *“แนวคิดเรื่องเขตกันชน : ทัศนะของคนใกล้ป่า”* และเอกสารรายงาน *“โครงการธรรมธุดงค์”* โดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ

คงไม่มีใครกล้าปฏิเสธถึงเจตนารมณ์ที่อยู่ภายใต้ตัวบทกฎหมายว่า เป็นไปเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประชาชนในแต่ละประเทศ ส่วนศาสนาก็มีเจตนารมณ์ที่เป็นไปเพื่อความสงบสุข เรียบร้อย และศีลธรรมอันดีงามของประชาชนเช่นเดียวกัน แต่เป็นเจตนารมณ์ชั้นพื้นฐานของพุทธศาสนาเท่านั้น พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเจตนารมณ์สูงส่งถึงขั้นชำระล้างอาสวะกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้หมดสิ้นไปจากจิตใจ ซึ่งกิเลสนี้เป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาตั้งแต่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ จน

ถึงระดับระหว่างประเทศ ส่วนการชำระล้างกิเลสชั้นนั้น พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแบบฆราวาส จนถึงการทำเนิชีวิตแบบนักบวชคือภิกษุสามเณร ซึ่งปัจจุบันเปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนบุคคล

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของพุทธศาสนาทั้งชั้นพื้นฐานและชั้นสูงแล้ว ไม่เห็นว่ามีส่วนใดจะไปขัดแย้งกับหลักการหรือเจตนารมณ์ที่อยู่เบื้องหลังตัวบทกฎหมายแม้แต่น้อย ในทางตรงกันข้ามเจตนารมณ์ของพุทธศาสนาและกฎหมายกลับสอดคล้องต้องกันอย่างดียิ่งคือ เพื่อความสงบสุขร่มเย็นเป็นระเบียบเรียบร้อยของประชาชนในประเทศ และพุทธศาสนาก็เป็นสถาบันหนึ่งของประเทศที่เรามักจะกล่าวกันอย่างคุ้นปากว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

แต่ปัจจุบันกฎหมายสงฆ์โดยกฎหมายเถรสมาคม พ.ศ.๒๕๓๐ ข้อ ๓ บัญญัติว่า “ห้ามภิกษุสามเณรเข้าไปพำนักอาศัยหรือดำเนินการใดๆ ในสถานที่ซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตให้สร้างเป็นวัดตามกฎหมาย

ก

การใช้กฎหมายกับพระภิกษุ(๑)

พระอภิชาติ สีสเดโช

กระทรวง แม้จะเป็นการชั่วคราว
เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็น
ลายลักษณ์อักษรจากเจ้าคณะ
จังหวัดเจ้าสังกัดท้องที่” โดย
มหาเถรสมาคมให้เหตุผลว่า การที่
ภิกษุสามเณรเข้าไปอยู่อาศัยแม้
เป็นการชั่วคราว เป็นการสร้างความ
เสียหายให้แก่ราชอาณาจักร
และคณะสงฆ์อยู่เนื่องๆ นี้คือ
เหตุผลสั้นๆยรวบรัด คำสั่งนี้เป็น
คำสั่งที่สรุปได้ว่า ถ้าภิกษุสามเณร
ไปพักอาศัยในสถานที่ไม่ใช่วัด ภิกษุ
สามเณรนั้นก็เป็นผู้สร้างความ
เสียหายให้แก่สังคม แล้วภิกษุที่อยู่
วัดถูกต้องตามกฎหมายกระทรวง เคย
สร้างความเสียหายให้แก่สังคมและ
พระศาสนาบ้างหรือไม่ ดูได้จาก
อดีตเฉพาะคดีที่พาดหัวข่าว คดี
พระกับวอลโว่เถื่อน คดีเครื่องราชฯ
สมิเจียบ จนถึงนิกร

บทบัญญัติข้อ ๓ นี้ พิจารณา
แล้วกินความกว้างมากแต่คับแคบ
ที่สุด ที่กินความกว้างหมายถึง เข้า

ไปพำนักอาศัยในสถานที่ใดซึ่งไม่ใช่
วัด ก็กินความหมายทั้งในป่า ป่าช้า
ถ้า ซอกผา บนบก ในน้ำ ในอากาศ
และใต้แผ่นดินด้วย เป็นอันอยู่ไม่ได้
อยู่ได้อย่างเดียวคือวัดเท่านั้น นี่คือ
ส่วนที่คับแคบที่สุด ภิกษุเป็นผู้ต้อง
กักกันสถานที่กระนั้นหรือ

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๑๘ บัญญัติว่า
“มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่
ปกครองสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
เพื่อการนี้ให้มีอำนาจในการตรา
กฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ
วางระเบียบหรือคำสั่งโดยไม่ขัดแย้ง
กับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้
บังคับได้” จากมาตรา ๑๘ จะเห็นได้
ว่า มหาเถรสมาคมมีอำนาจใน
การออกกฎระเบียบที่ไม่ขัดต่อ
พระธรรมวินัย แต่มหาเถรสมาคม
ออกกฎคำสั่งมาขัดแย้งกับพระ
ธรรมวินัยเสียเองคือคำสั่งข้อที่ ๓
พ.ศ. ๒๕๓๐ และก็ยังใช้บังคับ
กันอยู่จนปัจจุบัน ใครจะเป็นผู้

รับผิดชอบเมื่อมหาเถรสมาคมออก
กฎคำสั่งมาขัดแย้งกับพระธรรมวินัย
เสียเอง

ท่านผู้อ่านอาจสงสัยว่า กฎ
มหาเถรสมาคมข้อ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๐
ขัดแย้งกับพระธรรมวินัยอย่างไร
ท่านผู้ที่เป็นพุทธบริษัททราบดีว่า
เมื่อสมัยที่พระพุทธองค์เป็นเจ้าชาย
ทรงประสูติในป่า บำเพ็ญเพียรใน
ป่า ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในป่า
แสดงธรรมในป่า ทรงปรินิพพาน
ในป่า และสาวกของพระพุทธองค์
ส่วนมากก็บำเพ็ญเพียรและบรรลु
ธรรมในป่า วัดแรกในพระพุทธ-
ศาสนาซึ่งพระเจ้าพิมพิสารสร้าง
ถวายก็เป็นป่าไผ่ (เวฬุวัน) วัดของ
พุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลก็เป็น
วัดที่ชื่อว่าป่า ได้แก่คำว่า “วน
หรือ วนาราม” แทบทั้งสิ้น อีกทั้ง
พระพุทธองค์ทรงสนับสนุนให้ภิกษุ
อยู่ป่าเพื่อเสพเสนาสนะอันสงบ
ในตอนท้ายของโอวาทปาฏิโมกข์
ทรงสอนภิกษุให้ยินดีในเสนาสนะ
อันสงบ คือมุ่งให้พระอยู่ในที่สงบคือ
ป่า ป่าช้า ถ้า เรือนร่าง ดังนั้น
การอยู่ป่าจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของ
ภิกษุในพุทธศาสนา ดังมีพุทธพจน์
ตรัสแก่ภิกษุว่า “นั่นโคนไม้ นั่นป่า
ไป ไปทำความเพียรเพื่อสำเร็จ
ประโยชน์ตามที่ต้องการ จะได้
ไม่ต้องเสียใจในภายหลัง” และใน
พระไตรปิฎกฉบับ ๒๐๐ ปี พ.ศ.
๒๕๒๕ รวมทั้งอรรถกถาได้กล่าว
ถึงการอยู่ป่าไว้ชัดเจน เช่น ทรง
ตรัสเหตุการณ์อยู่ป่า (วนปัตถสูตร)

ไตรปิฎก เล่ม ๑๘ หน้า ๑๘๗, ภิษุผู้ยู่เสนาสนะอันสงัด (อริญญสูตร) ไตรปิฎก เล่ม ๓๖ หน้า ๒๔๕, ว่าด้วยป่าช้า (โสสารนิกสูตร) ไตรปิฎก เล่ม ๓๖ หน้า ๓๙๗, ทรงสรรเสริญผู้ยู่ป่าเป็นวัตร ไตรปิฎก เล่ม ๑๙ หน้า ๓๑, รุดงค์ข้อ ๘ ยู่ป่าเป็นวัตร (วิสุทธีมรรค) ภาค ๑ ตอน ๑ หน้า ๑๕๔, รุดงค์ข้อ ๙ ยู่โคนไม้เป็นวัตร (วิสุทธีมรรค) ภาค ๑ ตอน ๑ หน้า ๑๕๘, รุดงค์ข้อ ๑๑ ยู่ป่าช้าเป็นวัตร (วิสุทธีมรรค) ภาค ๑ ตอน ๑ หน้า ๑๖๔, หน้าที่ของผู้อยู่ป่า (บุพพลิกขารวณนา) หน้า ๓๘๐, อาริญญกวัตร (วินัยปิฎก) เล่ม ๙ หน้า ๓๕๐

เท่านี้ น่าจะเพียงพอที่ทำให้เห็นว่าคำสั่งของมหาเถรสมาคมข้อ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่บัญญัติห้ามภิษุสามเณรเข้าไปพักอาศัยในสถานที่ซึ่งไม่ใช่วัด แม้เป็นการชั่วคราว ก็ถือเป็นการขัดต่อพระธรรมวินัยโดยสิ้นเชิง

สิ่งที่น่าพิจารณาต่อไปก็คือ ความคิดและเจตนาธรรมณ์ ที่ยู่เบื้องหลังคำสั่งกฏมหาเถรสมาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

ประการแรก มหาเถรสมาคมเลือกที่จะทำผิดพระธรรม โดยคิดว่าเป็นการถูกวินัย การเช่นนี้เป็นการสร้างความแตกแยกให้กับพระธรรมวินัย

การห้ามภิษุอยู่ป่า โคนไม้ เป็นสถานที่วิเวก ซึ่งเหมาะแก่การ

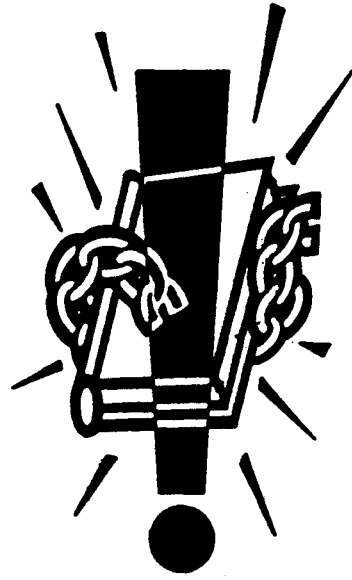
บำเพ็ญภาวนาขัดเกลาจิตใจให้สะอาด สดใส อันเป็นมรรคปฏิบัติที่สำคัญยิ่งในทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพระธรรมในส่วนมรรคปฏิบัติ และในคำบอกอนุศาสน์ที่พระอุปัชฌาย์กล่าวสอนแก่ภิษุฆราวาสใหม่ในโบสถ์ว่า

“รุกขมูลเสนาสนัน นิสายา ปพพชชา

ตตถ เต ยาวชีวี อุตสาหาภิกรณีย”

แปลโดยอรรถความว่า การอยู่โคนไม้เป็นนิสัยของนักบวช เธอพึงอุตสาหะทำสิ่งนั้นตลอดชีวิต ดังนั้นการห้ามภิษุอยู่ป่า โคนไม้ จึงเป็นการปฏิเสธพระธรรมโดยตรง มหาเถรสมาคมเข้าใจว่า การห้ามภิษุพักอาศัยในป่า ไม่เป็นการผิดวินัยที่มาในพระปาฏิโมกข์ ๒๒๗ ข้อ แต่ขณะเดียวกัน เถรสมาคมคงไม่รู้ว่า การห้ามภิษุอยู่ป่า โคนไม้ เป็นการผิดธรรมอย่างรุนแรง

การเลือกเอาธรรมโดยไม่เอาวินัย หรือการเลือกเอาวินัยโดยไม่เอาธรรม เป็นการสร้างความแตกแยกให้กับพระธรรมวินัย อันที่จริงพระธรรมและพระวินัยเป็นสิ่งที่ต้องอยู่คู่กัน เกื้อกูลต่อกัน ไม่ควรแบ่งแยกพระธรรมออกจากพระวินัย โดยเด็ดขาด การจะมีพระวินัยที่ดีได้นั้น ต้องมีทิริและโอตตบปะซึ่งเป็นพระธรรม การไม่มีความละอายเป็นความเกรงกลัวในผลของความชั่วจะมีวินัยที่ดีได้อย่างไร การแบ่งแยกชนิดตัดพระธรรมออกจากพระวินัย จึงถือได้ว่าเป็นการไม่เอื้อเพื่อ

ต่อพระวินัย การไม่เอื้อเพื่อต่อพระวินัย ก็เป็นอาบัติในพระปาฏิโมกข์นั้นเอง

การทำความร้ายฉานให้เกิดขึ้นระหว่างพระธรรมและพระวินัยนั้น เป็นการทำลายโครงสร้างพื้นฐานของนักบวชในพุทธศาสนา เท่ากับเป็นการทำลายศาสนาในตัวเองด้วยความไม่รู้ พระธรรมและพระวินัยอยู่ด้วยกันด้วยศรัทธา พุทธบริษัทเคารพพระธรรมวินัยด้วยศรัทธา ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ได้อย่างไร เมื่อพระธรรมและพระวินัยแตกแยกกันเสียเช่นนี้ ท่านทั้งหลายพึงพิจารณาเอาเถิดว่า พระพุทธศาสนาในเมืองไทยต่อไปจะเป็นเช่นไร

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

ไม่น่าเชื่อว่าจากทางขึ้นอัน
หฤโหดสู้อยอดเขาที่ทั้งสูงและชัน
ตลบอบอวลไปด้วยฝุ่นลูกรังในเขต
อำเภอแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จะ
ปรากฏเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่ที่
เรียกกันว่าภูเขาหลังแป อันเป็น
เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของท้องถิ่น
อีสาน อีกทั้งมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่
พอประมาณหล่อเลี้ยงหมู่บ้าน
ต่างๆอยู่

ประมาณ ๒๐ นาที จาก
สันตอย รถตุ๊กๆ ๒ แถวที่อุตสาหกรรม
หอบสังขารอันกระรุ้งกระริ่งมาส่งผู้
เดินทางก็เข้าไปจอด ณ วัดท่า
มะไฟหวาน ที่ร่มครึ้มด้วยแมกไม้
นานาพันธุ์

นุชรี ศรีวิโรจน์

พระอิสรา ปวทุณโณ กับงานพัฒนาเด็ก

: จากชมรมเด็กรักนกสู่ชุมชนเด็กทวนกระแสน

ทางออกจากความสับสน

บุคคลที่คณะเรามุ่งหมาย
ไปกราบนมัสการในครั้งนี้ เป็น
พระหนุ่มรุ่นใหม่ไฟแรง แม้อายุใน
ทางธรรมจะไม่มากนัก แต่ความ
ทุ่มเทที่พระคุณเจ้าให้กับเด็กๆ
เป็นเครื่องรับประกันบทบาทอัน
สร้างสรรค์ของสงฆ์ที่นำศึกษาอีก

ท่านหนึ่ง

พระอิสรา ปวทุณโณ เป็น
ชาวฉะเชิงเทราโดยกำเนิด เกิด
เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๒
มีนามเดิมว่า อิสรา สูงศุภรัตนกุล
หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับ
ปวช. จากพาณิชย์การพระนคร
สาขาการโฆษณา แม้มิใช่รักที่จะ
ศึกษาต่อ แต่เนื่องด้วยฐานะทาง
บ้านที่ไม่เอื้ออำนวย ท่านจึงตัดสินใจ
สมัครเป็นพนักงานขายใน
บริษัทแห่งหนึ่งแต่งงานที่นั่นเป็น
งานที่ไม่ถนัด เพื่อนจึงชวนให้ท่าน
ไปทำงานด้านการท่องเที่ยว แต่
ผลที่สุดก็ตัดสินใจกลับมาเรียนต่อ

ในครั้งแรกได้สมัครเข้า
ศึกษาที่คณะนิติศาสตร์ มหา-
วิทยาลัยรามคำแหง แต่เมื่อปีหนึ่ง
ผ่านไป ท่านได้มีโอกาสรู้จักเพื่อน
หลายคนที่สนใจด้านปรัชญาตะวันออก
โดยเฉพาะเซน ที่สามารถให้
คำตอบบางอย่างที่ท่านค้นหา
มานานเกี่ยวกับชีวิต และทำให้อยาก
เรียนอย่างจริงจัง เมื่อขึ้นปีที่ ๒
จึงขอย้ายไปอยู่ภาควิชาปรัชญา
คณะมนุษยศาสตร์ ช่วงนี้เองที่
ท่านได้มีโอกาสรู้จักอาจารย์สุลักษณ์
ศิริวัชร ซึ่งมื่อทธิพลต่อแนวคิด
ของท่านมากในเวลาต่อมา แต่
เนื่องจากความขัดแย้งในตนเอง
ต่อระบบการเรียนการสอนใน
มหาวิทยาลัยที่ไม่สามารถให้ความ
กระจ่างต่อการพัฒนาแนวคิดใน

ด้านที่ท่านสนใจ โดยเฉพาะในเรื่อง พุทธศาสนาได้ ท่านจึงตัดสินใจ ออกจากระบบ

หลังจากนั้นท่านได้ทุ่มเท ให้กับการศึกษางานของท่านพุทธ- ทาสอย่างจริงจัง เพราะต้องการ เข้าใจรากเหง้าแห่งปรัชญาเซน ขณะนั้นท่านยังไม่มีความคิดที่จะ อุปสมบทเลยแม้แต่น้อย ท่านลงไป อยู่สวนโมกข์เป็นเวลานาน แต่ ก็รู้สึกว่ายังไม่ได้รับคำตอบอะไร เกี่ยวกับชีวิต เมื่อกลับมากองเทพฯ และได้มีโอกาสพบกับ หลวงพ่อ คำเขียน สุวณฺโณ ณ วัดสนามใน และรู้สึกประทับใจกับจริยาวัตรอัน สงบเยือกเย็นน่าเลื่อมใส จึงสนใจ ที่จะลองปฏิบัติธรรมดูบ้าง

“จำได้ว่าเมื่อขึ้นมาถึงหน้า ภูเขา ก็ได้ติดบုหรีตัวสุดท้ายทิ้งไป ตั้งแต่นั้นมา” พระอิศรากล่าว

หลังจากได้ปฏิบัติธรรม เต็มรูปแบบที่วัดป่าสุคะโตประมาณ ๒-๓ เดือน ก็ได้มีโอกาสอ่าน หนังสือพุทธธรรมของท่านเจ้าคุณ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) ทำให้ท่านสามารถมองการปฏิบัติ ธรรมว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ได้อย่างไรบ้าง และกลับมามีความ คิดที่เป็นของตนเองมากขึ้น หลัง จากที่หลงยึดถือตามคำครูบา- อาจารย์แต่ถ่ายเดียว จากสาเหตุนี้ ยังผลให้ท่านเกิดความยอมรับ แนวคิดทางพุทธศาสนาแทนหลัก

ปรัชญาที่เคยเชื่ออยู่เดิม

“ตอนนั้นมาอยู่ที่วัด ก็ได้ อาศัยข่าวที่วัดยังชีพมาได้โดย อาสาเป็นพ่อครัวอยู่ ๑ ปีเต็ม พ่อ แม่ก็ปลงจนวางไปแล้ว” พระอิศรา เล่าถึงความหลัง

เมื่ออยู่ที่วัดป่าสุคะโต ท่าน ได้มีโอกาสรู้จักกับผู้คนมากมาย อาทิ พระไพศาล วิสาโล และ เจ้าหน้าที่ในองค์กรพัฒนาเอกชน ต่างๆ ครบหนึ่งปี ท่านเกิดความ รู้สึกว่าอยากกลับไปทำงาน เพราะ มีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ อยู่ การได้รู้จักคนมากทำให้ท่าน หางานได้โดยไม่ลำบาก โดยเริ่ม ต้นเป็นอาสาสมัครให้มูลนิธิเพื่อ การพัฒนาเด็ก ทำงานช่วยเหลือ เด็กที่ถูกล่อลวงหรือถูกเอาเปรียบ จากโรงงานนรกแถวหัวลำโพง

ภายหลังได้มารับงานที่ คณะกรรมการศาสนาเพื่อ การพัฒนา โดยทำวิจัยเรื่องพระสงฆ์ ทางภาคใต้ ประจวบกับในปีนั้น มี การจัดการอุปสมบทเพื่อสังคม และเหตุที่ท่านได้พบกับพระคุณี เมธงฺกุโร ที่ให้สติท่านว่า หากอยาก ศึกษาข้อมูลเรื่องนี้ ก็ให้ไปบวช จะได้ว่าวิถีชีวิตของพระนั้นเป็น อย่างไร และทำอย่างไรจึงจะทำให้ คนรุ่นใหม่เข้ามาบวชได้ เป็นเหตุ ให้ท่านตัดสินใจหักเหชีวิตเข้าสู่เพศ บรรพชิตนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ท่านเข้ารับการอุปสมบท ณ

“การได้สัมผัส อย่างใกล้ชิด กับธรรมชาติ โดยตรง ทำให้ เด็กๆ กลายเป็น นักอนุรักษ์ ผู้ทรงพลัง ที่สามารถเปลี่ยน พฤติกรรมของ ชาวบ้าน และเด็ก ๆ ใน หมู่บ้าน ท่ามะไฟหวาน จากนักล่า มาเป็นนักอนุรักษ์”

วัดป่าสุคะโต จ.ชัยภูมิ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๐ โดยมีพระโพธิธิสฺสจา นวัตร เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อ บวชแล้ว ท่านจึงเริ่มวิจัยว่าชีวิต พระมีอุปสรรคอย่างไร มีข้อธรรม ประการใดบ้างที่ส่งเสริมการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติในสังคมสงฆ์

ท่านทวนรำลึกว่า **“อานิสงส์ แห่งชีวิตที่อดมาได้รับ (จากการ บวช) นั่นคือ ทำให้ชีวิตเย็น ขึ้นกว่าเก่า เพราะตัดขาดจาก สิ่งรบกวน”**

เด็กคือทางรอด ของพระศาสนา

หลังจากอุปสมบทได้เพียง ครึ่งปีแรกก็มีเหตุให้ท่านต้องมา เกี่ยวข้องกับเด็กอีกครั้ง โดยไปสอน วิชาศีลธรรมให้เด็กๆที่โรงเรียนใน หมู่บ้าน ท่านเล่าว่าแม้จะมีโทส- จริตเป็นเจ้าของเรืออยู่เดิม แต่เมื่อ

ต้องมาคลุกคลีกับเด็ก กลับทำให้ ท่านสามารถเจริญเมตตาภาวนา ได้ง่ายขึ้น

เมื่อเข้าปีที่ ๒ เด็กเริ่มติด ท่านมากขึ้น หลังจากเลิกเรียน ช่วงเย็นๆ ก็พากันแวะเวียนไปหา ท่านที่กุฏิ เพราะท่านพยายาม สรรหาเทคนิคแปลกๆ ทั้งจาก สื่อมวลชน โทรทัศน์ เกมส์ หนังสือดี การ์ตูนมาประยุกต์ให้ เด็กๆ ได้เพลิดเพลินเกิดความ สุข ความสบายใจ เพราะท่านถือว่า

เป็นองค์ประกอบขั้นแรกของการ ศึกษา เพราะถ้าเด็กรู้สึกกลัวเสีย ตั้งแต่ต้นมือแล้ว ความหวังที่จะไป อบรมสั่งสอนเด็กก็เป็นไปได้ยาก

นอกจากการสอนศีลธรรม ให้กับเด็กในโรงเรียนแล้ว ท่านยัง ได้ริเริ่มโครงการอีกหลายโครงการ อาทิ โครงการเยาวชน โครงการ เด็กนักพัฒนา และยังได้เขียน

นิทานเรื่องการอนุรักษ์และสอด-แทรกจริยธรรมแก่เด็ก ในนิตย-สาร “สวนเด็ก” ที่มีเด็กๆติดตาม อ่านถึง ๔ แสนกว่าคนทั่วประเทศ เป็นประจำ แต่งานที่ทำให้ท่าน เป็นที่สนใจในวงกว้าง คือ การจัด ตั้งชมรมเด็กรักนก และการสร้าง ชุมชนเด็กทวนกระแส

พระอิศราได้เล่าถึงเหตุผล ในการทุ่มเททั้งกำลังกายและใจให้ กับการทำงานเด็กโดยอาศัยนิทาน ชาดกเรื่องหนึ่งมาอธิบายให้ฟังว่า

ในประวัติศาสตร์พุทธ- ศาสนา เมื่อ ๕๐๐ปีหลังสมัย พุทธกาลมหากษัตริย์เชื้อชาติกรีก พระองค์หนึ่งแห่งสากลประเทศใน ชมพูทวีปทรงพระนามว่า พระเจ้า มิลินท์ หรือ พระเจ้าเมนานเดอร์ (ในภาษากรีก) เป็นผู้มึปัญญา แดกฉานสามารถได้วาตะชนะ ประชาญ์ทั้งหลายในสมัยนั้น จาก การทำประลองวาตะกับผู้แทนใน ลัทธิศาสนาต่างๆ ปรากฏว่าหาได้ มีลัทธิใดสามารถตอบโต้คารมกับ พระองค์ได้เลยแม้แต่น้อย จน เป็นเหตุให้พระองค์ละประชาชน เลื่อมศรัทธาในลัทธิเหล่านั้น

เมื่อถึงวาระของพุทธศาสนา แม้ขณะนั้นจะมีพระอรหันต์อยู่มาก แต่ก็หาผู้มึปัญญาเพียงพอจะได้กับ พระยามิลินท์ได้ยากเต็มที่ คณะ สงฆ์จึงได้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมใหญ่ จนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จะต้องหา

เด็กคนหนึ่งมาฝึกเพื่อเตรียมตัว
ไปได้วาทะกับพระเจ้ามิลินท์
แต่บังเอิญเด็กคนนี้เป็นลูกของ
พราหมณ์ ทางคณะสงฆ์ต้องให้
พระสงฆ์เที่ยวไปเที่ยวมาบิณฑบาต
ถึง ๗ ปี จึงสามารถตีสนิท และ
นำตัวเด็กคนนี้มาศึกษาเล่าเรียน
ทั้งปริยัติและปฏิบัติจนมีความ
แตกฉานและให้บวชเป็นบรรพชิต
มีนามว่า พระนาคเสน หลังจาก
นั้นจึงส่งไปได้วาทะกับพระเจ้า
มิลินท์ จนท่านยอมเลื่อมใส
ศรัทธาหันมานับถือพุทธศาสนา
และเป็นองค์อุปถัมภ์สำคัญ

จากนักล่าสู่นักอนุรักษ์

ด้วยตระหนักว่าเด็กคือทาง
รอดของชาติและพระศาสนา พระ
อิศราจึงพยายามปลูกฝังเด็กให้มี
ส่วนรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น
ขณะนั้นปัญหาการโค่นไม้ ล่าสัตว์
ในหมู่บ้านกำลังถึงจุดวิกฤต ท่าน
จึงได้ริเริ่มกิจกรรมนำเด็ก ๆ ใน
หมู่บ้านท่ามะไฟหวานออกสำรวจ
ป่า ชมนกชมไม้ เก็บภาพ ค้นคว้า
และบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับนกในป่า
โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อ
การพัฒนาเด็ก นับเป็นการปลูกฝัง
“ธรรมฉันทะ” หรือความรักต่อ
ธรรมชาติอย่างได้ผล กล้อง ๒ ตา
ที่ได้รับบริจาคจากมูลนิธิเด็ก ช่วย
ให้เด็กได้สัมผัสกับความงามและ

ความน่ารักของนกอย่างใกล้ชิด
พร้อมทั้งยังช่วยเสริมสร้างจินตนา-
การทางศิลปะให้กับเด็ก เด็กเริ่ม
เรียนรู้อย่างเพลิดเพลินถึงการอิง
อาศัยกันของสิ่งแวดล้อมในระบบ
นิเวศน์ ทั้งการดูนกประกอบการ
ฟังเพลงยังช่วยเพิ่มความอ่อนโยน
ทางอารมณ์ให้แก่เด็กมากขึ้นด้วย

*“ในป่าบนภูโค้งมีนกเยอะ
เยอะเลยครับ”* เด็กชายเล็กๆคน
หนึ่งเล่าด้วยประกายตาแวววาว
*“พอปิดเทอมหลวงพี่จะพาพวกผม
ไปเดินป่า ผมชอบมาก เพราะได้
รู้จักต้นไม้แปลกๆ ได้ฟังเสียงนก
ร้อง ได้ส่องกล้องดูนก และวาดรูป
นกสีสวยๆ สนุกดีครับ”*

เด็ก ๆ กว่า ๒๐๐ คนได้ร่วม
กันตั้งกฎห้ามยิงนกขึ้น ณ หมู่บ้าน
แห่งนี้ หากพ่อแก่แม่เฒ่าคนใด
ลืมหิ้วอาวุธไปยิงนกมาอย่างแคบกับ
ข้าวเหนียวแล้วละก็ เป็นต้องโดน
เด็ก ๆ เข้ารุมล้อมถือพานบายศรี
เดินขบวนไปขอขมาและขอร้องว่า
อย่ายิงนกอีกเลย จนเป็นเหตุให้
พ่อแก่แม่เฒ่าเกิดความละอายใจ
เลิกยิงนกหันมาร่วมมือกับ “ชมรม
เด็กรักนก” นักอนุรักษ์รุ่นจิ๋วแทน
จินตนาการที่สร้างสรรค์
ผ่านทั้งงานศิลปะ และการได้
สัมผัสอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ
โดยตรง ทำให้เด็ก ๆ สามารถ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ
ชาวบ้านและเด็กอื่นๆ ด้วยกันใน

หมู่บ้านท่ามะไฟหวาน จากนักล่า
มาเป็นนักอนุรักษ์ จากผู้ตัดไม้มา
เป็นผู้ปลูก ทั้งคอยเป็นหูเป็นตา
ระแวดระวังอารักขาต้นไม้และ
สัตว์ป่าต่างๆ

บางโอกาสชมรมดูนก
กรุงเทพฯ กลุ่มแคทาลิยา องค์การ
แคร์นานาชาติ มูลนิธิคุ้มครอง
สัตว์ป่าฯ เป็นต้น ได้เข้ามา
ช่วยเหลือสนับสนุนด้านเงินทุน
อุปกรณ์แก่ชมรมเด็กรักนก รวม
ทั้งให้ความช่วยเหลือประสานงาน
ในการจัดค่ายให้กับเด็ก ๆ มาแล้ว
ถึง ๓ ครั้ง

ชุมชนเด็กทวนกระแส

ใช่แต่เพียงปัญหาด้านการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์
ป่าเท่านั้น การที่เด็กหลงใหลได้
ปลื้มกับกระแสวัฒนธรรมที่
พร้อมสื่อมวลชน ก็ถึงจุดวิกฤต
เช่นกัน เด็กในโครงการเยาวชนที่
ท่านเคยอบรมมา เมื่อออกจาก
หมู่บ้านเข้าสู่ระบบโรงเรียนมัธยม
เข้าไปทำงานในเมือง หรือเข้า
กรุงเทพฯ พวกเขาจะห่างวัด
ฟังเพื่อไปกับความทันสมัยในเมือง
และมองข้ามความสำคัญของ
ชุมชนและผู้ใหญ่

ท่านเปรียบเทียบว่า ทุกวันนี้
เหมือนเด็กกำลังนั่งฟังโจรคุยกัน
พากันเพลิดเพลินไปกับวัตถุล่อตา

ที่โฆษณาชวนเชื่อในลักษณะต่างๆ ท่านจึงนำพุทธวิธีเข้ามาแก้ไขปัญหานี้โดยพยายามอบรมให้เด็กมีระบบคิดและวิถีชีวิตที่ด้านกระแสด้านนิยม โดยได้สร้างชุมชนเด็กทวนกระแสขึ้นมาภายใต้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากองค์กรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

บนที่ดิน ๕ ไร่ที่โครงการขอเช่าจากครอบครัวที่พ่อแม่ยกที่ดินให้เด็ก เด็ก ๒.๖ ที่ไปเรียนมัธยมช่วงปิดเทอมใหญ่ จะแวะเวียนมาอยู่กับท่านบ่อยๆ ท่านจึงสามารถสวมบทบาทครู สอนให้เด็กรู้เท่าทันความรู้ทางโลก ขณะเดียวกันก็สามารถใช้ชีวิตกลมกลืนกับธรรมชาติได้

ขณะนี้เด็กๆ กำลังเริ่มหว่านเมล็ดถั่วลิสงเพื่อปรับสภาพดินแล้วช่วยกันปลูกกล้วยเพื่อนำความชุ่มชื้นกลับคืนสู่ผืนดิน ด้วยหวังว่าจะสามารถปลูกผักผลไม้เพื่อเลี้ยงตนเองได้ เด็กๆ จะตื่นแต่เช้า แยกย้ายกันทำงาน บ้างไปหาปลา บ้างก็ทำครัว ทำความสะอาดบริเวณ ตักน้ำ หลังจากอาหารเข้า เด็กๆ จะไปช่วยกันวัดพื้นที่เพื่อสร้างบ้านที่ออกแบบด้วยตนเอง

แม้เด็กบางคนจะไม่ได้เข้าเรียนต่อในระบบ(ที่มุ่งความเป็นเลิศ)เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ แต่การเรียนนอกระบบจากความรู้ที่เขาสัมผัสและนำไปใช้ประโยชน์ได้

ในชีวิตตนเอง ย่อมช่วยให้เขามองโลกตามสภาพที่เป็นจริงได้ชัดเจนขึ้น

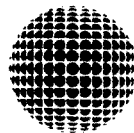
ชุมชนนวนเกษตรแห่งนี้เพิ่งเริ่มตั้งได้ไม่นาน มีสมาชิกเป็นเด็กอยู่เพียง ๕ คน พวกเขาสามารถเรียนรู้การประชุมชนอย่างเป็นระบบ การเคารพในความต่าง รู้จักรับฟัง รู้จักการวิจารณ์หรือการคัดค้านในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความสามัคคีร่วมมือในการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะเดียวกัน เด็กกลุ่มนี้ยังสามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างสังคมตามจารีตประเพณีเดิมและสังคมใหม่ พวกเขาจะรู้จักเคารพผู้ใหญ่ รู้จักการอาราธนาศีล ด้วยเหตุนี้แม้ว่าผู้ปกครองบางคนจะไม่เข้าใจ และเห็นว่าเป็นการเสียเวลาที่เด็กจะมานั่งชมนกชมไม้ แต่ก็ไม่ได้ออกมาคัดค้านอย่างจริงจัง เพราะพวกเขาได้รับการฝึกให้มีสัมมาคารวะ รู้จักพิธีกรรมทางศาสนา ไม่เหมือนกับเด็กทั่วไป ทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ก็ชื่นชมกับเด็กกลุ่มนี้

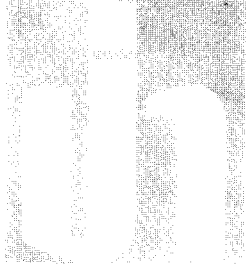
หลักการงานที่ พระอิศรยัตินันท์เสมอมาคือ การทำงานเหมือนช่างศึกวิงบนกำแพง ต้องนำคติธรรมมาช่วยในการทำงาน วิถีชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับคำวิพากษ์วิจารณ์ แต่อยู่ที่ความพยายามทำให้เขายอมรับ โดยการสร้างภาพพจน์ที่ดี

ท่านยอมรับว่าอุปสรรคสำคัญในการทำงานนี้คือ ศรัทธา แม้ปัญหาที่จะคิดไม่พอ เพราะปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหาที่คนหนึ่งจะแก้ไขได้ ต้องอาศัยความร่วมมือและการเรียนรู้จากทุกฝ่ายร่วมด้วย ต้องมีการปฏิบัติการเป็นทีมทั้งในภาคสนามและภาคทฤษฎี เพื่อจะได้ปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมได้อย่างถูกต้อง

ขณะนี้โครงการนี้เพิ่งจะอยู่ในขั้นเตรียมการ โดยได้รับการสนับสนุนจากอาศรมวงศ์สุนทร ร่วมกับแหล่งทุนอื่นๆ อีกหลายแหล่ง เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าอาหารให้กับเด็กๆ แผนงานระยะสั้นที่ตั้งไว้คือ จะพยายามทำให้ชุมชนนี้เป็นตัวอย่างของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ฝังในสังคมไทย ซึ่งถ้าทำได้สำเร็จ ชุมชนนี้อาจเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งแก่สังคมก็เป็นได้

ปลูก ไม่ปลูก ยุคาลิปดัสกินอนมา

“อรุณ”

“การอนุรักษ์ป่าที่ถูก ไม่ใช่การปลูก
แต่เป็นการปล่อย
คือปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ
เพราะเมื่อใดที่คนเข้าไปรบกวน
ดีดาราปลูกแล้ว ก็ไม่ใช่ป่า
แต่เป็นสวนซึ่งทำให้ความหลากหลาย
ทางชีวภาพหายไป
สภาพดินก็เสื่อมโทรมเร็วขึ้น”

แม้นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พรรคประชาธิปัตย์ จะให้สัมภาษณ์เมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า ทางกระทรวงฯ ยังไม่มีนโยบายที่จะให้ภาคเอกชนเข้าไปทำประโยชน์จากพื้นที่ป่า ทว่าคำพูดดังกล่าวเชื่อได้เพียงน้อยนิด ด้วยเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศไทยที่รมช.เกษตรฯคนนี้กำลังเสนอเข้าสู่การพิจารณาของครม.นั้น ระบุว่า ภายในปี ๒๕๕๘ ความต้องการใช้ไม้เพื่ออุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในประเทศ (อาทิ การผลิตเยื่อและกระดาษ ไม้แปรรูป ฯลฯ) จะมีสูงถึง ๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี แผนแม่บทจึงได้เสนอให้มี การปลูกสวนป่าในประเทศไทยราว ๒๐ ล้านไร่ นอกเหนือจากที่กำหนดให้ใช้พื้นที่ป่าธรรมชาติ

๑๙.๕-๓๒.๕ ล้านไร่ (จากป่าธรรมชาติทั้งหมด ๑๐๐ ล้านไร่เศษ) เพื่อประโยชน์ในรูปป่าเพื่อการผลิต (สัมปทานป่า)

ประการที่สอง คณะรัฐมนตรีได้มีมติออกมาเมื่อวันที่ ๑๔ ก.ย. นี้เอง ประกาศนโยบายให้เอกชนเข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้โดยการปลูกสวนป่า กล่าวในรายละเอียดคือ อนุญาตให้เอกชนไปเช่าที่ดินที่ชาวบ้านได้รับตามนโยบายปฏิรูปที่ดิน และจ้างชาวบ้านเข้าร่วมโครงการปลูกสวนป่าในรูปเกษตรครบวงจรพร้อมๆ กัน ก็ได้ยกเลิกมติครม.สมัยรัฐบาลอานันท์ ๒ ที่ออกมาก็ดักันการปลูกไม้โตเร็ว ต่อมายังมีมติครม.ออกมาแก้ไขให้สามารถปลูกไม้อื่นในสวนป่าได้นอกจากไม้หวงห้ามด้วย อันหมายถึงการส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็ว นั่นเอง ทั้งหมดนี้เป็นไปตามนโยบายของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ (?) ที่กล่าวถึงในข้อแรก

ประการสุดท้าย บริษัทผลิตเยื่อกระดาษในเมือง

ไทยซึ่งมีอยู่ไม่กี่ราย ล้วนได้รับการส่งเสริมการลงทุน
จากรัฐบาลกันถ้วนหน้า (รวมทั้งสวนป่ากิตติเจ้าเก่าด้วย)
และบริษัทเหล่านี้บ้างก็กำลังขยายกำลังการผลิต (เช่น
บ.ฟินิกซ์ พัลพแอนด์เปเปอร์) บ้างก็กำลังก่อสร้างใหม่
ถ้าไม่มีนโยบายส่งเสริมการปลูกสวนป่าที่ชัดเจนจาก
รัฐบาล จะมีเอกชนหน้าไหนกล้าลงทุนมากขนาดนี้

ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ต้องสงสัยเลยว่า ไม้โตเร็วที่นอนมา
ตามแผนการนี้ก็คือ ยูคาลิปตัส เพราะยูคาลิปตัสเป็นไม้
ที่ให้ผลเร็วและมีการลงทุนต่ำ เนื่องจากพันธุ์ไม่มีราคาถูก
และแถมยังปลูกง่ายอีกด้วย คือแค่ใช้เมล็ดหยอดเท่านั้น
เพียงเวลา ๕ ปีก็สามารถตัดมาใช้ได้และตัดใช้ได้ถึง ๓
ครั้งด้วยกัน

แต่ความร้ายกาจของยูคาลิปตัสก็มีมากเป็นเงา
ตามตัว ดร.จิรพล สินธุนาวา อาจารย์นักอนุรักษ์บอกว่า
ปัญหาเบื้องต้นที่เห็นได้ชัดเจนคือ ยูคาลิปตัสจะดูดซึมน้ำ
แร่ธาตุในดินให้หมดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นพืช
ที่มีรากลึกยาวลงไปถึง ๑/๓ ของความยาวลำต้น และ
แผ่กระจายออกไปได้กว้างขวาง ทำให้เกิดการนำเอา
แร่ธาตุใต้ดินมาใช้ก่อนเวลาอันควร และยังดูดซับน้ำ
ใต้ดินได้มากด้วย

นอกจากจะเป็นพืชที่สูบประโยชน์จากดินแล้ว
ยูคาลิปตัสยังเป็นพืชที่ไม่เคยคืนกำไรให้แก่ดินเลยเพราะ
ไบโอยูคาลิปตัสมีสารประกอบของมินท์ ที่มีคุณสมบัติต่อต้าน
การทำลายจากแมลงและจุลินทรีย์ ดังนั้นเมื่อใบของ
มันร่วงลงดินจะไม่ย่อยสลาย และมีสภาพแห้งคล้าย
กระดาษปกคลุมดิน ดินจะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ แถม
ยังเป็นเชื้อเพลิงอย่างดีด้วย

อาจารย์ยังบอกอีกว่า สวนป่ายูคาลิปตัส ยังมีผล
กระทบต่อระบบนิเวศน์อย่างมหาดศาล เพราะในป่าทั่วไป
จะเป็นแหล่งอาศัยหากินของทั้งนกและแมลง แต่ในสวน
ป่าจะไม่มียังอะไรเป็นอาหารแก่สัตว์ทั้งสองประเภทนี้เลย
ทำให้พวกมันต้องมาเบียดเบียนพืชผลการเกษตรของ
ชาวบ้าน และนกยังอาจนำโรคต่างๆ มาแพร่ระบาด
อีกด้วย

เกี่ยวกับข้ออ้างว่าการปลูกยูคาลิปตัสเป็นการ

ปลูกป่านั้น อาจารย์มองว่า ป่านั้นปลูกได้ แต่ต้องไม่ใช่
ในลักษณะที่เป็นสวนซึ่งเป็นการปลูกเพื่ออุตสาหกรรม
และทิ้งท้ายด้วยว่า

การอนุรักษ์ป่าที่ถูกไม่ใช่การปลูก แต่เป็นการ
ปล่อยให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ เพราะเมื่อใด
ที่คนเข้าไปจนวายตีตารางปลูกแล้ว ก็ไม่ใช่ป่า แต่
เป็นสวนซึ่งทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพหายไป
สภาพดินก็เสื่อมโทรมเร็วขึ้น

เรียบเรียงจากหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ และผู้จัดการรายวัน
ช่วงเดือนตุลาคม

“ราคาของโรคเอดส์”

มติชน ๒๗ ก.ย.๓๖ น.๗

ว่ากันว่าถ้าอยากจะเป็นโรคเอดส์ก็ควรจะต้องรวยเสียก่อน เพราะเอดส์เมื่อเป็นแล้วรักษาให้หายนั้นทำไม่ได้ แต่สามารถเยียวยาให้เชื้อแพร่กระจายได้ การเยียวยานั้นต้องใช้ยาที่มีราคาแพงมากได้แก่ AZT, ddl, ddc และอื่นๆ ซึ่งมีผู้ลองคำนวณค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปีสำหรับการเยียวยารักษาเอดส์ในแต่ละท้องที่ไว้ดังนี้ (คิดเป็นเงินไทย)

สหรัฐอเมริกา ๘๐๐,๐๐๐ บาท
เกาหลี, ญี่ปุ่น ๕๘๐,๐๐๐ บาท
ภาคพื้นยุโรป ๕๖๐,๐๐๐ บาท
ละตินอเมริกา ๕๐,๐๐๐ บาท
เอเชียอาคเนย์ ๔๓,๐๐๐ บาท
แอฟริกา ๑๐,๐๐๐ บาท

เมื่อราคาแตกต่างกัน คนอเมริกันยากจนที่เป็นเอดส์ก็เลยนิยมไปรักษาตัวในประเทศเม็กซิโก ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายไปได้ถึง ๑๐ เท่า สำหรับคนไทยค่าใช้จ่ายจริงน่าจะสูงกว่า ๔๓,๐๐๐ บาท โดยดูจากราคายา AZT ที่ขายกันในตลาดเมืองไทยราคาเม็ดละประมาณ ๔๐-๕๐ บาท และต้องรับประทานครั้งละ ๖ เม็ดต่อวันเป็นอย่างน้อย

ดังนั้นถ้าเป็นเอดส์แล้วต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเยียวยถึงปีละ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเจียนนะ

“กทม.แซงโค้ง ติดเอดส์นำเชียงใหม่ เชิงรายแชมป์ มุกดาหารยัมแค่ ๒”

มติชน ๓๑ ต.ค. ๓๖ น.๒๘

รายงานการสรุปสถานการณ์โรคเอดส์ของกองระบาดวิทยากระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ผู้ป่วยโรคเอดส์ตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ ถึงวันที่ ๓๐ ก.ย. ๓๖ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓,๔๓๖ คน เป็นชาย ๒,๙๙๓ คน หญิง ๔๓๘ คน ในจำนวนนั้นเสียชีวิตแล้ว ๑,๒๖๐ คน ยังมีชีวิตอยู่ ๒,๑๗๖ คน

จากจำนวนดังกล่าวพบว่า ผู้ป่วยในกลุ่มเด็กต่ำกว่าวัยเรียนและข้าราชการเพิ่มสูงขึ้น รองลงมาคือผู้ใช้แรงงานและเกษตรกร ทั้งนี้มีผู้ป่วยที่ใช้แรงงานถึง ๑,๓๓๑ คน และมีผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ ๑,๑๒๖ คน รวม ๒,๔๕๗ คน กลุ่มเกษตรกรมีผู้ป่วยเอดส์ ๘๔๑ คน ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ ๔๘๙ คน รวม ๑,๓๓๐ คน ส่วนกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่าวัยเรียนมีผู้ป่วยเอดส์ ๒๗๔ คน ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ ๗๘ คน รวม ๓๕๒ คนและกลุ่มข้าราชการมีผู้ป่วยเอดส์ ๑๕๒ คน ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ ๑๒๙ คน รวม ๒๘๑ คน

นอกจากนี้หากแยกดูจำนวนผู้ป่วยเอดส์และผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ตามจังหวัดต่างๆ พบว่ากรุงเทพฯ มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สูงถึง ๕๙๖ คน เชียงใหม่ ๙๓๑ คน

ส่วนเชียงใหม่ยังคงครองแชมป์อันดับหนึ่งคือ ๑,๑๒๑ คน และจังหวัดที่มีผู้ป่วยเอดส์น้อยที่สุดคือจังหวัดมุกดาหารมีเพียง ๒ คน ไม่มีผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์ ในจำนวนดังกล่าวผู้ติดเชื้อเอชไอวีทั่วประเทศมีอยู่ประมาณ ๔-๔.๕ แสนคน

“ดร.จรรยาห่วง สารตะกั่วในเลือดสูง”

มติชน ๒๔ ต.ค. ๓๖

จากการสำรวจของสำนักงานแพทย์ใหญ่กรมตำรวจเกี่ยวกับสุขภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน ๒,๐๐๔ นาย ระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม ๒๕๓๕ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรผ่านการตรวจสอบสุขภาพทั้งสิ้น ๑,๗๕๑ นาย คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๓๗ ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด โดยแยกออกเป็น บก.น.เหนือ ๕๓๑ นาย บก.น.ใต้ ๔๙๖ นาย บก.น.ธนบุรี ๔๐๕ นาย และ บก.จ.ร.๓๑๙ นาย พบว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรที่มีสุขภาพปกติจำนวน ๘๘๗ นาย คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๓๗ ไม่ปกติจำนวน ๗๖๘ นาย คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๖๓ หากจำแนกตามโรคหรือสิ่งผิดปกติที่พบดังนี้ สมรรถภาพการได้ยินของหู ตำรวจที่ตรวจ ๑,๐๖๓ นาย ผิดปกติ ๓๗๙ นาย, ปอด ตำรวจที่ตรวจ ๗๖๘ นาย ผิดปกติ ๑๗๙ นาย, ตับ ตำรวจที่ตรวจ ๙๓๘ นาย ผิดปกติ ๑๕๙ นาย, ความดันโลหิตสูง ตำรวจที่ตรวจ ๑,๗๕๑ นาย ผิดปกติ ๑๖๓ นาย,

ดาต้อทั้งต้อเนื้อและต้อลม ตำรวจที่ตรวจ ๑,๒๑๙ นาย ผิดปกติ ๑๓๖ นาย, เอ็กซเรย์ปอด ตำรวจที่ตรวจ ๑,๕๙๙ นาย ผิดปกติ ๘๒ นาย, น้ำตาลในเลือดสูง ตำรวจที่ตรวจ ๑,๘๖๖ นาย ผิดปกติ ๗๔ นาย, การทำงานของไตผิดปกติ ตำรวจที่ตรวจ ๑,๔๒๙ นาย ผิดปกติ ๖๖ นาย, ไชมันในเลือดสูง ตำรวจที่ตรวจ ๑,๐๕๙ นาย ผิดปกติ ๒๕๐ นาย และสารตะกั่วในเลือด ตำรวจที่ตรวจ ๗๐๖ นาย ผิดปกติ ๒๒๑ ราย

คนอเมริกันตายด้วยเอดส์ เป็นอันดับหนึ่ง บางกอกโพสต์ ๓๐ ก.ย. ๒๕๓๖

เอพี. : เอดส์ได้กลายเป็นสาเหตุการตายอันดับหนึ่งของชายชาวอเมริกันในช่วงอายุระหว่าง ๒๕-๔๔ ปี และเป็นอันดับ ๔ ในสาเหตุการตายของหญิงอเมริกันในช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ตามรายงานของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อสหรัฐอเมริกา

ตามรายงานชิ้นใหม่นี้ ชาวอเมริกันจำนวน ๓๓๙,๒๕๐ คน ได้ป่วยเป็นโรคเอดส์และได้เสียชีวิตไปแล้วจำนวน ๒๐๔,๓๙๐ คน นับ

ตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโรคนี้นิยามเกี่ยวกับการป่วยโรคเอดส์ที่ขยายออกมา ทำให้เพิ่มจำนวนผู้ป่วย ๔๘,๙๑๕ ราย เข้าไปในสถิติผู้ป่วยเอดส์เดิมของรัฐบาล

ดร.จอห์น วอร์ด หัวหน้าแผนกโรคเอดส์กล่าวว่า โรคนี้นี้ได้เพิ่มอันตรายมากขึ้นทุกๆปี จนกลายเป็นโรคร้ายแรงที่คร่าชีวิตชาวอเมริกันช่วงอายุระหว่าง ๒๕-๔๔ ปี เมื่อปีที่แล้ว มีเพียงสาเหตุที่เกิดจากการบาดเจ็บโดยไม่เจตนาเท่านั้นที่แซงหน้าโรคเอดส์ ในฐานะที่เป็นสาเหตุการตายของกลุ่มชายในวัยนี้ และโรคเอดส์ยังเป็นสาเหตุการตายอันดับ ๖ ในกลุ่มผู้หญิงวัยเดียวกัน รองจากโรคมะเร็ง, การได้รับบาดเจ็บโดยไม่เจตนา, โรคหัวใจ, อัมพาตกรรม และฆาตกรรม

ตามรายงานชิ้นนี้ โรคเอดส์ได้เป็นหนึ่งในแปดของสาเหตุการตายที่สำคัญที่สุดของประเทศนับตั้งแต่ปี ๒๕๒๔

ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อยังได้ทำนายอีกว่า จะมีการตรวจพบผู้ป่วยเอดส์เพิ่มอีกเป็นจำนวน ๙๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ ราย ภายในสิ้นปีนี้ เนื่องจากนิยามใหม่ของโรคเอดส์ได้ครอบคลุมถึงโรคอีกสามชนิด และระบุว่า ภาวะการสูญเสียเซลล์เม็ดเลือดที่เป็นภูมิคุ้มกันโรค เป็นอาการของผู้ป่วยที่จะพัฒนาสู่การเป็นเอดส์เต็มขั้น

จำนวนผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) และมีความสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC) แยกตามปัจจัยเสี่ยงเปรียบเทียบปี ๒๕๓๕ และ ๒๕๓๖ (ถึง ๓๑ ส.ค. ๓๖)						
ปัจจัยเสี่ยง	ผู้ป่วยเอดส์ (AIDS)			อาการสัมพันธ์กับเอดส์ (ARC)		
	๒๕๓๕	๒๕๓๖	รวมตั้งแต่ปี ๒๗	๒๕๓๕	๒๕๓๖	รวมตั้งแต่ปี ๒๗
๑) เพศสัมพันธ์						
ชายรักชาย	๒	-	๒	๒	-	๒
ชายรักสองเพศ	๑	-	๑	๒	-	๒
ชายรักต่างเพศ	๑๙๐	๘๐๓	๒๐๒๐	๘๓๗	๔๓๓	๑๖๗๖
หญิงรักต่างเพศ	๙๖	๑๓๔	๒๔๑	๑๒๕	๘๒	๓๑๒
๒) ยาเสพติดชนิด						
ฉีดเข้าเส้น						
ชาย	๑๑๒	๑๐๒	๒๖๗	๘๐๗	๗๙	๓๕๗
หญิง	๑๑๐	๑๐๐	๒๖๒	๑๐๕	๗๗	๓๕๖
๓) รับเลือด						
ชาย	๒	๒	๔	๒	๒	๔
หญิง	๙	๒	๑๑	๕	๑	๖
๔) ติดเชื้อจากมารดา						
ชาย	๙๙	๗๕	๒๕๑	๕๕	๘	๖๖
หญิง	๔๖	๕๙	๑๓๔	๒๓	๔	๓๙
๕) ไม่ทราบปัจจัยเสี่ยง						
ชาย	๕๒	๒๗	๑๑๗	๒๔	๔	๓๙
หญิง	๕๔	๑๐๒	๑๖๕	๕๒	๖๕	๑๑๗
ชาย	๕๐	๙๗	๑๕๖	๕๖	๕๗	๑๑๓
หญิง	๔	๕	๙	๖	๘	๑๔

ที่มา : กองระบาดวิทยากระทรวงสาธารณสุข

“สังคมไทยนำวิกฤตผู้ป่วยโรคจิตพุ่งปี ๓๖ เกือบ ๘ แสนคน”
มติชน ๒ พ.ย. ๓๖ น.๑, ๒๗

จากการเปิดเผยของ นพ. ชูเกียรติ ปานปรีชา รองผอ.สถาบันสุขภาพจิตว่า แนวโน้มคนไทยมีปัญหาด้านสุขภาพจิตสูงขึ้นทุกปี แต่ไม่มีตัวเลขที่ชัดเจน เพราะส่วนใหญ่ไม่ไปพบแพทย์ เฉพาะผู้ป่วยที่ใช้บริการสถานพยาบาลจำนวน ๑๒ แห่งในสังกัดสถาบันสุขภาพจิตเมื่อปีงบประมาณ ๒๕๓๖ มีทั้งสิ้น ๗๘๘,๕๔๗ ราย สูงกว่าปีที่ผ่านมาซึ่งมีจำนวน ๖๘๐,๑๗๖ ราย

ทั้งนี้จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข จำแนกผู้ป่วยนอก ในแผนงานสุขภาพจิตปี ๒๕๓๐-๒๕๓๕ ปรากฏว่ามีผู้ป่วยเพิ่มทุกปี ซึ่งในปี ๒๕๓๐ มีผู้ป่วยนอก ๖๔๔,๖๙๒ ราย, ปี ๒๕๓๑ มี ๖๘๖,๘๐๕ ราย, ปี ๒๕๓๒ มี ๗๔๔,๒๐๐ ราย, ปี ๒๕๓๓ มี ๗๗๐,๖๖๓ ราย, ปี ๒๕๓๔ มี ๗๘๕,๖๕๖ ราย, ปี ๒๕๓๕ มี ๗๘๘,๘๘๕ ราย โดยแยกเป็นประเภทผู้ป่วยโรคจิตรวมทั้งประเทศ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๓๕-พฤษภาคม ๒๕๓๖ ถึง ๑๒๗,๙๘๘ ราย, โรคจิตกึ่งหวล ๓๗๘,๒๒๘ ราย, โรคซึมเศร้า ๒๐,๔๑๐ ราย, โรคปัญญาอ่อนมีปัญหาด้านจิต ๖,๔๙๑ ราย, โรคลมชัก ๘๑,๓๒๑ ราย, ผู้ติดสารเสพติด ๒๓๘,๓๑๐ ราย, ผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิตอื่น ๒๑๐,๑๖๐ ราย และผู้พยายามฆ่าตัวตายหรือฆ่าตัวตายแล้ว ๑๐,๕๖๒ ราย

“สรุปความการให้สัมภาษณ์ของมหาเถรสมาคม กรรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาธิการ กับประเด็นปัญหาพุทธพาณิชย์”

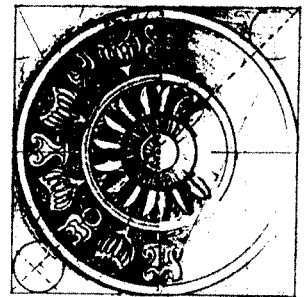
จุดเปลี่ยนแห่งทศวรรษในท่ามกลางสังคมบริโภคนิยม วัตถุนิยม ได้ทำลายกัตกร่อนสังคมไทยเข้ามาทุกขณะ การเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าจิตวิญญาณของสังคมที่กำลังหลงใหลกับการบริโภคนิยมอย่างรุนแรง ท่าที่พึ่งทางจิตวิญญาณไม่ได้ ต้องหันไปพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จนเป็นวิกฤติที่คณะสงฆ์และมหาเถรสมาคมควรพิจารณาทบทวนตัวเองหรือไม่

ยิ่งในปัจจุบันได้มีการสร้างวัตถุมงคลขึ้นมาอย่างมากมาย หาซื้อได้ไม่ยากนัก อีกทั้งยังมีการโฆษณากันอย่างครึกโครม จนมหาเถรสมาคม กรรมการศาสนา และกระทรวงศึกษาฯ ออกมาเตือนแรงเตือนกันออกไปหลายๆ ว่า “หากมีเจตนาทำเพื่อศาสนาแท้จริง ก็จะไม่อนุโลม แต่ถ้ามีเจตนาแอบแฝงต้องดำเนินการ”

แต่เรื่องพุทธพาณิชย์นี้หาใช่เป็นเรื่องที่จะแก้กันอย่างง่ายตายอันเป็นเหตุให้อธิบดีกรมการศาสนา ผลักไปให้มหาเถรสมาคมออกมาชี้แจงกับพระต่างๆว่า ต้องรอบคอบในการสร้างพระเครื่องหรือเหรียญให้เป็นเรื่องของการกุศล หรือมอบให้คนมาทำบุญ แต่ก็ไม่วายที่เจ้า

อวาสวัตมกุฎย ต้องออกมาปกป้องว่า “โทษพระไม่ได้ เพราะลูกศิษย์ลูกหาเชิญท่านไป” และยังเสนอให้ออกกฎหมายหรือระเบียบของมหาเถรสมาคมมาควบคุมด้วย แถมยังตอกย้ำด้วยพระเมธีธรรมาจารย์ว่า “ฆราวาสนี่แหละที่เป็นผู้ปลุกเสกขึ้นมา ทั้งโฆษณากันอย่างครึกโครม บางครั้งพระท่านนั่งหลับตาสงบอยู่ในถ้ำตามลำพัง ...ถามว่าใครรวยถ้าไม่ใช่หนังสือพิมพ์...”

หากเป็นเช่นนั้น ใครจะรับผิดชอบต่อความบริสุทธิ์ของพุทธศาสนา ...ถ้าจะให้วิชาเข้าครอบงำ จนไม่นำพาเข้าหาทางสว่างของแก่นพุทธศาสนาที่แท้จริง... อริยสัจ ๔

เดินตามลำพัง วิถีทางของ อาจารย์บุญจวน อินทรกำแหง*

อาจารย์ บุญจวน เหลือบสายตาอันฉลาดหลักแหลม ขึ้นมาขณะที่ข้าพเจ้าเริ่มตั้งคำถาม เราทั้งสองนั่งอยู่บนม้านั่งใกล้หน้าต่างในกุฏิของเธอ ซึ่งอยู่ในราวป่าของสวนโมกขพลาราม วัดป่าฝ่ายเถรวาททางภาคใต้ของไทย จากประตูทางเข้า รมงมด้วยเสียงสุนัขกำลังต่อสู้กัน สุนัขตัวหนึ่งกำลังขู่คำรามขณะที่ตัวอื่นๆ บุกเข้าขยำมัน ขณะเดียวกัน เสียงสวดพิมพ์ภาษาบาลีของชายเสียงทุ้มลึกแว่วมาแต่ไกลจากพุ่มป่า แม่ชีในชุดสี

*ตำแหน่งที่มักใช้กันในภาษาไทยคือ “ศาสตราจารย์บุญจวน อินทรกำแหง” (ผู้แปล)

แซนด์ บุชเชอร์ เขียน
ละมัย ชูติระกะ แปล

ขาว บ้างก็กำลังหัวร่อต่อกระซิก บ้างก็กำลังก้าวอย่างเอียงข้าง ขณะกำลังเดินจงกรม ภิกษุหลายรูปในจีวรสีส้มเดินหายลับไป สู่กระท่อมผาขัดแตะในป่าที่ใบท่ามกลางเถาวัลย์อันคดเคี้ยว

กุฏิเล็กๆ สีขาว ๒ ชั้น ฉาบด้วยปูนของอาจารย์บุญจวน อยู่ใกล้ๆ กับเรือนพักของสตรีอื่นๆ ภายในรั้วไม่มีกระดิ่งแขวนอยู่ที่ประตู มีกล้วยไม้หลากหลายชนิดปลูกอยู่รายรอบ ต้นไม้ใหญ่ในสวนของเธอ อาจารย์ หมายถึง “ครู” ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วเธอใช้คำนำหน้าชื่อเช่นนี้ เพื่อแยกตัวเธอให้แตกต่างจากการเป็นแม่ชี

อาจารย์บุญจวนเป็น เป็นสตรีวัย ๗๐ ปีเศษ ผิวพรรณเกลี้ยงเกลา และมีผมที่โกนเป็นสีดอกเลา เมื่ออาจารย์รู้สึกจริงจังกตาของท่านจะจ้องตรงไปอย่างแน่วแน่ ริมฝีปากและขากรรไกรที่ดูเข้มแข็งบ่งบอกถึงความมุ่งมั่นที่ได้ตัดสินใจละทิ้งชีวิตและอาชีพในทางโลก และ “ก้าวไปข้างหน้าสู่ชีวิตแบบอนาคาริก” อันเป็นการเข้าสู่หนทางแห่งพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทดังที่เรียกขานกัน

อากาศที่แสนจะอบอ้าว ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัด อาจารย์บุญจวนสังเกตเห็นความไม่สะดวกสบายของข้าพเจ้า เธอจึงหยิบพัดใบปาล์มออกมาคลี่แล้วพัดวีให้จนข้าพเจ้ารู้สึกเกรงใจ ข้าพเจ้าควรจะเป็นผู้พัดให้เธอมากกว่า แต่การที่เธอทำเช่นนั้นช่วยให้ข้าพเจ้าผ่อนคลายและเบิกบานกับอากาศแบบมรสุมที่ปั่นป่วนพอประมาณนี้ได้

แม้ว่าท่านจะเป็นผู้หญิงที่มีกิจกรรมรัดตัว แต่อาจารย์บุญจวนกลับประทับใจในความเรียบง่าย อาจารย์เดินเข้าไปในครัวเล็กๆ ของท่านเพื่อนำน้ำมาให้ข้าพเจ้าดื่มอย่างไม่มีถือตัว และไม่ได้แสดงตนว่าเป็นคนสลักสำคัญอะไรเลย อาจารย์บุญจวนมีบทบาทในฐานะครูสอนธรรมะ และเป็นผู้นำการฝึกอาณานาปานสติให้กับทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยที่มาปฏิบัติธรรม ณ สวนโมกข์แห่งนี้ ซึ่งดูเป็นเรื่องปกติในสายตาของชาวตะวันตก ช่วงเวลาเกือบ ๔๐ ปี ที่ท่านทำงานในแผนกภาษาไทยของกองมัธยมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งเป็นผู้ริเริ่มโครงการรณรงค์ระดับชาติที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาห้องสมุดในโรงเรียน และก่อตั้งแผนกห้องสมุดวิทยาศาสตร์ในหลายมหาวิทยาลัย ทำให้น่าจะเชื่อได้ว่าเมื่อก้าวเข้าสู่ชีวิตพรหมจรรย์

ท่านน่าจะได้รับตำแหน่งสำคัญในทางปกครองมากกว่าที่เป็นอยู่ที่นี่ แต่ที่นี้คือประเทศไทย ที่ซึ่งเปรียบเทียบการเดินทางของข้างราวกับสถานะของสตรีในสังคม เมื่อข้าหลังก้าวไป จะผลัดกันขาหน้าให้ก้าวไปข้างหน้า ดังภาษิตที่ว่าชายเป็นข้างเท้าหน้า หญิงเป็นข้างเท้าหลัง

อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนแต่ดั้งเดิม ได้ปลูกฝังทัศนคติเช่นนี้ให้กับผู้หญิง ค่านิยมทางศาสนาและสังคมพราหมณ์ในอินเดียที่ฝังรากลึกในวัฒนธรรมไทย รวมทั้งกฎของ

มานูธรรมศาสตร์ในศาสนาพราหมณ์ ปฏิเสธที่จะให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาและจำกัดบทบาทของพวกเขาเพียงแคในครัวเรือน ค่านิยมทางวัฒนธรรมจารีตประเพณีจีน ก็มีส่วนแต่งแต้มสีสนให้กับสังคมไทย โดยการยึดเยียดแนวคิดที่ว่า ผู้หญิงเป็นพวกหัวอ่อน น่าสงสาร และอ่อนด้อยทางสติปัญญา

“ในสังคมไทย ผู้ชายโดยทั่วไปมักมีทัศนคติในทางเอารัดเอาเปรียบสตรีเพศ” อาจารย์ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “สตรีไทยในพุทธศาสนา” (“Thai Women in Buddhism”) ว่า “สตรีที่เกิดในสังคมที่มีทัศนคติทางเพศฝังหัวมาเช่นนี้ มักจะซึมซาบเอาความคิดนี้และยอมรับสภาพโดยคุณีความเชื่ออย่างมือคดที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ผู้หญิงมีความด้อยกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้รับการถ่ายทอดผ่านมาทางวัฒนธรรม ประเพณี กอปรกับการแทรกแซงของศาสนา เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการมองเห็นตนเองและการแสดงออกซึ่งคุณค่าของตนเองของสตรีไทย”

ในบริบททางสังคมเช่นนี้ จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยว่า สตรีไทยในสถาบันพุทธศาสนามีข้อจำกัด ในยุคที่ภิกษุณีสังฆมณฑลกำลังเฟื่องฟูในประเทศอินเดีย ศรีลังกา และประเทศอื่นๆ ในเอเชีย

ประเทศไทยกลับไม่เคยมีการอุปสมบทภิกษุณีสังฆมณฑลเลย ๗๐๐ ปีเศษที่พุทธศาสนาก่อกำเนิดขึ้นในสังคมไทย ไม่เคยมีปรากฏว่าแม่ชีไทยได้รับการยอมรับอย่างสมบูรณ์ จะมีบ้างก็น้อยมากที่สตรีไทยกล้าท้าทายความอยู่ดีศรีธรรมนี้โดยการเดินทางไปรับการอุปสมบท ณ ประเทศไต้หวันหรือฮ่องกง แต่เมื่อพวกเขากลับมา คณะสงฆ์ไทยก็มิได้ยอมรับสถานะภาพของพวกเขาเลยแม้แต่น้อย

ถึงแม้ว่าเมืองไทยจะมีแม่ชีผู้ดำเนินชีวิตตามหลักพระศาสนาอยู่ถึงประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน แต่สังคมกลับเหยียดพวกเขาราวกับไม่ใช่บริษัทหนึ่งในพระพุทธศาสนาและไม่คู่ควรจะรับอาหารโดยการบิณฑบาต ในสารบบราชการของกรมการศาสนาไทยไม่มีเรื่องราวของแม่ชีปรากฏอยู่เลย ดังที่อาจารย์ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์กล่าวไว้ว่า รายงานประจำปีของที่นี่ ได้บันทึกรายละเอียดของทุกๆ คนที่เกี่ยวข้องกับวัด อาทิ พระ เณร แม้แต่เด็กวัด แต่กลับไม่มีกรกล่าวถึงแม่ชีเลย

แม่ชีส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงชาวบ้านที่ไร้การศึกษา และถูกปิดกั้นจากการศึกษาภายในวัด พวกเขาต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดด้วยอาหารอันน้อยนิด เหตุที่แยกตนเองออกจากสังคม สังคม

“เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง ดิฉันทรมานมาก เพราะการยึดมั่นถือมั่นของตนเอง เพราะเขาเป็นหลานชายของดิฉัน และดิฉันเลี้ยงดูเขามาอย่างดีที่สุดเท่าที่ดิฉันจะทำได้ และเมื่อเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ดิฉันเริ่มรู้และเข้าใจว่าความสำเร็จที่ดิฉันได้รับจากหน้าที่การงาน และสิ่งต่างๆ ในชีวิตของดิฉัน ไม่สามารถบรรเทาความทุกข์ทรมานนี้ได้เลยแม้แต่หน่อย”

จึงมองแม่ชีว่าเป็นบุคคลที่ล้มเหลวในชีวิตหรือประสบเคราะห์กรรม แม้ว่าสถาบันแม่ชียุคใหม่จะก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ แต่โครงการนี้และมูลนิธิที่สนับสนุนอยู่ เพิ่งจะเริ่มส่งผลเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อสถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่ชีเมื่อไม่นานมานี้ แม้ว่าฝ่ายต่างๆ จะรวมกันต่อต้านพวกเธอ แต่ก็มียศรีจำนวนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในตำแหน่งที่เป็นได้ยาก ดังเช่นสถานภาพของอาจารย์คุณัญจน ในฐานะครูที่ได้รับการเคารพอย่างสูง ก็เป็นเครื่องยืนยันในเรื่องนี้ได้

อาจารย์คุณัญจน แตกต่างจากแม่ชีทั่วไปเนื่องจากเครื่องแต่งกายของท่านที่นุ่งผ้าถุง

**“ถึงแม้ว่าเมืองไทย
จะมีแม่ชีผู้ดำเนินชีวิต
ตามหลักพระศาสนาอยู่ถึง
ประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน
แต่สังคมกลับเหยียด
พวกเธอราวกับ
ไม่ใช่บริษัทหนึ่งใน
พระพุทธศาสนา
และไม่คู่ควรจะรับอาหาร
โดยการบิณฑบาต”**

สีดำและใส่เสื้อขาว รวมทั้งมีรูปแบบการดำเนินชีวิตหลักๆ เช่นเดียวกับที่พระอาจารย์ฝ่ายชายกระทำกัน กฎของท่านมีรั้วกัน โดยมีผู้ช่วยวัยเยาว์คนหนึ่งคอยดูแล ท่านกล่าวกับข้าพเจ้าว่า ครูคนสำคัญที่สุดของท่านคนหนึ่งคือ อาจารย์สตรีท่านหนึ่งซึ่งแต่งกายในลักษณะเดียวกันนี้ “เพราะดิฉันยกย่องอาจารย์ท่านนี้มากดิฉันจึงบอกกับตนเองว่า จะดำเนินรอยตามแบบแผนชีวิตในลักษณะนี้ แต่งกายเหมือนท่านโดยใส่สีขาวและสีดำ” อาจารย์คุณัญจนกล่าวยืนยันว่า ท่านไม่ได้ตั้งใจที่จะแยกตนเองออกจากแม่ชีทั่วไป “ถ้าดิฉันเปลี่ยนเครื่องแต่งกายจากการนุ่งผ้าถุงดำไปเป็นสีขาว ดิฉันก็จะกลายเป็นแม่ชีทันที เพราะดิฉันถือศีลเช่นเดียวกับแม่ชี แต่ดิฉันไม่ปรารถนาที่จะบวชเป็นแม่ชี หากปรารถนาที่จะบวชใจมากกว่าบวชโดยเครื่องแต่งกาย”

อาจารย์คุณัญจนเป็นชาวกรุงเทพฯโดยกำเนิด ท่านได้รับปริญญาตรีจากวิทยาลัยครูแห่งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงเข้าสอนในโรงเรียนมัธยม ต่อจากนั้นได้รับทุนไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่ออายุราว ๒๕ ปี ที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา เมือง Tallahassee และได้รับปริญญาทางการศึกษาและบรรณารักษศาสตร์ เมื่อกลับถึงประเทศไทย ท่านได้เข้ารับ

ราชการในกองมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

“ดิฉันเกิดในครอบครัวชาวพุทธ จึงเป็นพุทธศาสนิกชนโดยทะเบียน เช่นเดียวกับการเป็นคริสตศาสนิกชนโดยทะเบียน” ท่านจึงได้ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ รักษาศีล บริจาคทาน เช่นเดียวกับชาวพุทธทั่วไป ท่านกล่าวเสริมว่า **“ดิฉันได้รับการเลี้ยงดูมาว่า ไม่ให้อันตรายหรือทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด แต่ไม่เคยมีใครสอนดิฉันไม่ให้ทรمانตัวเอง นี่เป็นหลักการปฏิบัติธรรมขั้นสูงสุด”**

อาจารย์คุณัญจนไม่เคยสมรส แต่ท่านได้เลี้ยงดูหลานชายหลังจากที่พ่อแม่ของเขาหย่าร้างกันไป ในช่วงที่หลานชายเรียนวิทยาลัยปีที่ ๓ เขาประสบกับปัญหาทางจิตใจและระบบประสาทมาก อาจารย์คุณัญจนซึ่งขณะนั้นสอนหนังสืออยู่ในมหาวิทยาลัย และต้องรับผิดชอบภาระที่หนักอึ้งในหน้าที่การงาน ต้องขับรถไปที่โรงพยาบาลทุกวันเพื่อดูแลหลานชาย หลังจากที่เขาหายป่วย จึงได้มาพักอยู่ที่บ้านของท่าน

“ช่วงนั้นเป็นปีที่เลวร้ายที่สุดในชีวิตของดิฉัน” อาจารย์คุณัญจนกล่าวและอธิบายว่า ประสบการณ์นี้ได้หักเหชีวิตของท่านเข้าสู่ธรรมะ **“เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นความทุกข์อย่างยิ่ง ดิฉันทรมานมาก เพราะการยึดมั่น**

ถือมั่นของตนเอง เพราะเขาเป็นหลานชายของดิฉัน และดิฉันเล็งดูเขามาอย่างดีที่สุดเท่าที่ดิฉันจะทำได้ และเมื่อเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ดิฉันเริ่มรู้และเข้าใจว่าความสำเร็จที่ดิฉันได้รับจากหน้าที่การงาน และสิ่งต่างๆในชีวิตของดิฉันไม่สามารถบรรเทาความทุกข์ทรมานนี้ได้เลยแม้แต่น้อย” หลังจากนั้นหนึ่งอาทิตย์แห่งการเดินทางสู่ภาคอีสาน ท่านได้ไปพักที่วัดป่าแห่งหนึ่งริมฝั่งโขงใกล้ชายแดนลาว คืนนั้นท่านเจ้าอาวาสได้สอนว่า มนุษย์ต้องการการรักษาจิตใจเมื่อความทุกข์เกิดขึ้น ท่านกล่าวว่า มนุษย์ต้องไม่เป็นเพียงพุทธศาสนิกชนที่ดีเพียงภายนอก แต่ต้องเรียนรู้ที่จะกระทำบางสิ่งเพื่อความงอกงามจากภายในของตนเองด้วย

อาจารย์คุณบุญจวนเริ่มปฏิบัติสมาธิภาวนา และเดินทางไปที่วัดนี้อย่างสม่ำเสมอ แต่ในที่สุดท่านก็ตระหนักว่า ท่านกำลังยึดติดกับสมาธิภาวนาและครูบาอาจารย์ ซึ่งเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอีกลักษณะหนึ่ง การตัดสินใจที่จะไม่กลับไปวัดนั้นอีกทำให้ท่านยังคงปฏิบัติสมาธิภาวนาต่อไป และได้พบกับอาจารย์อีกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นหญิงชาวบ้านธรรมดา มีชื่อว่า อุบาสิกาก็ นานายน หลังจากที่บิดามารดาของท่านเสียชีวิตไป ท่านก็ได้เข้าไปอยู่ในป่าเพื่อปฏิบัติสมาธิภาวนา

และปลูกฝังวิธีการควบคุมจิตที่ชัดสายไปมา เมื่ออาจารย์คุณบุญจวนได้พบกับท่านก็เมื่อท่านมีอายุมากกว่า ๗๐ ปี และตาบอด ท่านอาศัยอยู่กับสานุศิษย์สตรีอีก ๖๐ ท่าน แรغبันตาลใจจากตัวอย่างของท่านอุบาสิกาก็ทำให้อาจารย์คุณบุญจวนตกลงใจที่จะก้าวเข้าสู่ชีวิตพรหมจรรย์

“ในเวลานั้นดิฉันยังคงทำงานอยู่ แต่เริ่มเชื่อมั่นในกาปฏิบัติธรรมยิ่งขึ้นเรื่อยๆ หลานของดิฉันหายจากอาการป่วยและกลับไปอยู่กับบิดามารดาตามเดิม ดิฉันจึงหมดภาระที่จะต้องดูแลใครต่อไป ดิฉันรู้สึกเป็นอิสระอย่างมาก”

เมื่อลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ อาจารย์คุณบุญจวนก้าวสู่ชีวิตพรหมจรรย์เมื่ออายุได้ ๕๕ ปี โจนีระและสวามไส่เครื่องแต่งกายเช่นเดียวกับอาจารย์สตรีของท่าน ตั้งแต่ท่านอุบาสิกาก็เสียชีวิตไป อาจารย์คุณบุญจวนได้ไปศึกษากับพระอาจารย์ชา สุภทโท ผู้มีชื่อเสียง แต่หลังจากที่ท่านไปถึงพระอาจารย์ชาได้พาพระเป็นโรคเนื่องอกนินสมองเสียแล้ว และไม่สามารถสอนธรรมะได้ อาจารย์คุณบุญจวนได้อาศัยเหตุการณ์นั้นเป็นบทเรียนเรื่องอนิจจัง (ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งทั้งปวง) แล้วท่านก็ออกเดินทางเพื่อค้นหาอาจารย์ท่านอื่นต่อไป

“เนื่องจากเป็นผู้หญิง จึงเป็นเรื่องยากลำบาก” อาจารย์บุญจวนกล่าวกับข้าพเจ้า “ถ้าดิฉันเป็นผู้ชาย มันจะเป็นการง่ายที่จะไปยังสถานที่ต่างๆ เพราะมีวัดป่าอยู่หลายพันแห่ง แต่การเป็นผู้หญิง ซึ่งดิฉันหมายถึงการเป็นผู้หญิงที่ปฏิบัติธรรมจริงๆ จังๆ และไม่ได้อาศัยวัดเพียงเป็นที่หลบร้อนผ่อนกาย ทำให้ดิฉันไม่สามารถเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ ได้มากนัก” (ในประเทศไทยหญิงสูงอายุบางคนเข้าวัดเพื่อใช้ชีวิตในช่วงสุดท้าย โดยแยกออกมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สงบ) “แต่ดิฉันต้องการครูบาอาจารย์” ท่านอธิบาย “ดิฉันรู้ว่าดิฉันต้องเดินทางจากวัดป่าแห่งหนึ่งไปยังอีกวัดหนึ่งเพื่อค้นหาอาจารย์สักท่านหนึ่ง และนั่นเป็นสิ่งที่ทำให้ดิฉันต้องเดินทางโดยลำพังดังสตรีที่แท้ในวัฒนธรรมไทย แต่ดิฉันไม่กลัวสิ่งใดเพราะดิฉันเชื่อมั่นในรสแห่งพระธรรมอย่างยิ่ง”

อาจารย์คุณบุญจวนเลือกไปศึกษาที่สวนโมกข์ซึ่งแตกต่างจากวัดป่าต่างๆไป เนื่องจากมีท่านอาจารย์พุทธทาสผู้เป็นนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาผู้ยิ่งใหญ่อยู่ หนังสือมากมายที่ท่านพุทธทาสเขียนไว้ ประกอบกับชื่อเสียงต่อทัตนะที่ก้าวหน้า ทำให้ท่านพุทธทาสเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในด้านการอธิบายตี

ความพุทธศาสนาในแนวใหม่ ท่านผลึกตันให้นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้กับชีวิตประจำวันมากกว่าการส่งเสริมวิธีการปฏิบัติสมาธิภาวนาตามรูปแบบพิธีกรรมต่างๆ ไป

อาจารย์คุณธัญจวนเรียนรู้อะไรที่ท่านพุทธทาสสอนผ่านทางหนังสือและแถบบันทึกเสียงว่าเมื่อได้รับการปลูกฝังอย่างเหมาะสมจนเกิดสมาธิในทุกอิริยาบถ (หรือหมายถึงคำว่า “สมาธิที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ”) จะสามารถนำไปสู่การหลุดพ้นที่สมบูรณ์ของชีวิตได้ อาจารย์คุณธัญจวนเดินทางไปยังสวนโมกข์เพื่อสังเกตการณ์ว่าท่านพุทธทาสได้ใช้ชีวิตตามหลักการที่ท่านเทศน์จริงหรือไม่ “หลังจากไปใช้ชีวิตที่นั่นได้ไม่นาน” อาจารย์คุณธัญจวนกล่าว “ดิฉันรู้สึกเชื่อมั่นในสิ่งที่ท่านสอนและปฏิบัติ นั่นเป็นเหตุผลว่าทำไมดิฉันจึงเชื่อว่าท่านสามารถเป็นครูของดิฉันได้”

เมื่อท่านอาจารย์พุทธทาสขอให้ท่านเริ่มสอนธรรมะ อาจารย์คุณธัญจวนจวนกลับปฏิบัติและคัดค้านว่าเหตุผลหนึ่งคือท่านยังเรียนรู้ไม่เพียงพอ และอีกเหตุผลหนึ่งคือท่านได้สอนมาเพียงพอแล้วในชีวิตของท่านและต้องการที่จะดำเนินไปสู่การหลุดพ้นเฉพาะตน แต่ในที่สุดท่านก็เริ่ม

สอนชาวต่างประเทศและชาวไทย ในการฝึกอานาปานสติภาวนา และเข้าไปรับผิดชอบในฐานะครูอีกครั้ง ท่านยิ้มและกล่าวว่า “ชีวิตก็เป็นอย่างนั้นแหละ”

อาจารย์คุณธัญจวนหยิบพัดใบปาล์มมาพัดอีกครั้งเคลื่อนไหวมันขึ้นลงอย่างช้าๆ และกล่าวต่อไปว่า “เมื่อดิฉันนำคำสอนของท่านพุทธทาสไปปฏิบัติ ดิฉันเห็นว่ามันได้ผลจริง จากคำสอนนี้ดิฉันเริ่มเรียนรู้บทเรียนเรื่องการยึดมั่นถือมั่นของดิฉันต่อสิ่งต่างๆ ที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ ดิฉันเริ่มมองสิ่งต่างๆ ตามที่มันเป็น ไม่ใช่ตามที่ดิฉันอยากให้มันเป็น แล้วความทุกข์ในจิตใจก็ค่อยๆ ลดลงทุกที” ท่านหยุดคิด แล้ววางพัดลงบนผ้าถุงสีดำของท่าน “ดิฉันยังไม่หลุดพ้น” ท่านกล่าวและมองตรงมายังข้าพเจ้า “แต่ดิฉันรู้ว่ากำลังเดินไปบนทางที่ขอบแล้ว”

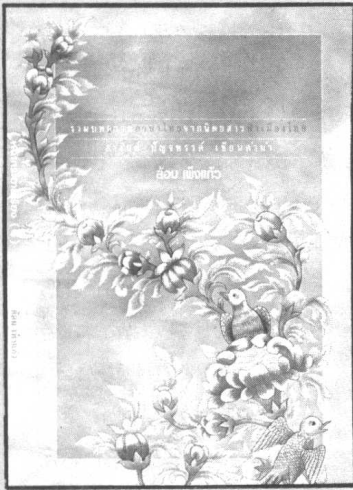
จาก “WALKING ALONE”
นิตยสาร **TRICYCLE : THE BUDDHIST REVIEW, Summer 1992** โดย **แซนดี้ บุษเซอร์**
ผู้ประพันธ์เรื่อง **Turning the Wheel** ปัจจุบันอาศัยอยู่ในเมือง **โอ๊คแลนด์ รัฐแคลิฟอร์เนีย**

โยมสุภาภรณ์ สิ้นพุลผล กำลังป่วย และมีจิตศรัทธา ต้องการจะสร้างพระประธานในพระอุโบสถ วัดใดที่พระอุโบสถยังไม่มีพระประธานขอให้ติดต่อที่

คุณสุภาภรณ์ สิ้นพุลผล
ร้านอุดมศิลป์เกศา ติดกับ
คอนโดย ศรีสมบูรณ ถ.ชาว
อ.ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๒๔๑-๒๕๓๑

(มีศรัทธาจะสร้าง
พระประธานให้พระอุโบสถ
เท่านั้น)

หม่ากระดานเรียบ (๑)

รวมบทความภาษาไทย
จากนิตยสารฟ้าเมืองไทย
ล้อม เฟิงแก้ว เขียน
โครงการจัดพิมพ์คืบไฟและ
สำนักพิมพ์ไฉไลย จัดพิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๓๖
หน้า ๒๕๐ หน้า ราคา ๑๑๐ บาท

การเรียนภาษาไทยเป็นเรื่อง
น่าเบื่อหน่าย จำได้ว่าเมื่อข้าพเจ้า
เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สอง
หลักภาษาไทยเป็นวิชาที่ไม่ชอบ
เรียนที่สุด เนื่องจากการเรียนรู้
จำกัดอยู่เพียงการท่องจำหลัก
ไวยากรณ์ให้แม่นยำ เพียงเพื่อจะ
สามารถทำข้อสอบปรนัยประเภทชี้
คำผิดคำถูกให้ได้ การเรียนและ
การทดสอบวิชาภาษาไทยดำเนินไป
ตามครรลองนี้จนกระทั่งในช่วงที่
ข้าพเจ้าสอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือ
กระทั่งการเรียนใหม่มหาวิทยาลัยเอง
ก็ตาม หลายคนที่ผ่านมาการศึกษาใน
ระบบมา คงพานพบประสบการณ์
เช่นเดียวกัน

หลักเกณฑ์ปฏิบัติสำหรับการใช้บริการตู้หนังสือเสวยธรรม

๑. หากพระคุณเจ้ามีความต้องการหนังสือเล่มใดที่ทางกองสราณีกรได้
แนะนำผ่านทางตู้หนังสือแล้ว ขอได้ส่งจดหมายหรือไปรษณียบัตรแจ้งความจำนง
พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ท่านต้องการมาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบ ทั้งนี้โดยขอมา
ครั้งละ ๑ เล่ม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ

๒. การให้บริการตู้หนังสือเสวยธรรมนี้เพื่อจุดประสงค์สนับสนุนการศึกษา
ค้นคว้าของภิกษุสามเณรเป็นหลัก ดังนั้นภายหลังจากที่ผู้จัดทำได้ส่งหนังสือไป
ถวายแล้ว หากพระคุณเจ้ามีความสนใจหนังสือเล่มอื่นอีก ขอให้แสดงความจำนง
พร้อมระบุชื่อหนังสือที่ต้องการมาให้ทางเจ้าหน้าที่ได้ทราบและเขียนวิจารณ์หรือ
เสนอความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มก่อนมาด้วย

สำหรับท่านผู้อ่านที่เป็นฆราวาสนั้น หากท่านสนใจหนังสือที่เราแนะนำ ก็
สามารถสั่งซื้อผ่านทางศพพ. ในราคาพิเศษ ๒๐% โดยส่งรายชื่อหนังสือที่
ต้องการมาให้

ตู้หนังสือเสวยธรรม ๑๒๔ ซอยวัดทองนพคุณ

ถนนสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน กทม. ๑๐๖๐๐

รณาดิสังจ่าย นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์ ปณ.คลองสาน

เหตุที่การเรียนภาษาไทย
เป็นเรื่องเบื่อหน่าย น่าเชื่อว่าเป็น
เพราะการสอนไม่ทำให้ผู้เรียนเห็น
ประโยชน์ ไม่ว่าจะในเชิงอรรถคดีหรือ
หัตสคดี สอนกันไปตามหลักการ
และกฎเกณฑ์ที่บัญญัติกันมา โดย
ไม่พิจารณาจากฐานข้อเท็จจริงใน
สังคม ผู้สอนภาษาจึงมีหน้าที่เพียง
เป็น “ผู้ตรวจภาษา” เท่านั้น ห้าม
ส่วนวิวัฒนาการภาษาให้เจริญงอกงาม
สมเป็นแขนงหนึ่งของวัฒนธรรมไม่
พูดตามอ.ประเวศ วัชสี นักวิจารณ์
สังคมนามอุโฆษที่ว่า “เรียนรู้แบบ
เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้ตั้งอยู่บน
ฐานแห่งความเป็นจริง” ฉะนั้นเรียน
รู้กันนานเท่าใดก็ไม่แตกฉานและ
เกิดประโยชน์

วิชาภาษาไทยหาใช่วิชาที่จะ
สามารถสอนหรือควรจะถูกสอนใน
ลักษณะที่เป็นวิชาทางเทคนิคดัง

วิชาเลขคณิต ที่จะเรียนรู้เพียงว่า
หนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสองเท่านั้นไม่
หากเรื่องของภาษามีรากเหง้ามา
จากวิวัฒนาการของสังคม เกิดขึ้น
และดำรงอยู่ในสังคมช่วงหนึ่ง มี
อายุขัยที่แตกดับไปเช่นเดียวกับ
มนุษย์ การนำเสนอวิชาภาษาไทย
จึงควรพิจารณาความข้อนี้ และ
ปรับเข้าให้ได้กับความเปลี่ยนแปลง

“หม่ากระดานเรียบ (๑)” ซึ่ง

เป็นการรวบรวมงานเขียนของ
อ.ล้อม เฟิงแก้วในนิตยสารฟ้าเมือง
ไทย ช่วงปี ๒๕๒๗ และ ๒๕๒๘
เป็นนฤมิตรกรรมทางวิชาการภาษา
ไทยที่น่าสนใจและชมเชย อ.ล้อม
ได้อาศัยความเจนจัดทางภาษาไทย
ทำให้เรื่องของภาษากลายเป็นเรื่อง
น่าติดตามและชื่นชม ท่านเป็นนัก
ภาษาศาสตร์ที่เปี่ยมภูมิรู้ หากไม่ใช่
“นักตรวจการทางภาษา” ที่คอยแต่

จะพิทักษ์กฎเกณฑ์ต่างๆ ไว้อย่าง
หวัชฉฉา ท่านเห็นด้วยที่ว่า

“ถ้อยคำในภาษานั้นมีไว้ให้
คนใช้ ใครจะชอบใจใช้อย่างไรก็
บังคับกันไม่ได้ トラบใดที่ยังมีคน
ชอบอยู่ ผู้ใช้ก็ยังคงใช้ต่อไป แต่
เมื่อไรรู้สึกว่ามีแล้วเป็นหรือเซย ก็
จะเลิกใช้กันไปเอง ผู้สอนที่เข้าใจ
ธรรมชาติจึงมักแนะนำให้ผู้เรียน
รู้จักเลือกใช้ เลือกให้เหมาะสมกับ
โอกาสและบุคคล” (หน้า ๒๘)

ท่านสรุปว่า

“ถ้อยคำในภาษานั้นมีชีวิต
มีเกิด มีเปลี่ยนแปลง และมีตาย
เป็นธรรมดา เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิต
อื่นๆ ผู้เข้าถึงหลักธรรมข้อนี้จึงมัก
ไม่วิตกทุกข์ร้อนแต่ประการใด”

ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ จึงได้
พบกับบทวิจารณ์ภาษาที่หยิบยก
เอาถ้อยความจากหนังสือพิมพ์
นิตยสาร และโทรทัศน์ อันล้วนเป็น
เครื่องมือสื่อสารทางภาษาร่วมสมัย
ปัจจุบัน ตลอดจนกระทั่งกล่าวถึงที่
มาของสำนวนภาษาสมัยรุ่นปู่ย่าตา
ทวด ที่คนรุ่นปัจจุบันได้ลิ้มลิ้นไป
บ้างแล้ว

ดูเอา “ศาลาแดง” (หน้า
๑๙) เกิด ท่านทราบหรือไม่ว่า
หมายความถึงอะไร หากได้อ่าน
บทความนี้ อ.ล้อมจะพาท่านย้อน
ยุคกลับไปหาอดีต ตามเส้นทาง
ภาษาอังกฤษ และยังจรรยา
ให้เห็นด้วยว่า เมืองเพชร สมัย
ขุนช้างขุนแผนนั้น “เป็นแบบอย่าง
ที่น่ารักอะไรอย่างนั้น”

วิถีสงสารทางภาษาสะท้อน
ให้เห็นในหลายเรื่อง ฟังแล้วน่า

ตกใจที่เขียนไปได้มากจนเพียงนี้
ทำไมการเดินทางของคำว่า “หลัง”
(หน้า ๗๒) จึงได้ยกย้ายถ้อยความ
เป็นตรงกันข้ามกับที่ใช้ในสมัย
โบราณ ทำไม “ห้วงมุก” จึงกลายเป็น
“ห้วงมุกฏ” (หน้า ๑๐๔) ทำไม
“แอะระแน” จึงกลายเป็น “แอนระแน”
 ฯลฯ

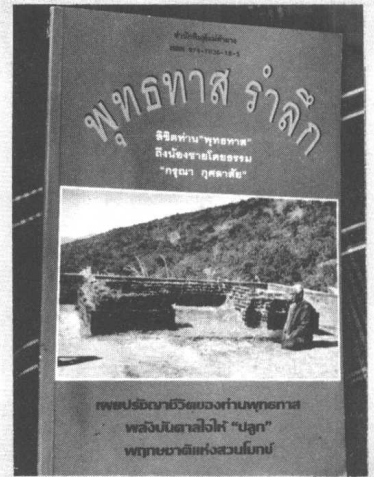
เกี่ยวกับสำนวนภาษาสมัย
ใหม่ อ.ล้อมท่านก็ได้นำมาเขียนถึง
อย่างน่าสนใจและให้ความรู้ อย่าง
สาเหตุที่เกิดคำว่า “สวาปาม” มี
ความเป็นมาถึงในไตรภูมิภคที่เดียว
(หน้า ๒๕) “ไอ้ตัวดูด” (หน้า ๔๙)
สะท้อนอะไรในภาษาศาสตร์ “สะเวีป
สะง่อม สะก๊ပ်” (หน้า ๑๒๔) มีที่
มาที่ไปอย่างไร “กวางตัว วัวสอง”
ย้อนไปถึง “ชัยบาน ฮารชีวิต” (หน้า
๑๖๖) “กระเปรง : ใครเรียกขึ้นก่อน”
(หน้า ๑๒๙) และ “ชเลียร์” (หน้า
๑๗๕) สะท้อนอัจฉริยภาพทางภาษา
ในด้านการผสมคำของคนสมัย
ปัจจุบันอย่างไร ฯลฯ

ทั้งท่านยังส่งเสริมให้ดัดแปลง
ภาษาไทยบางคำแทนภาษาต่างดาว
ที่รับเข้ามาตามความเจริญของสังคม
อาทิ “น้ำเกลือ” (หน้า ๓๙)
“แถบเสียง แถบภาพ” (หน้า ๖๘)
คำแทน “แบ็คกราวด์” (หน้า ๒๓๖)
 ฯลฯ

แต่เนื่องจากการรวบรวม
บทความที่ลงเป็นตอนๆ ในนิตยสาร
จึงมีข้อที่ชวนให้เวียนเยื่อไปบ้าง
ถ้อยความบางอย่างพูดถึงอยู่ซ้ำซาก
ทำให้ลดอรรถรสในการอ่านลงไป
ไม่น้อย หากมีการบรรณาธิการใน
บางส่วน น่าจะแก้ไขเรื่องนี้ได้ ทั้งนี้

โดยส่วนตัว ผู้วิจารณ์เองออกจะชอบ
ซีอรองที่ปรากฏในรายชื่อหนังสือ
สำนักพิมพ์ในท้ายเล่มที่ว่า “มอง
การเปลี่ยนแปลงของสังคมผ่าน
ภาษาไทย” ซึ่งผู้จัดพิมพ์ไม่ได้ใช้
มากกว่าเพราะ “หน้ากระดาษเรียง
(๑)” หากเป็นบันทึกการเดินทางของ
ภาษาไทยผ่านบริบททางสังคมที่
วิวัฒน์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

พิภพ อุดมอิทธิพิศ

พุทธทาสรำลึก

สำนักพิมพ์แม่คำผาง
หนา ๑๖๕ หน้า ราคา ๑๕ บาท

“อนุปาปิ สนฺดา พุทฺเถ ชินฺนฺติ
คนดีแม้น้อยคนก็เอาชนะคนมากได้”
เป็นคาถาบทที่ท่านพุทธทาสชอบ
และมักอ้างถึงในจดหมายฉบับแรกๆ
ที่ท่านลิขิตถึงน้องชายโดยธรรม
“กรุณา กุศลาลัย” ปราชญ์สยาม
ผู้เชี่ยวชาญ “ภารตวิทยา” อย่าง
หาตัวจับได้ยาก ซึ่งขณะนั้นเป็น
สามเณรและกำลังศึกษาอยู่ที่ประเทศ
อินเดียระหว่างพ.ศ. ๒๔๗๙-๒๔๘๑

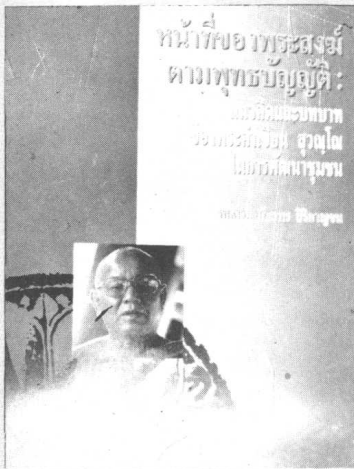

อันเป็นเวลาหลังจากที่ท่านพุทธทาสก่อตั้งสวนโมกข์ได้ไม่นาน ท่านหนึ่งเป็นผู้ละทิ้งเมืองไว้เบื้องหลังกลับมาแสวงหาโมกษธรรมจากธรรมชาติ อีกท่านหนึ่งเดินทางติดตามพระโลกนาถจากเมืองไทยไปอินเดีย

หลังจากกาลเวลาผ่านไปเกือบ ๖๐ ปี จากลิขิตต่างๆ เหล่านี้ เราจะรับทราบปรัชญาชีวิตที่เป็นพลังบันดาลใจให้ท่านมุ่งมั่นปลุกพุทธธรรม ณ สวนโมกข์ เพื่อประกาศคำสอนอันเป็นสัจจะของพระศาสดาให้แก่ไพศาลไปเพื่อสันติสุขของชาวโลก ทั้งยังทำให้เราได้ตระหนักว่าผลงานต่างๆ มากมายตลอดชีวิตของท่าน มิใช่เกิดจากความเก่งกาจเป็นพรสวรรค์เหนือมนุษย์แต่อย่างใด หากแต่เกิดจาก “เรื่องอะไรจะสำเร็จหรือไม่ นั่นมันอยู่ที่ความเอาจริงเอาจัง ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ความรู้ความฉลาดได้ไปเพียง ๑๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น” (น. ๒๗) เราจะรู้สึกถึงมิตรภาพอันงดงามระหว่างสหายนธรรมต่างวัยซึ่งไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อนเลย

หนังสือเล่มนี้น่าจะให้ข้อคิดและเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้กับหลายๆ ท่านที่ได้อ่าน ทำให้ตระหนักถึงพลังของปัจเจกชนที่ส่งผลมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เป็นขบวนการใหญ่โตถึงจะทำการสำเร็จได้แต่อย่างใด

ปิดท้ายหนังสือเล่มนี้ด้วยปาฐกถาของท่านพุทธทาสเรื่อง “พระคุณของอินเดียที่มีต่อไทย”

หน้าที่พระสงฆ์ ตามพุทธบัญญัติ

: แนวความคิดและบทบาทของ พระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน โดย รศ.ดร.ภัทรพร สิริกาญจน คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๓๕

ราคา ๑๐๐ บาท หนา ๑๑๔ หน้า สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์

เป้าหมายในงานการศึกษา ชั้นนี้ของผู้วิจัยก็คือข้อสรุปที่ว่า “พระนักพัฒนา” ในเมืองไทยนั้น อาจแสดงบทบาทการทำงานสังคมอย่างได้ผลควบคู่ไปกับการที่สามารถดำรงสมณสาธูปไว้อย่างงดงาม น่าเลื่อมใส โดยทั้งสองสิ่งมิได้

ขัดขวางกันแต่อย่างใด ซึ่งข้อเสนอนี้อาจถือได้ว่าสวนทางกับความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาชนบท (โดยข้อเท็จจริงอันนี้อาจนำมาใช้ได้กับทัศนคติแฝงเร้นของพวกก้าวหน้าจำนวนไม่น้อยในเวลานั้นเช่นกัน) และเพื่อให้ได้มาเพื่อข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการนำเสนอเอกสารต่างๆ นอกเหนือไปจากการติดตามสัมภาษณ์เก็บข้อมูลพระสงฆ์ “นักพัฒนา” และพระภิกษุอื่นๆ (ที่ไม่ใช่พระนักพัฒนา) ที่ให้ความสนใจติดตามงานด้านดังกล่าวอยู่โดยเฉพาะก็คือ พระอาจารย์คำเขียน สุวณฺโณ กับชาวชุมชนรอบวัดป่าสุคะโต ซึ่งถูกเลือกใช้เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้

ในบทนำซึ่งเป็นส่วนแรกของงานวิจัย เป็นเรื่องของ การนำเสนอข้ออ้างอิงเกี่ยวกับพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการทำงานพัฒนา ผู้วิจัยได้กล่าวถึงหลักการและจุดมุ่งหมายของพระวินัย, ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสในสมัยพุทธกาล และบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนสมัยพุทธกาล ซึ่งในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้หยิบยกเรื่องมูลเหตุแห่งการบัญญัติสิกขาบทของพระบรมศาสดามาเป็นหลักพื้นฐานในการพิจารณาถึงสาระและจุดประสงค์ของพระวินัย เมื่อว่าโดยสรุปเจตนารมณ์แห่งพระวินัยของพระ-

พุทธศาสนาย่อมเป็นไปเพื่อการ
ประคับประคองหมู่คณะแห่งสงฆ์
ให้ดำรงอยู่สำหรับยังประโยชน์แก่
พหุชนในทางการปลดเปลื้อง
สภาวะทุกข์ เพื่อเข้าสู่สภาพชีวิตที่
มีความสุข จากจุดนี้ผู้วิจัยพาเรา
เลี้ยวโค้งเข้าสู่ปัญหาการตีความ
พระวินัยหรือสิกขาบทในประวัติ-
ศาสตร์คณะสงฆ์ และปัญหาใน
เรื่องความเหมาะสมของการเลือกที่
จะปลีกตัวออกไปอยู่ป่า กับการเข้า
ไปคลุกคลีด้วยหมู่คณะของพระภิกษุ
ซึ่งมีพระพุทธพจน์จำแนกแจกแจง
ไว้แต่ครั้งพุทธกาลโน้นแล้ว

อาจกล่าวได้ว่าเรื่องความ
เข้าใจและการปฏิบัติตามสิกขาบท
วินัยนั้น เป็นใจกลางของปัญหาทั้ง
หลายทั้งปวงของพระพุทธศาสนา
ตั้งแต่การทำปฐมสังคายนาตราบ
จนกระทั่งปัจจุบันเลยทีเดียว แม้
พระพุทธองค์จะทรงระมัดระวังและ
หลีกเลี่ยงปัญหาอันเนื่องมาจาก
ความเข้าใจที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน
ต่อเจตนารมณ์ที่แท้จริงของพระวินัย
โดยทรงตัดสินพระทัยที่จะบัญญัติ
สิกขาบทตามหลังต้นบัญญัติ หรือ
กรณีที่เป็นอุทธานรณของพระวินัย
ที่ละเอียด แม้จะมีพระอัครสาวกทูล
อาราธนาให้ทรงวางไว้ล่วงหน้าเลย
ทีเดียวก็ตาม

โดยเนื้อหาจะพิจารณาเหตุ
มูลเหตุของสิกขาบทหรือพระวินัย
ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ทั้งหมดแล้ว จะแลเห็นได้ไม่ยากว่า
สิกขาบทหรือพระวินัยส่วนหนึ่ง
เท่านั้น ที่มีเนื้อหาเพื่อทรงวิธีชีวิต
แห่งความบริสุทธิ์หรือพรหมจรรย์ไว้
(มีปาราชิก ๔ เป็นอาทิ) แต่สิกขาบท
จำนวนมากมิใช่ย้อนกลับเป็นไปเพื่อ
กำหนดข้อปฏิบัติอย่างชนิดที่สอด-
คล้องกับความต้องการของชาวบ้าน
(เช่น การไม่พรากรพีชภูตคาม) หรือ
ความต้องการของผู้ปกครอง (เช่น
ห้ามมิให้พระภิกษุเส่น้ำ) อย่างไร
ก็ตาม เจตนารมณ์ทั้งหมดของ
สิกขาบทที่ทรงมีพุทธบัญญัติขึ้น ทั้ง
ที่เป็นไปเพื่อการคงไว้ซึ่งพรหมจรรย์
(อาทิพรหมจรรย์) และข้อประพฤติก
ปฏิบัติโดยทั่วไป (อภิสมจาร) สอง
ส่วนนี้ย่อมเป็นไปเพื่อการรักษาไว้
ซึ่งสังคมสงฆ์ให้อำรงคงอยู่เกื้อกูล
แก่มหาชนสืบเนื่องต่อไปเท่าที่เหตุ
ปัจจัยจะอำนวย และน่าจะเป็นเพราะ
ความจริงประการนี้เองที่ในเบื้อง
ปลายแห่งพระชนมายุ พระพุทธ-
องค์จึงมีพุทธาณุญาตไว้ว่า ต่อภาย
หลังเมื่อเสด็จดับขันธแล้ว หากคณะ
สงฆ์เห็นสมควรจะเพิกถอนสิกขาบท
เล็กน้อยเสียก็ได้ ซึ่งแม้เพียงนั้นที่
ประชุมแห่งการสังคายนาครั้งแรก
ซึ่งประกอบด้วยผู้บรรลอรุรหัตตผล
ล้วนๆ ก็ยังไม่อาจมีมติวินิจฉัยได้ว่า
พระวินัยข้อใดเป็นสิกขาบทเล็กน้อย
จนเป็นเหตุให้พระอาณนรห์ต้องถูกที่
ประชุมสังคายนาปรับอาบัติทุกกฎ
ในเวลาต่อมา

ในลำดับถัดมาของ “หน้าที่
ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ” ผู้
วิจัยได้สืบสาวให้เห็นถึงบทบาทและ
ความสำคัญของพระสงฆ์ไทยในการ
พัฒนาชุมชนยุคปัจจุบัน โดยจำแนก
ออกเป็นบทบาททางด้านการพัฒนา
ศีลธรรม การพัฒนาการศึกษาและ
คุณภาพชีวิต การทำงานด้านสังคม
สงเคราะห์ และการพัฒนาชุมชน
ท้องถิ่น เป็นการโยงให้เห็นถึงศักยภาพ
ของพระสงฆ์ในการเข้ามา
แก้ไขปัญหาสังคมปัจจุบัน โดย
เฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชนบท

โดยวิธีการนำเสนอของผู้วิจัย
นั้น เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่าการพัฒนา
ศีลธรรมที่ดี การพัฒนาการศึกษา
และคุณภาพชีวิต ตลอดจนการ
สังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ใน
สังคมไทยนั้น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ
แนวทางที่ชนชั้นนำในสังคมมา
โดยตลอด แม้แต่บทบาทการ
ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
ที่เริ่มต้นเป็นครั้งแรกเมื่อราวสาม
ทศวรรษที่แล้วมานี้เอง ซึ่งดูท่าทีว่า
จะเป็นบทบาทอย่างสามารถแหวก
ฝ่าออกจากกรอบจำกัดของรัฐมาได้
โดยเฉพาะรัฐไทยคล้อยตามมาตลอด
นั่นคือกระแสของการพัฒนาทุนนิยม
หรือกระทั่งบริโภคนิยม ซึ่งศูนย์-
กลางของรัฐเป็นผู้นำในด้านนี้มา
แต่ที่สยามประเทศเปิดตัวเองออกสู่
โลกแห่งพาณิชย์กรรมกับอัสตงค์ด
ประเทศราวกว่าสองร้อยปีมาแล้ว

ในส่วนที่เหลือของงานวิจัยทั้งหมดนั้นว่าด้วยรูปแบบการทำงาน พัฒนาชุมชนของพระอาจารย์คำเขียน สุวณฺโณ แห่งจังหวัดชัยภูมิ เป็นการเปิดเผยให้เห็นถึงแนวความคิดและแรงบันดาลใจเบื้องหลังการทำงานด้านการพัฒนาและการครองตนเป็นพระภิกษุของพระอาจารย์คำเขียน รวมทั้งการประมวลความคิดเห็นของชาวชุมชนรอบวัด, เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะที่รับรู้การทางของพระอาจารย์คำเขียน และส่วนท้ายสุดของงานวิจัยก็คือข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ปัญหาในเรื่องการวินิจฉัยตีความพระวินัยนั้น เรียกได้ว่าเป็นหัวใจของสภาพปัญหาแทบทั้งหมดของพระศาสนา นั่นเอง โดยเฉพาะพุทธศาสนานิกายเถรวาท ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งด้านการยึดถือความถูกต้องของบทบัญญัติทางด้านสิกขาบท ทั้งลัทธิลังกาวงศ์ก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับรัฐระ อันเป็นอิทธิพลโดยตรงมาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกแห่งชมพูทวีปหันมาสมาทานพระพุทธศาสนา ซึ่งนับว่านิกายนี้ได้หยั่งรากลงอย่างมั่นคงในเกาะลังกา แล้วจึงเผยแผร์มาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวลาต่อมา เพราะเหตุนี้เราอาจเข้าใจได้ไม่ยากว่าทัศนคติ

ของคณะสงฆ์ในฝ่ายเถรวาทนี้จึงมีความคล้อยตามรัฐระหรือผู้ปกครองเป็นพิเศษ

จึงมักปรากฏเสมอว่า หากการปฏิบัติของคณะสงฆ์ส่วนใดขัดแย้งหรือสวนทางกับรัฐแล้วฝ่ายคณะสงฆ์ก็จะโอนอ่อนอนุโลมตามกฎเกณฑ์ของฝ่ายรัฐระอยู่เสมอ (ราชานูวัตติตุง) ซึ่งในแง่หนึ่งย่อมอาจถือได้ว่า นอกจากคณะสงฆ์เถรวาทจะเลือกไม่ใช้สิทธิในการเพิกถอนสิกขาบทเล็กน้อย บางข้อความที่ทรงมีพุทธาอนุญาตไว้แล้ว กลับรับเอาสิกขาบท (โดยรัฐ) เข้ามายึดเป็นแนวปฏิบัติในคณะสงฆ์เองอีก โดยเฉพาะก็บรรดากฎหมายหรือระเบียบต่างๆ โดยไม่เคยทบทวนถามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของสิ่งนั้นๆ เอาเลย

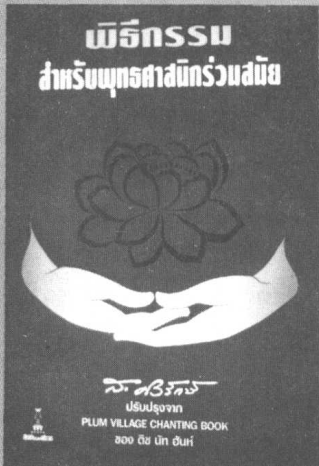
เมื่อเป็นเช่นนี้ คำถามที่เกิดขึ้นก็คือว่า ในการศึกษาถึงแบบแผนความสัมพันธ์ของพระวินัยกับบทบาทด้านการพัฒนา (หรืออื่นๆ เช่นการเมือง) ของพระสงฆ์ในลักษณะใดๆก็ตาม เราจะสามารถเข้าใจลึกกลงไปถึงถึงเจตนารมณ์แก่นแท้ของพระวินัย และความเหมาะสมของบทบาทที่อยู่นอกขอบเขตของการดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางแห่งพรหมจรรย์หรือไม่ เพราะเพียงแต่การค้นหาความหมายของอาทิพรหมจรรย์และอภิสมจารก็มีไขเรื่องง่ายเสียแล้ว โดยยัง

ไม่นับรวมถึงอำนาจอิทธิพลการสะกดของรัฐระที่มีต่อคณะสงฆ์ในเอเชียอาคเนย์และสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างจำเพาะอยู่มาก ประกอบกันเข้ากับกระแสของการหันมาให้ความสำคัญกับการปฏิบัติสมาธิภาวนากันมากเป็นพิเศษอย่างในเวลานี้ นอกเหนือไปจากสภาพสังคมโดยรวมในปัจจุบัน ซึ่งเผชิญหน้ากับกระแสทุนนิยมและบริโคนิยมอย่างก้าวกระโดด ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปัญหาในเรื่องทางวินัยหรือสิกขาบทของพระภิกษุมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงยิ่งจะแทบไม่ต้องกล่าวถึงการหาข้อสรุปในส่วนของบทบาทที่เหมาะสมของพระสงฆ์ชนิดที่สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ว่าจะเป็นเรื่องยากสักเพียงใด เพราะฉะนั้นการสร้างสมมติฐานใดๆว่าพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งมีความเคร่งครัดในศีลและวินัยนั้น จึงดูจะขาดน้ำหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่กล่าวว่า แม้จะมีได้สำเร็จเป็นนักธรรมผู้เชี่ยวชาญรอบรู้ในพระไตรปิฎก แต่กลับมีวัตรปฏิบัติความนัยคำสอนของพระไตรปิฎกได้ดีกว่า งดงามกว่าพระผู้รอบรู้พระธรรมวินัยบางรูป จึงไม่เป็นการตอบคำถามข้างต้นหรือนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัยดังกล่าวได้แต่อย่างใด

นิพนธ์ แจ่มดวง

พิธีกรรม สำหรับพุทธศาสนิกชนร่วมสมัย

ส. ศิวรักษ์ ปรับปรุงจาก

Plum Village Chanting Book

ของ ดิษ หน้ ฮันท์

สำนักพิมพ์ส่องสยาม

ความหนา ๒๓๘ หน้า

ราคา ๙๙ บาท

ในปัจจุบันสมัย เป็นการยากเสียเต็มประดาหากจะหาชาวพุทธรุ่นใหม่ที่สามารถอธิบายความหมายที่แฝงเร้นอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ นับแต่พิธีกรรมสำหรับวันเกิด วันแต่งงาน ตลอดถึงวันตายได้อย่างถึงแก่น เพราะพิธีกรรมกลายเป็นเพียงสิ่งส่งมอบ กลายเป็นเพียงไสยศาสตร์ ที่ปราศจากการสื่อสารทางธรรมให้ชาวพุทธรุ่นใหม่เข้าใจได้ ทั้งๆ ที่ทุกอย่างก็ปรียาและขั้นตอนในพิธีกรรมต่างๆ ล้วนซ่อนความหมายสูงสุดแห่งโลกุตระธรรมไว้ ดังเช่นในเสขิยธรรมว่าด้วยอิทัปปัจ-

จยดา ลิกขาบทที่ ๒ ในพิธีกรรมสำหรับบางโอกาส กล่าวไว้ว่า

“เธออย่าพึงยึดมั่นในความรู้อย่างเป็นสัจจะสูงสุดอันไม่อาจเปลี่ยนแปลง ขออย่าได้มีจิตใจอันคับแคบ และยึดมั่นอยู่กับความคิดเห็นที่มีอยู่จงฝึกตนให้เป็นผู้ไม่ยึดมั่นในความคิดเห็น เพื่อที่จะเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางและยอมรับทัศนะของผู้อื่น สัจจะที่แท้จริงจะได้พบจากชีวิตเท่านั้น ไม่ใช่จากความนึกคิดคาดคะเนเอา จงพร้อมที่จะเรียนรู้ไปจนตลอดชีวิต และเผื่อสังเกตความเป็นจริงภายในตนและโลกอยู่ตลอดเวลา”

พิธีกรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนร่วมสมัยเล่มนี้ แปลและปรับปรุงโดยส.ศิวรักษ์ โดยอาศัยสมุดคู่มือและบทสวดของอารามตันบัวไวในประเทศฝรั่งเศสของท่านหน้ ฮันท์ แม้จะเป็นของทางฝ่ายมหายาน แต่พิธีกรรมทางฝ่ายเถรวาทก็ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากมหายานเป็นส่วนใหญ่ จึงน่าที่จะรับฟังไว้ นอกจากการสื่อความหมายของพิธีกรรมแล้ว บทแปลพระสูตรต่างๆ อาทิ หฤทัยสูตรจากปรัชญาปรมिता เมตตากถนิยสูตร อนัตตลักขณสูตร ตลอดจน สติปัฏฐานปาฐะ ฯลฯ ยังสามารถสร้างความเข้าใจที่บรรสานสอดคล้องให้กับพุทธศาสนิกชนร่วมสมัยได้อีกด้วย จึงนับเป็นมิติใหม่แห่งการปิดช่องว่างระหว่างชาวพุทธรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ได้อย่างเต็มภาคภูมิ

แจ้งข่าว

วัดราชผาติการามได้จัดตั้งทุนเพื่อการศึกษาถวายแด่ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วินธम्मสาร มหาเถระ) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม เพื่อเป็นปูชนียานุสรณ์

ผู้จัดตั้งทุนตั้งแต่ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไป ทางวัดฯ จะมอบหนังสือธรรมะชุดเทศนาของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ๑ ชุด ๒ เล่มรวม ๑๐๘ กัณฑ์ (ความหนาารวมกันทั้งสองเล่มประมาณ ๑,๒๐๐ หน้าปกแข็ง พิมพ์สี ใยปี้ บรรจุกล่องลายทอง) เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสนี้ จึงขอเชิญชวนสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมบริจาคและตั้งทุนถวายแด่ท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า โดยทั่วกัน

คณะสงฆ์วัดราชผาติการาม

หมายเหตุ หนังสือชุดนี้มีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด ผู้มีศรัทธาจัดตั้งทุนฯ กรุณาติดต่อได้ที่

พระธรรมวราภรณ์

โทร. ๒๕๑-๐๘๒๘, ๒๕๓-๗๐๖๙

พระเทพกิตติเมธี

โทร. ๒๕๑-๐๘๑๗

พระราชญาณปริชชา

โทร. ๒๕๓-๕๓๒๒

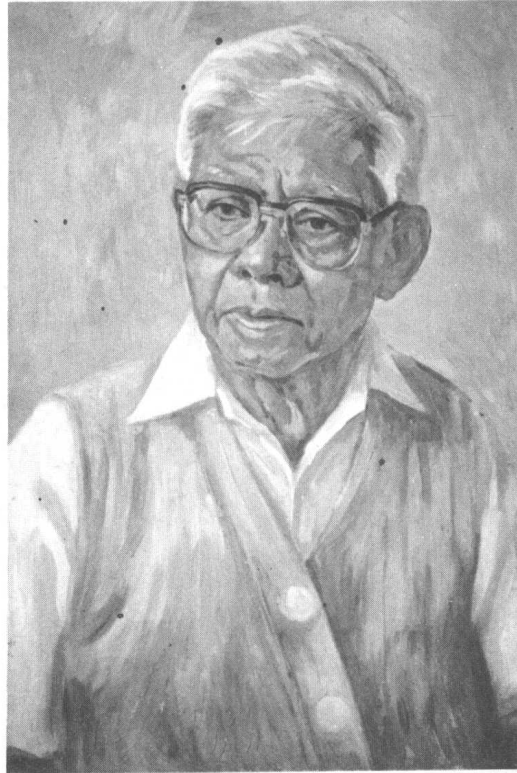
ดาวจรัสแสง

ยามสามเศษ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีระกา
 ดวงดาวจรัสแสงประดับห้วงนภาศิลปะดับวูบ
 ผากเพียงรอยทางแห่งวิญญานหาญกล้าไว้ในโลก
 เรือนร่างแหลกลยับด้วยอุ้งหัตถ์แห่งกาละ
 หากว่าดวงจิตนั้นเจิดจ้าด้วยสุนทรีย์ในสรรพสิ่งที่ประจักษ์
 วิถีชีวิตอันสะท้อนพิภพแห่งมโนคติ ประดับน้ำเพชร-
 พริ้งพรายในจิตรกรรมล้ำเลิศค่าควรเมือง

บนก้าวย่างแห่งชีวิตของอาจารย์
 ก่อนหน้าญาณวิถีปรีชาในการแลโลกดูจุพิภพภาพฝัน
 พานพบครูผู้จาริกมาจากแดนอาทิตย์อัสดง
 ทั้งเป็นเมธีผู้มากมูลตัวของคฤคนแห่งนรมิตกรรม
 และระอยบุญหนุนนำให้ได้พบยอดเสน่หายาจิต
 แม่หญิงผู้หาญกล้า ทั้งรู้จักดาวฤกษ์ซ่อนดวงอยู่ในฝ่าหมอก-
 ก่อนเปล่งประกาย

ปรุษฐ์ผู้สร้างตำนานรักลือเลื่อง
 สร้างฝันด้วยแถบสีรุ้งรุ่งเรืองบนผืนผ้าใบ
 ด้วยน้ำมือและพลังแรงแห่งน้ำใจ
 ภายใต้ความเชื่อต่อการพิทักษ์ขององค์หริเทพ,
 ไม่มีดวงจิตใดไม่ไหวหวั่น เมื่อได้เห็น-
 ภารงานแห่งดวงจิตเจิดจรัสนั้น
 เห็นฟ้าศิลปะพิภพด้วยองค์คุณสุนทรีย์ดังพญาครุฑ-
 พาหะลือนภาแห่งองค์มหาเทพ

บแต่แล้วอยู่มาวันหนึ่ง มรรควิถีอัจฉริยะนั้นพลันวักย้อน
 ด้วยศรัทธาอาหาร อีกอาคารต่อทางไท,
 ต่อสายธารที่กำลังเหือดแห้ง
 พุ่มเทพหลังสืบสาน ร้อยกรองทิพยสมบัติแห่งภูมิปัญญาญาณ
 อันประดับผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาราย
 ตราบจนเรือนกายหมักหมม เป็นจตุรงค์แห่งโรคในวัยเฒ่า
 ไม่นานครั้นโลกขานรับ ร่างก็แหลกลยับอำลา

บุรุษผมสีดอกเลา ผู้นั่งนิ่งต่ำลึกในอารมณ์
ในรถรางสายบางกระบือ-คลองเตย
ในทุกๆ คินเมื่อสามทศวรรษก่อนนั้น
คืออาจารย์เพื่อ หริพิทักษ์ ผู้ไม่มีใครเหมือน
ผู้หนึ่งซึ่งสวรรคตประสิทธิ์
ให้ดวงจิตมุ่งมาดและอาจหาญ
ลุ่มลึกพลังจินตนาการ
สืบสานสุนทรีย์ปรีชา

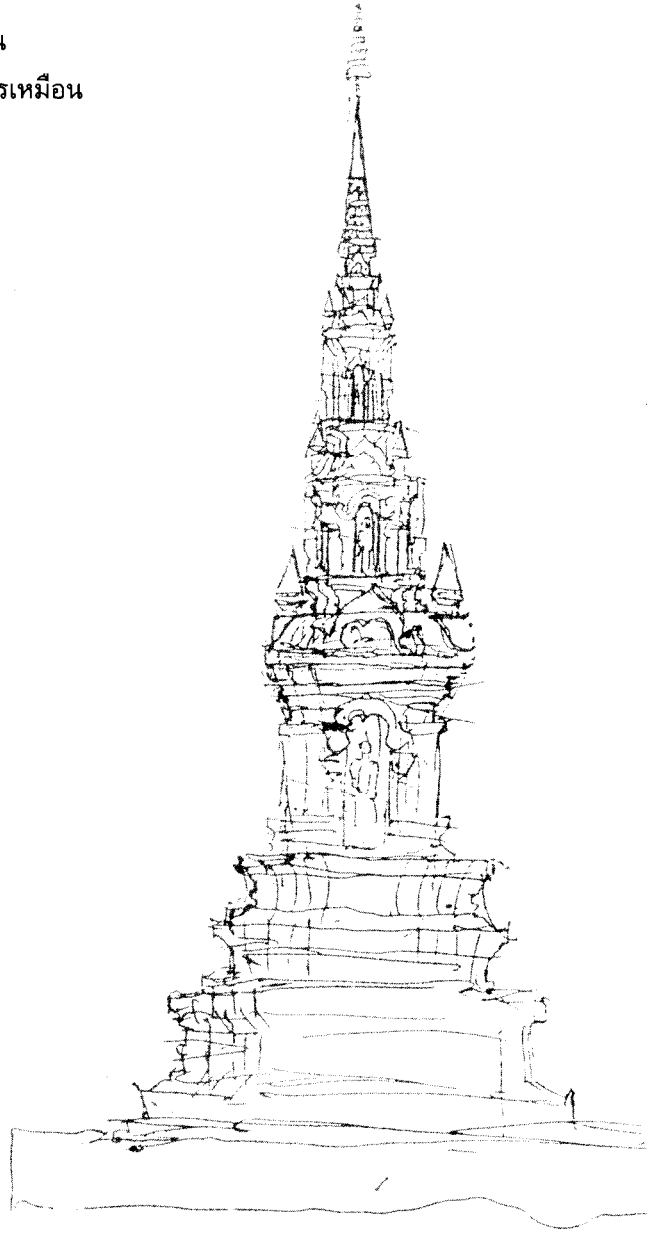
พริศวงนี้ส่งให้แมผู้
ครั้นพบครูพบยอดเสน่หา
ทุ่มชีวิตนิรมิตงานเหนือเวลา
สร้างศิลปะตริงตรามหาชน

บิจิตจรัสประกายสรในหมู่ดาว
แต่ดวงจิตถูกเว้าแรงกุศล-
สำนึก, ลึกซึ่งเลิศนรชน
มากล้นห้วงศิลป์สยามยามไร่

สละทางอัจฉริยะโลกามิส
ทุ่มชีวิตสืบวิญญานไว้ให้ได้
ดำเนินกรงานนั้นเดียวตาย
อนุรักษ์ไว้ด้วยฤติปรีชา

ทุภขัทรมานานกว่าโลกจะชานรับ
จนร่างยับวิญญานแยกสุฟ้า
ทิ้งมรดกมนัสหนึ่งตริงตรา
ยากจะหาใครเท่าท่านอาจารย์

บามเพื่อ หริพิทักษ์ จักอยู่
ทุกอณูแถบแสงสีประสาน
ทุกผีแปร่งทุกท่วงที่แห่งวิญญาน
มนัสท่านคือหนึ่งน้ามณีไท นั้นแล.

เขียนโดย
๑ พย. ๒๖
สมหมาย วัฒน

ศาสนสภาโลก (Parliament of World's Religions) ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปีก่อน เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ ๔๐๐ ปี ที่โคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกา ในงานนั้นนอกจากจะมีการนำเสนอความยิ่งใหญ่ตระการตาทางเทคโนโลยี ที่จัดแสดงในงาน Exposition ดังประเทศในยุโรปเคยปฏิบัติกันมาแล้ว ยังมีชาวอเมริกันผู้หนึ่งคิดจะนำศาสนธรรมอันเป็นพื้นฐานทางจริยธรรมของคริสตศาสนามาแสดงร่วมด้วย โดยให้ความสำคัญต่อศาสนาอื่นอย่างเท่าเทียม

แม้ในการประชุมศาสนสภาโลกครั้งแรก จะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำในศาสนาต่างๆมากนัก แต่ก็เริ่มจุดเริ่มต้นให้พระญี่ปุ่นรูปหนึ่ง ซึ่งเดินทางไปร่วมงานในครั้งนั้น ได้คิดจะปลูกฝังสานุศิษย์ผู้มีบทบาทสำคัญท่านหนึ่ง คือ ท่านไดเซต ไตดาโร ซูซูกิ จนกลายเป็นผู้วางรากฐานสำคัญให้นิกายเซนของญี่ปุ่นจนปรากฏอยู่ทั่วโลกโดยการแปลคัมภีร์ฝ่ายมหายานจากภาษาจีนและญี่ปุ่นสู่สาธารณชน ด้วยการร่วมงานกับเจ้าของสำนักพิมพ์โอเพ่นคอร์ท

นอกจากนี้ การประชุมครั้งนั้นยังถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ฝรั่งยอมรับศาสนาอื่นว่าเท่าเทียมกับคริสตศาสนา ดังมีการจำลองระฆังอันถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ไปไว้ ณ นครชิคาโก เพื่อตีในงานครั้งนั้น ๑๐ ครั้ง อันแสดงว่าลัทธิศาสนา ๑๐ ลัทธิมีความเท่าเทียมกัน แม้กระนั้นก็ตาม เหตุที่ผู้ร่วม

ศาสนสภาโลก

“หากทุกศาสนาร่วมมือกัน นำศาสนามาประยุกต์ให้ทันสมัยกับโลกสันนิบาต โดยกลับไปหาเจตนารมณ์ของท่านพุทธทาส ที่เคยตั้งไว้ว่า ทุกคนต้องเข้าใจแก่นสาระของศาสนา ของตนเอง ต้องเคารพในศาสนา ของเพื่อน และต้องร่วมกันต่อต้านวัตถุนิยม อำนาจนิยมต่อต้านกิเลส ต่อต้านมารต่อต้านवासนา โดยการกลับไปหา ศาสนธรรม โลกก็จะพบแต่สันติสุข”

ประชุมคราวนั้น ส่วนใหญ่เป็นคริสตศาสนิกชนชาวผิวขาว ก็ยังปรากฏการเหยียดผิวต่อชนผิวดำและชนผิวเหลืองอยู่บ้างประปราย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าทึ่งตราไว้ก็คือ การประชุมศาสนสภาโลกครั้งนั้น ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ฝรั่งโดยทั่วไปตระหนักว่า พระพุทธเจ้ามีตัวตนจริง เพราะจากการขุดค้นทางโบราณคดีที่ประเทศอินเดีย ได้พบหลักฐานสำคัญสองประการ คือ

ประการแรก ได้มีการค้นพบจารึกของพระเจ้าอโศกและแปลออกมาได้สำเร็จ เป็นเหตุให้นักโบราณคดีสามารถเทียบเคียงได้ว่าพุทธศักราชเก่าแก่กว่าคริสตศักราชเท่าไร

ประการที่ ๒ ได้มีการค้นพบพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และได้รับการพิสูจน์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ (ซึ่งตามลัทธิลี้ลับทางศาสตร์ เชื่อว่าจะกลายเป็นพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุ) ดังนั้นจากการค้นพบดังกล่าว จึงเชื่อได้ว่าพระพุทธองค์มีตัวตนจริงแน่นอน

จากความรู้อย่างนี้ ๒ ประการนี้เป็นเหตุให้พุทธศาสนาแพร่ขยายสู่มหาชนยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในการประชุมศาสนสภาโลกครั้งแรกนั้น แม้คนถือพุทธจะเข้าร่วมเป็นส่วนน้อย และมีบทความทางวิชาการที่เสนอจากฝ่ายพุทธเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องศาสนาพุทธในสยาม ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของกรมหมื่นวิจิตรวรณปริชา แต่การประชุมครั้งนั้นกลับมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อประเทศ

ไทยในเวลาต่อมา โดยผ่านทางพระมหา
เจี๋ม อินทปณฺโณ ซึ่งได้รับอิทธิพล
ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจากพุทธ-
ศาสนานิกายเซนพากย์ภาษาอังกฤษ
และจากท่านอนาคาริกธรรมปาละ อัน
เป็นเหตุให้ท่านหันมาฟื้นฟูพุทธศาสนา
ในประเทศไทย จนกลายเป็นกระแส
หลักที่สำคัญอีกกระแสหนึ่ง

มิติใหม่ของศาสนสภาโลก

การประชุมศาสนสภาโลกเมื่อ
๑๐๐ ปีก่อน ฝรั่งเศสหรือคนถือคริสต์เป็น
ตัวตั้งตัวตีสำคัญในการจัดงาน แต่
สำหรับการประชุมคราวนี้ จัดขึ้น
ระหว่างวันที่ ๒๘ ส.ค.-๕ ก.ย.๓๖ โดย
แบ่งการจัดงานเป็น ๒ แห่ง คือ ที่
บังกาลอร์ ในชมพูทวีป และที่นคร
ชิคาโก ในสหรัฐอเมริกา ในที่นี้จะ
กล่าวจำเพาะการประชุมศาสนสภาโลก
ที่ชิคาโก

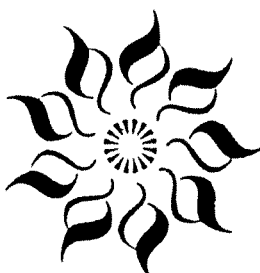
การจัดประชุมในรอบร้อยปีให้
หลังครั้งนี้ ศาสนาอื่นที่เผยแพร่เข้าไป
ในสหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีส่วนช่วยใน
การจัดงานมาก มีผู้แทนจากลัทธิ
ศาสนาต่างๆมาร่วมอย่างคับคั่ง แม้
อินเดียแดง พ่อมดหมอผีก็มาร่วมใน
งานครั้งนี้ด้วย และแม้การจัดประชุม
ศาสนสภาโลกครั้งนี้ จะไม่มีเงินทุน
สนับสนุน แต่ก็นับเป็นนิมิตดีที่สามารถ
จัดได้สำเร็จไม่แพ้การประชุมระดับโลก
อื่นๆ

พิธีเปิดการประชุมเริ่มขึ้นโดย
ทุกศาสนาร่วมกันอ่านคัมภีร์ของตน
ทางฝ่ายพุทธได้สวดกรณียเมตตาสูตร

“ในการประชุม
ศาสนสภาโลกครั้งนี้
ไม่ได้พูดเฉพาะเรื่อง
วิชาการ หากมีการ
พูดถึงเรื่องของชีวิตด้วย
เพราะศาสนา
เป็นเรื่องของชีวิต
และชีวิตก็คือความทุกข์
ในอริยสัจสี่ก็เริ่มจากเรื่อง
ทุกข์สัจจ จึงมีการนำ
เรื่องความทุกข์ของ
ชนกลุ่มน้อยที่ถูกรังแก
ทั้งในทิเบต พม่า ชาวซิกข์
และแคชเมียร์มาพูดกัน”

ในวันเปิดงาน ส่วนในวันทีกล่าวถึง
สาระร่วมกันในแง่ของศาสนา นักบวช
ฝ่ายคริสต์ท่านหนึ่งได้กล่าวถึงเรื่อง
ความรัก อันนับเป็นสาระสำคัญในพระ
วารสาร ซึ่งตรงกับเมตตากรุณาใน
ศาสนาพุทธ และตรงกับหลักธรรมใน
ศาสนาอื่นด้วย โดยท่านได้กล่าวว่
“จงรักโดยไม่เห็นแก่ตัว รักโดยเกื้อกูล
ผู้อื่น” อันยังผลให้เกิดการประสานกัน
ระหว่างศาสนาได้มากขึ้นในงานครั้งนี้
ที่น่าสนใจมากไปกว่านั้นก็คือ
ในการประชุมศาสนสภาโลกครั้งนี้ ไม่
ได้พูดเฉพาะเรื่องวิชาการ หากมีการ
พูดถึงเรื่องของชีวิตด้วย เพราะศาสนา
เป็นเรื่องของชีวิต และชีวิตก็คือความ
ทุกข์ ในอริยสัจสี่ก็เริ่มจากเรื่องทุกข์-
สัจจ จึงมีการนำเรื่องความทุกข์ของ
ชนกลุ่มน้อยที่ถูกรังแกทั้งในทิเบต พม่า
ชาวซิกข์ และแคชเมียร์มาพูดกัน

สำหรับการกล่าวสุนทรพจน์
เพื่อปิดการประชุมนั้น ทุกคนเห็นพ้อง
ต้องกันว่าควรให้องค์ทะเลลามะเป็นผู้
กล่าวปิด ซึ่งนับเป็นความมหัศจรรย์ที่
ทรงแสดงหลักธรรมที่เป็นอุปายวิธี
และกุศโลบายจากมุมมองของผู้ปฏิบัติ
ธรรมที่ต้องเผชิญความทุกข์มาก่อน ทุก
ประเด็นที่ทรงกล่าวล้วนเป็นปัญหา
ลึกซึ้งและสำคัญทั้งสิ้น ประเด็นสำคัญ
ที่ทรงเรียกร้องก็คือ โลกเวลานี้กำลัง
ต้องการผู้ทรงพรหมจรรย์ ต้องการคน
บวชมากขึ้นทั้งฝ่ายภิกษุและภิกษุณี
เพราะทุกวันนี้โลกถูกกุมด้วยโลภจริต
และราคะจริต อำนาจของวัฒนธรรม
บริโภคนิยม อันอาศัยราคะจริตมาล่อให้
เกิดโลภจริต หากทุกศาสนาหันมามอง

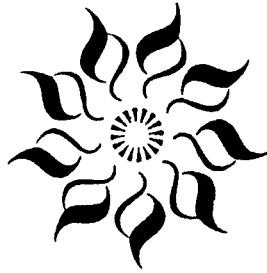

เห็นอำนาจของพรหมจรรย์มากเท่าไร จะช่วยให้โลกรอดได้มากเท่านั้น

ท่านนายพลไอเซน ฮาวนักร้องกล่าวไว้ว่า "ปีนทุกกระบอก เรือรบทุกลำ จรวดทุกลูก ไม่เป็นเพียงการสูญเสียเงินภาษีอากรของราษฎรแผ่นดินเท่านั้น แต่เป็นการโจรกรรมแย่งเอามาจากคนที่ไม่มีข้าวกิน คนที่ไม่มีผ้าจะห่ม คนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยทั้งหมดนี้เป็นตัวทำลายโลก"

ทุกวันนี้คนเรามีมิชฌาติปฏิฐิเป็นพื้นฐาน ทำให้เราเชื่อว่าพรหมจรรย์ทำให้เกิดความอ่อนแอ ถ้าไม่เจริญทางวัตถุจะทำให้ล้าสมัย ทรพยากรส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการซื้ออาวุธ และสิ่งฟุ่มเฟือย ประเทศสหรัฐอเมริกา มีประชากรร้อยละ ๖ ของโลก แต่ใช้ทรพยากรร้อยละ ๔๐ ของโลก เมืองไทยปัจจุบันนี้ก็กำลังเดินตามอย่างอเมริกา เป็นเหตุให้เกิดโสเภณี เกิดเด็กขาดสารอาหาร มีการทำลายป่าไม้มากขึ้น

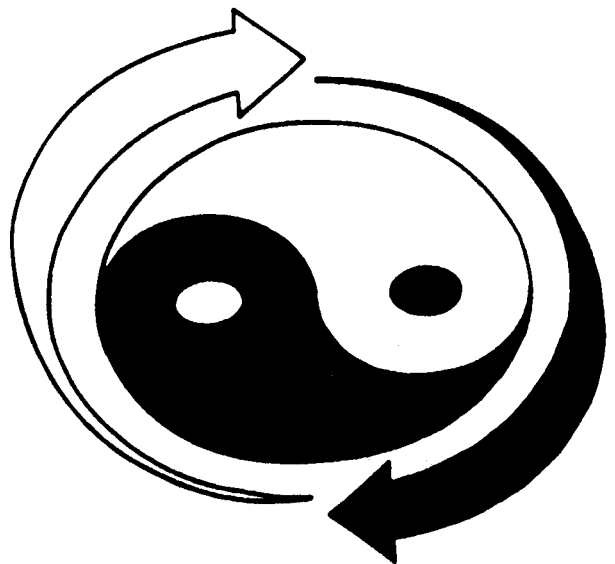
ศาสนธรรมของเราต่อไป จะมีความสำคัญเพียงศีลธรรมจรรยา ระหว่างบุคคลเท่านั้นไม่ได้แล้ว หากต้องเอามาประยุกต์ใช้เพื่อต่อสู้กับโครงสร้างอันอยุติธรรมในสังคมด้วย ผู้ที่ประพฤติพรหมจรรย์ คือ ผู้ที่พยายามถอนรากถอนโคนความโลภ โกรธ หลงออกไป แต่เวลานี้คนกลับเห็นว่าพรหมจรรย์ไม่มีความหมาย เพราะเราไปยอมรับโครงสร้างอันอยุติธรรม นับถือคนรวย คนมีอำนาจ ซึ่งเป็นผลพวงจากโครงสร้างซึ่งช่วยคนจำนวนน้อยแต่ไม่เอื้อต่อคนจำนวนมาก

ศาสนิกจึงขาดการรวมตัวกันด้านศาสนาใหม่ คือ ศาสนาบริโศคนิยม ถ้าทำตรงนี้ไม่สำเร็จ ศาสนาจะกลายเป็นเพียงพิธีกรรมเท่านั้นเอง

หลังจากที่องค์ทะไลลามะทรงกล่าวจบ ลามะอีก ๘ รูปได้ร่วมกันสวดคาฟจักร ซึ่งถือเป็นการสวดเพื่อสันติภาพ โดยมีได้มุ่งสรรเสริญศาสนาใดศาสนาหนึ่ง หรือแม้กระทั่งพระรัตนตรัย แต่สิ่งที่สรรเสริญก็คือสันติภาพ สันติสุข และความเสมอภาคกันในโลก บทสวดเป็นภาษาทิเบตที่ฟังแล้ววังเวง ไพเราะมาก เป็นการสวดออกมาจากหัวใจ สามารถตรึงความประทับใจให้ที่ประชุมได้มาก

อนึ่ง ในการประชุมครั้งนี้ยังมีการแสดงปาฐกถาหลัก (Major presentations) หลายเรื่อง สำหรับประเทศไทย ท่านเจ้าคุณพระเทพเวที (ประยูร ญัตโต) ได้ส่งความเรียงเรื่อง "ศาสนาพุทธในคริสต์ศตวรรษหน้า" เพื่อให้เจ้าภาพอ่านแทน เนื่องจาก

ท่านอาพาธ ไม่สามารถไปร่วมประชุมได้ ท่านเจ้าคุณปัญญานันทะได้แสดงปาฐกถาเรื่อง “พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอนุรักษนิยมอย่างไรบ้าง” โดยมีท่านสันติกโรเป็นล่าม สำหรับข้าพเจ้าได้แสดงปาฐกถาเรื่อง “การสร้างสันติภาพภายในเพื่อการเปลี่ยนแปลงโลกภายนอก” และ อาจารย์ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ แสดงปาฐกถาเรื่อง “สถานภาพสตรีในพุทธศาสนา”

นอกจากนี้ยังมีรายการนำเสนอจากศาสนิกฝ่ายต่างๆอีกหลายรายการ เช่น รายการพุทธศาสนิกเพื่อสังคม ซึ่งมีท่านดิช นัท ฮันท์มาแสดงปาฐกถาเดี่ยวเรื่อง “การภาวนาเพื่อสังคม” และผู้แทนจากฝ่ายพุทธอีกหลายท่าน รวมทั้งการแสดงดนตรีและละครที่น่าสนใจอีกหลายเรื่อง

ที่น่าสนใจก็คือ ในงานนี้มีการนำหนังสือเรื่อง No Religion ของท่านอาจารย์พุทธทาสไปแจกด้วย ซึ่งแม้ท่านจะดับขันธไปแล้ว แต่ก็ได้มีการกล่าวขวัญถึงท่านอยู่มากในการประชุมศาสนสภาโลกครั้งนี้ องค์กรทะเลลามาเองก็ยังรับสั่งว่า “พุทธศาสนาได้สูญเสียสดมภ์หลักไปอีกสดมภ์หนึ่งแล้ว”

ที่มีการพูดกันมากก็คือ พุทธศาสนาเชื่อว่าทุกคนมีพุทธภาวะ ฉะนั้นพุทธทาสจะยังไม่ตาย เพราะทุกคนสามารถเป็นทาสของพระพุทธเจ้าได้ พุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ได้จนทุกวันนี้เพราะมีสดมภ์หลัก มีสดมภ์รอง มีลิวลือสืบทอดกันมา ซึ่งมุ่งเพื่อความดีงาม เพื่อคุณพระรัตนตรัย หากทุกศาสนาร่วมมือกันนำศาสนามาประยุกต์ให้ทันสมัยกับ

โลกสันนิเวศ โดยกลับไปหาเจตนารมณ์ของท่านพุทธทาส ที่เคยตั้งไว้ว่า ทุกคนต้องเข้าใจแก่นสาระของศาสนาของตนเอง ต้องเคารพในศาสนาของเพื่อน และต้องร่วมกันต่อต้านวัตถุนิยม อำนาจนิยม ต่อต้านกิเลส ต่อต้านมาร ต่อต้านवासนา โดยการกลับไปหาศาสนาธรรม โลกก็จะพบแต่สันติสุข

มติที่ออกมาจากการประชุมศาสนสภาโลกครั้งนี้มีอยู่ว่า จะไม่มีการจัดตั้งโครงการหรือองค์กรใดๆที่เป็นศาสนสภาโลก หากแต่ละหน่วยงานแต่ละศาสนาจะไปจัดกิจกรรมของตนเอง และถ้าต้องการจัดรวมกันก็จะทำกันแต่ละฝ่าย เพราะศาสนสภาโลกเป็นสิ่งสมมุติขึ้นมาแล้วก็หมดไป วัตถุประสงค์หลักที่มาประชุมกันครั้งนี้ ก็เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติและความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากมีการจัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นมาอย่างถาวรแล้ว จะต้องมีการหาทุน มีเลขาการ ฯลฯ ซึ่งจะกลายเป็นการสร้างศูนย์อำนาจใหม่ขึ้นมา อันขัดต่อหลักการของศาสนาต่างๆที่มีอยู่เดิม

เก็บความจากการปาฐกถาเรื่องศาสนสภาโลก โดย ส.ศิริรักษ์ ณ สำนักธรรมวิจัย เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๓๖

พุทธศาสนาที่เรานับถือกันในเมืองไทยโดยมากนั้น เรียกกันว่าเป็นฝ่ายเถรวาท คือถือตามวาทะของพระเถระซึ่งมุ่งไปถึงพระอรหันต์ ๕๐๐ องค์แรกที่ทำปฐมสังคายนา โดยท่านมีมติแต่ในครั้งนั้นว่า แม้พระบรมศาสดาจะมีพระพุทธานุญาตให้แก่ไขลิกขาวินัยที่เป็นเรื่องเล็กน้อยได้ แต่เมื่อที่ประชุมตกลงกันไม่ได้ว่า วินัยข้อไหนเป็นข้อใหญ่ ข้อไหนเป็นข้อย่อย ก็เลยมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า เพื่อเคารพต่อพระบรมศาสดา จักไม่ขอแก้ไขสิกขาบทใดๆเลย เมื่อคณะสงฆ์แตกกันตอนทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ราวๆร้อยปีหลังพุทธปรินิพพาน พวกถือเสียงข้างมากเห็นว่า มีพระพุทธานุญาตให้แก้ไขสิกขาบทเล็กน้อยได้ สำคัญกว่ามติพระมหาเถระทั้ง ๕๐๐ นั้น พวกที่แตกไปนั้นถือตัวว่าเป็นพวกมาก เรียกตัวเองว่ามหาสังฆิก ภายหลังพัฒนาพุทธปรัชญา

พวกอาจารย์วาท คือถือตามวาทะของอาจารย์ที่สืบๆกันลงมายิ่งกว่ามุ่งที่มติของพระเถระดั้งเดิม หากไม่ก็แบ่งนิกายตามภูมิศาสตร์ ว่านิกายฝ่ายเหนือหรืออุตรนิกายที่ขยายตนออกไปจากทางเหนือของชมพูทวีป สู่นีปาล จีน ทิเบต มงโกเลีย เกาหลี ญี่ปุ่น และเวียดนาม ส่วนนิกายฝ่ายใต้หรือทักษิณนิกายนั้นขยายตัวไปจากลังกาทวีปเป็นสำคัญ แพร่ออกไปทางไทย พม่า รามัญ ลาว เขมร โดยที่อินโดนีเซียนั้นเคยได้รับอิทธิพลจากมหายานมาก่อน ดังที่ไทยเราเองก็เคยเช่นกัน จนหันมาสมาทานลัทธิลังกาวงศ์เมื่อสมัยกรุงสุโขทัยนี้เอง โดยมีศูนย์การติดต่ออยู่ที่นครศรีธรรมราช แม้กระนั้นเชื้อสายทางมหายานก็ยังหลงเหลืออยู่ โดยเฉพาะก็ทางภาคพายัพ ดังจะเห็นได้จากสายครูบาศรีวิชัย แม้ภาคกลางก็มีหลงให้เห็นมาจนถึงหลวง

บางแง่มุมเกี่ยวกับวัชรยาน

ออกไปเป็นมหายาน คือยานอันใหญ่ที่จะช่วยสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงให้พ้นจากโอฆสงสาร เรียกพวกข้างน้อยที่มุ่งอรรถผลตามพระเถระที่ทำปฐมสังคายนาว่า เป็นพวกหินยาน มียานอันคับแคบ มุ่งที่ตนจะได้หลุดพ้นยิ่งกว่าอะไรอื่น หากก็เรียกว่าพวกสาวกยาน คือมุ่งที่การตรัสรู้ในขั้นที่เป็นพระสาวก คืออรรถผลนั่นเอง ไม่ได้มุ่งพุทธภูมิซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสาวกของใคร

ฝ่ายเถรวาทเรียกนิกายอีกฝ่ายว่า

พ่อวัดปากน้ำ ซึ่งมีอิทธิพลถึงฝ่ายวัชรยานด้วย

วัชรยานคำนี้แปลได้ว่ามียานเป็นเพชร มักเข้าใจว่าเกิดขึ้นทางทิเบต แต่ที่จริงเกิดขึ้นในชมพูทวีปก่อน หากไปพัฒนาอย่างเต็มที่ในทิเบต ขณะที่พระศาสนาในชมพูทวีปปลานการไปแล้วแตกขยายออกสู่จีน มงโกเลีย ญี่ปุ่น และเอเชียกลาง

ต้นกำเนิดของวัชรยานมาจากนักปฏิบัติธรรมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถือเคร่งครัด

ตามครูอาจารย์ที่เรียกว่า ครู จนถือว่าการบรรลุนิเทศพิเศษปราศจากครูเสียมิได้ และครูว่าอะไร เกียงหรือโต้แย้งไม่ได้ ประเด็นทั้งสองนี้ มีข้อให้อภิปรายได้มาก หากฝ่ายวัชรยานถือว่าเป็นบรรพตฐานที่สำคัญในการปฏิบัติ

พวกวัชรยาน มีคัมภีร์ของตนเองต่างหากไปจากพระไตรปิฎก เรียกคัมภีร์นี้ว่าตันตระ อ้างว่าได้รับมาจากพระธรรมกายของพระพุทธเจ้า โดยที่พระพุทธวาทะอันปรากฏในภาษาบาลีและสันสกฤตนั้น ออกมาจากพระโอษฐ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขณะที่ทรงแสดงพระองค์เป็นพระมนุษย์-พุทธ อย่างน้อยในช่วงกัณฑ์นี้ทรงเป็นพระศากยมนุษย์พุทธ

ตันตระอธิบายประสพการณ์แห่งการปฏิบัติธรรมจนถึงขั้นตรัสรู้ แบ่งขั้นตอนออกเป็น ๓ คือ ๑) ปฐมนิฐานในการปฏิบัติธรรม ๒) ว่าด้วยมรรควิธีแห่งการปฏิบัติ ๓) ว่าด้วยผลแห่งการปฏิบัติ ตันตระวิธีมี ๔ คือ กริยาตันตระ (การกระทำ) จรรยาตันตระ (ขยายตันตระวิธีออกไป) โยคตันตระ (ใช้โยควิธี) อนุตระโยคตันตระ (โยคตันตระอย่างยอดเยี่ยม) ทั้งสี่นี้ข้าพเจ้าได้เก็บความมากแล้วไว้ในเรื่องเตรียมตัวตายอย่างมีสติบ้างแล้ว และเจฟฟรี ฮอปกินส์ แห่งมหาวิทยาลัยเวอโยนีย์ ได้เขียนเรื่องตันตระอย่างพิสดารเป็นภาษาอังกฤษด้วยแล้ว ตีพิมพ์แต่พ.ศ.๒๕๒๐ (ค.ศ.๑๙๗๗)

ผู้ใดจะฝึกตันตระวิธีในขั้นตอนใดขั้นหนึ่งอยู่กับครูจะเป็นผู้กำหนดตามความสามารถและกุศลผลกรรมของผู้ฝึกนั้นๆ ทั้งหมดนี้ล้วนนำไปสู่การตรัสรู้ทั้งสิ้นและในขั้นอนุตระโยคตันตระที่สำคัญสุดคือ คุยหสมาชตันตระตามคัมภีร์คุยหครรภา-

ตันตระ อันว่าด้วยพลังทางเพศที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน พุทธศาสนานิกายอื่นไม่ให้ความสำคัญกับพลังนี้ เห็นว่าสมาธิภาวนาจะแก้ราคจริตได้ เช่น ใช้อุสุภกรรมฐานเป็นเครื่องมือ เป็นต้น แต่ฝ่ายวัชรยานเห็นว่าควรต้องเผชิญกับกามกิเลสซึ่งๆหน้า ไม่ควรหลบหนี หรือมองเห็นเป็นดังอสุภะ หากใช้พลังเพศชายเป็นอุปาย เจริญหรือผสมกับพลังเพศหญิงให้เป็นปรัชญา เมื่ออุปายหรือความสามารถฉลาดในอุปายวิธีประสานเป็นหนึ่งเดียวกับปรัชญา ความรู้ก็กลายเป็นความรัก กามฉันทะก็กลายเป็นธรรมฉันทะ เข้าถึงตันตรยานหรือวัชรยานโดยสมบูรณ์

ฝรั่งที่แรกศึกษาวัชรยานหรือตันตรยานเห็นว่าเติมไปด้วยรูปอุจาด นักปราชญ์รู้พลังของไทยจึงเก็บข้อปากฝรั่งพวกนี้มาเขียนกันให้เห็นเป็นว่า พุทธศาสนาแบบธิเบตป่าเถื่อน งามง่าย เสียหายอย่างน่าเสียดายนัก หากสมัยนี้ ฝรั่งชั้นดีที่ศึกษาในเรื่องนี้พากันเข้าใจมากขึ้นแล้ว คนไทยที่สนใจในทางธรรมของต่างลัทธิต่างนิกาย จึงน่าจะดำริกันให้ถูกให้ควรด้วยจึงจะชอบ

การที่จะเข้าถึงการใช้อุปายกับปรัชญาได้นั้น ครูจะเป็นผู้กำหนด เริ่มแต่การรับบุคคลผู้นั้นเข้าเป็นศิษย์ แล้วอภิเษกหรือบวชให้ โดยการบวชนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นพระหรือเณรก็ได้ ที่เรียกครูว่าลามะนั้น ก็คือแปลว่าอาจารย์นั่นเอง ลามะไม่ได้หมายถึงเฉพาะที่สมณะ ฆราวาสก็เป็นลามะได้ เพราะถ้าปราศจากอุปายวิธีที่แยบคายแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมอาจนำไปปฏิบัติให้ผิดทางอันเป็นโทษแก่ตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตามปกติ

“ต้นกำเนิดของวัชรยานมาจาก
นักปฏิบัติธรรมกลุ่มหนึ่ง
ซึ่งถือเคร่งครัดตามครูอาจารย์
ที่เรียกว่า ครู
จนถือว่าการบรรลุนิเทศ
ปราศจากครูเสียมิได้
และครูว่าอะไร เกียงหรือโต้แย้งไม่ได้”

ทั้งที่อิเบตและภูฐานนั้น อาจารย์จะไม่อภิเษกให้ศิษย์ เว้นแต่ยอมอยู่ปฏิบัติธรรมอย่างน้อย ๗ ปี ๗ เดือน กับ ๗ วัน

คุยหสมาชตันตระนั้น สอนกันที่ภารตประเทศ เดิมไม่ได้เขียนเป็นคัมภีร์ขึ้น หากบอกกันปากต่อปาก จากอาจารย์ถึงศิษย์ คำบอกของอาจารย์นั้นถือว่าเป็นมนตร์ไว้ใช้บริกรรม มนตร์จึงเป็นส่วนสำคัญของนิกายนี้ จนบางที่เรียกวัชชยานว่ามนตรยาน มนตราจะจำกัดเป็นความลับอยู่ในวงของศิษย์ร่วมอาจารย์กันเท่านั้น ถือว่ามนตร์ปกป้องจิตใจ จนมนตร์อาจกลายเป็นทั้งกาย วาจา และเมโน แม้จะใช้วัจจกรรมเป็นสื่อ แต่ก็ออกมาจากมโนกรรม และมีกายกรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่ง ทางนิกายฝ่ายนี้ต้องใช้มูทราหรือสัญลักษณ์ทางกายประกอบด้วยอย่างสำคัญ ดังมูทราพื้นฐาน ๑๐ ประการนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนต้องทำให้ได้ คือ

๑. ธยานีมูทรา สองมือประสานกันอย่างตอหนึ่งสมาธิ

๒. วิตกมูทรา จีบนิ้วมือขวา ให้ นิ้วชี้จรดนิ้วหัวแม่มือ

๓. ธรรมจักรมูทรา จีบนิ้วอย่างหมายเลข ๒ ทั้ง ๒ มือ

๔. ภูมิมิผัสสมูทรา ชีมือขวาสู่แผ่นดิน ตั้งปางมารวิชัย

๕. อภัยมูทรา เอนมือขวาออกอย่างพระปาง

ห้ามญาติ

๖. วรทุมุทรา เลข ๕ หงายขึ้น เลข ๖ หงายลง

๗. อุตระโพธิมูทรา พนมมือ หากไขว้หัวแม่มือทั้งสอง

๘. มหาปรัชญามูทรา ใช้มือขวาจับนิ้วชี้ของมือซ้าย

๙. อัญชลิมมูทรา พนมมือ

๑๐. วัชชรูปทุมมูทรา ไขว้มือเสียบสี่นิ้วเข้าหากัน

นอกจากนี้แล้ว การร่ายมนตร์ยังต้องมีเครื่องมือประกอบ เช่น วัชระ ระฆัง ตาบ ธรรมจักร จินตมณี ฯลฯ โดยมีจุดมุ่งไปที่มณฑล(ถ้าอ่านอย่างไทยจะไม่เข้าใจ หาไม่จะนึกไปถึงการปกครองในระบบเทศบาล ต้องอ่านอย่างสันสกฤตว่า **มันตะละ** ซึ่งก็คือวงกลมนั่นเอง)ซึ่งมักใช้รูปเขียนที่แขวนไว้อย่างพระบทของเรา หากทางธิเบตเรียกว่า **ทังกา** (คล้ายคำว่า ธง)

ทางวัชชยานถือว่าโลกภายนอกและตัวเราเอง รวมตลอดถึงความคิดและจิตใจของเรานั้น อาจประมวลลงได้ในมณฑล กลางมณฑลอาจเป็นรูปเทวดาที่ดูร้ายที่เรียกว่า **ยิติม** แสดงให้เห็นถึงอนิจจลักษณะคือ มนุษย์เรากลัวความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นศูนย์จึงเห็นอนิจจจึงเป็นเรื่องน่ากลัว รอบๆรูปนั้นมีสี ๕ สี ปั้งถึงพุทธกุล คือสีของพระพุทธรเจ้าแต่ละพระองค์ ซึ่งก็คือสีภายในของเราอีกนั่นเอง กล่าวคือ

๑. สีขาว แทนพระไวโรจนะพุทธ อยู่ในตถาคตสกุล เป็นตัวแทนของอวิชา ตันตต่อที่มาของสังสารวัฏ ขณะเดียวกันสีนี้ก็เป็นที่แทนปรมัตถสัจจ อันเป็นที่มาของทุกสิ่ง

๒. สีน้ำเงิน แทนพระอักษะภยพุทธ

อยู่ในวัชรสกุล เป็นตัวแทนของโทสจริต และในทางตรงกันข้าม ก็เป็นตัวแทนของปัญญาที่ผายออกดุจดังกระจกเงา

๓. สีเหลือง แทนพระรัตนสัมภาวพุทธ อยู่ในรัตนสกุล เป็นตัวแทนของความหิยังโส และในทางตรงกันข้าม เป็นตัวแทนของอุเบกขาด้วย

๔. สีแดง แทนพระอมิตาภพุทธ อยู่ในปทุมสกุล เป็นตัวแทนของราคะจริต และโทสจริต และในทางตรงกันข้าม ก็เป็นตัวแทนของสติสัมปชัญญะด้วย

๕. สีเขียว แทนพระอโมขสิทธีพุทธ อยู่ในสกุลกรรม เป็นตัวแทนของความอิจฉาริษยา และในทางตรงกันข้าม ก็เป็นตัวแทนของปัญญาที่อบรมสมาธิอย่างเรียบง่าย

การภาวนาโดยใช้มนตร์และอุปกรณ์ต่างๆนี้ ถือว่าสำคัญนัก แม้เทพที่ดูร้ายจะเป็นเพียงสัญลักษณ์ และพระพุทธรูปเจ้าเหล่านั้นก็เป็นเพียงสัญลักษณ์ หากปรากฏเป็นจริงขึ้นมาด้วยในขณะบริกรรม จนรูปอาจแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆในบางกรณี แต่ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเอาชนะกิเลสอาสวะของผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อเอาชนะศักยภาพในทางเลวร้าย ให้กลายเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เพื่อรับใช้สรรพสัตว์

หนึ่งการเข้าถึงอนุตรโยคะโดยคุณุหกรรมัตนตระที่พระอาจารย์เจ้าสอนกันในภาคประเทศนั้น ครั้นไปถึงทิเบตได้พัฒนาถึงขั้นกาลจักรตันตระด้วย ถือว่านี่คือยอดแห่งภาวนาวิธี ดังจะเห็นได้ว่าทะเลลามะมักเสด็จไปประกอบพิธีนี้ในที่ต่างๆ มีคนไปร่วมด้วยมาก บัดนี้แม้ฝรั่งมังค่าก็ขอไปร่วมอย่างศรัทธาปราทะยั้งๆขึ้นทุกที จึงน่าที่จะเข้าใจในเรื่องนี้ไว้ด้วยบ้าง

กาลจักรตันตระเริ่มในทิเบตแต่พ.ศ.๑๕๗๐ อ้างว่าได้คำสอนนี้มาจากพระอาทิพุทธ ซึ่งเป็นต้นตอที่มาของพระพุทธรูปเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ที่เอเยพระนามมาแล้ว อนึ่งชาวทิเบตเชื่อว่ามิถุนแดนลิกัลบัมห์ศจรยอันเรียกกัณว่าสามภละ (ออกเสียงนามภالا) พระราชาแห่งดินแดนอันลิกัลบัมห์ศจรยนี้ ทำพิธีกาลจักรนี้สืบกันมาถึง ๗ พระองค์ เบ็ดเสร็จ ๒๕ ครั้ง ณ ครั้งที่ ๑๒ พิธีกรรมนี้ได้ออกมาถึงชมพูทวีปจากท่านพุดอน (พ.ศ.๑๘๓๓-๑๘๐๗) ถึงท่านสองขปะ (พ.ศ. ๑๘๐๐-๒๐๖๒) ผู้ตั้งนิกายเคลุคปะ อันเป็นธรรมยุติของทิเบตซึ่งทะเลลามะทุกพระองค์สังกัดนิกายนี้

กาลจักรตันตระประกอบไปด้วย ๓ ส่วนคือ ส่วนภายนอก ส่วนภายใน และผู้อื่น ส่วนภายนอกว่าด้วยโลกพิภพ ความเป็นมาของจักรวาล จนเกิดภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ เน้น

“ทางวัชรยานถือว่า
โลกภายนอกและตัวเราเอง
รวมตลอดถึงความคิด
และจิตใจของเรานั้น
อาจประมวลลงได้ในมณฑล
กลางมณฑลอาจเป็นรูปเทวดา
ที่ดูร้ายที่เรียกว่า ยิดัม
แสดงให้เห็นถึงอนิจจลักษณะ
คือมนุษย์เรากลับ
ความเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นศูนย์
จึงเห็นอนิจจังเป็นเรื่องน่ากลัว”

ที่การนับเวลาว่าด้วยคณิตศาสตร์ ส่วนภายในนั้นพรรณนาถึงจิตวิทยาของมนุษย์ในเรื่องของนาทีหรือช่องทางที่ปรารถนาเดินไป เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้โดยเกี่ยวพันไปถึงจักรซึ่งเป็นจุดสำคัญอันนำไปสู่การโยงรูปกับนาม เมื่อเข้าถึงจุดนี้ จะขยายจากความหยาบของร่างกายและจิตใจไปสู่ความละเอียดอ่อนจนละเอียดอ่อนที่สุด อันเป็นจุดที่รูปกับนามประสานกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว

ในส่วนที่ว่าด้วยผู้อื่นนั้น เป็นเรื่องของสาธนะกล่าวคือ การเข้ามีประสบการณ์กับทวยเทพจากการรับรู้ทางมณฑลจันทพเข้ามาสนิทแนบแน่นกับตัวเรา ใจเราจนเทพกลายเป็นครุ ให้พลังแก่เราในการทำความดีต่างๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การใช้พลังในทางที่เป็นคุณให้เกิดประโยชน์ซึ่งไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์โดยที่เทพอำนาจเหล่านี้ก็คือคุณสมบัติที่เรา

เอาชนะโทสสมบัติในตัวตนของเราได้ดังปรากฏคำอธิบายในพุทธกถุทั้ง ๕ นั้นเอง ถ้าเราสามารถก้าวมาจนถึงขั้นที่เข้าถึงพระสมันตรภัทรโพธิสัตว์ ก็แสดงว่าองค์คุณในทางที่เป็นเลิศของพระไวโรจนพุทธมาอยู่กับเรา รวมพลังฝ่ายบวก ฝ่ายลบ ฝ่ายหญิง ฝ่ายชาย มาให้เป็นคุณแก่เราเองและสรรพสัตว์ได้โดยแท้

พระสมันตรภัทรโพธิสัตว์นั้น ทางมหายานจะเห็นท่านยืนข้างพระศากยมุนีพุทธเจ้า อีกข้างคือพระมัญชุศรีโพธิสัตว์ทางเมืองจีน พระสมันตรภัทรหมักขีข้างชาวหงกา แสดงว่าปัญญาเอาชนะอายุตนเองทั้ง ๖ ได้ ทางธิเบต พระสมันตรภัทรหมักเขียนเป็นรูปสีน้ำเงิน หมายถึงสุญญตาและเกี่ยวไปถึงพระไวโรจนพุทธ พร้อมกันนั้นก็เป็นตัวแทนของพระอาทิตย์หรือซึ่งบางทีก็นั่งเสพกามอยู่กับอิสตรี หรือนางตารา คู่บารมีของพระโพธิสัตว์

ถ้าไม่คุ้นกับเหตุผลต้นปลายทางฝ่ายวัชรยานมาบ้าง การเห็นรูปเคารพเช่นนี้ทำให้ตกใจ หรือทำให้เกิดอาการดูแคลนได้ง่าย

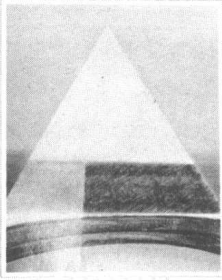
หวังใจว่าที่ได้พยายามอธิบายมาบ้างนี้คงมีประโยชน์ ให้เกิดความใจกว้างขึ้นได้บ้างในหมู่ผู้ใฝ่รู้ของเรา

ส. ศิวรักษ์

๓๐-๖-๓๖

สัญลักษณ์กับ ศาสนา สังคม และการเมือง

ชนดี บารอน

ประเทศไทยได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงสองปีกว่า คล้อยหลังการปาฐกถาอันลือลั่นของอาจารย์สุลักษณ์เรื่อง “๖ เดือน รสช. ความถดถอยของประชาธิปไตยไทย” ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ที่ต้องพ้นจากเวทีไปคือ พลเอกสุจินดา คราประยูร รองประธานสภา รสช. ซึ่งเป็นเป้าโจมตีของปาฐกถาครั้งนั้น มรดกของ รสช. ที่ยังเหลือให้เห็นอยู่คือ ชาวคราวที่รายงานอย่างตึกคึกและต่อเนื่องเกี่ยวกับคดีของนักการเมืองที่ “ร่ำรวยผิดปรกติ” ซึ่งยึดเยื่อมาเป็นเวลานานแล้ว

สิ่งที่ยึดเยื่อมาอีกประการหนึ่งคือ การไต่สวนอาจารย์สุลักษณ์ ในฐานะจำเลยคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ แม้ในอาทิตยที่ผ่านมา กระบวนการศาลจะได้ตีหน้าสู่อีกขั้นตอนหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังไม่มีการ

ว่าจะจบลงง่าย ๆ

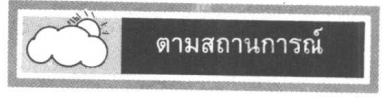
เรื่องราวเกี่ยวกับนักวิจารณ์สังคมท่านนี้ และข้อกล่าวหาต่าง ๆ ซึ่งพลเอกสุจินดาเป็นเจ้าของฟ้องร้อง เป็นเนื้อหาหลักของหนังสือใหม่ที่พิมพ์โดยสถาบันสันติประชาธรรมเล่มนี้

หนังสือดังกล่าวได้รวบรวมบทความที่เขียนเกี่ยวกับอาจารย์สุลักษณ์จากหนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ, ความคิดเห็นของผู้ที่สนับสนุนอาจารย์จากทั่วโลกและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมทั้งงานเขียนบางชิ้นของอาจารย์เองด้วย หนังสือเล่มนี้มีจุดยืนที่ว่า การฟ้องร้องคดีนี้เกิดเนื่องจากคณะ รสช. ไม่พอใจต่อปาฐกถาโจมตีที่ธรรมศาสตร์ในครั้งนั้น

ข่าวกฤตภาคจากหนังสือพิมพ์ไล่เรียงเหตุการณ์จากเดือนกันยายน ๒๕๓๕ จนกระทั่งปัจจุบัน ส่วนบทความค่อนข้างยาวจากวารสารต่างประเทศ ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคดียุทธการอันโดดเด่นของอาจารย์สุลักษณ์ ที่พยายามส่งเสริมความเป็นพุทธศาสนิกเพื่อสังคม, สันติศึกษา และความเป็นสากลของศาสนา

ที่ออกจะน่าขำคือ ส่วนที่

When Loyalty Demands Dissent : Sulak Sivaraksa and the charge of lese majeste in Siam 1991-1993
ผู้จัดพิมพ์ สถาบันสันติประชาธรรม
อาคารมวงศ์สนิท และมูลนิธิเสรีวิทยโกศ
นาคะประทีป กรุงเทพฯ ๒๕๓๖ ๓๓๐
หน้า ราคา ๕๐๐ บาท

ตัดมาจากการศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมและการเมืองกับประเทศไทย ในยุคอเมริกัน” (๒๕๒๘) โดยนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยคอร์เนล เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน และ รุจิรา เมนเดียนส์ ที่กล่าวถึงอาจารย์สุลักษณ์ว่าเป็น “นักอนุรักษนิยมผู้เกิดทุนระบบพระมหากษัตริย์จนสุดจิตสุดใจ”

หนังสือเล่มนี้อาศัยเรื่องอาจารย์สุลักษณ์เป็นแกนกลางเพื่อโยงไปสู่สถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทย ขณะที่กำลังอยู่ในทางแพร่งของแนวความคิดต่าง ๆ และต้องเผชิญกับการเปลี่ยนไปเป็นแบบตะวันตกลัทธิบริโภคนิยม และได้กล่าวเน้นถึงสิ่งที่คุกคามต่อค่านิยมทางจริยธรรมและวัฒนธรรมของเรา

“ท่านผู้สนใจความคืบหน้าการไต่สวนคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ในเวลาอันใกล้นี้คือ ๒๐, ๒๒ และ ๒๔ ธันวาคม ศกนี้ ขอเชิญไปร่วมรับฟังการพิจารณาคดีเป็นกำลังใจให้ปัญญาชนสยาม ณ ศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก พระคุณเจ้าผู้สนใจ กรุณาติดต่อเจ้าหน้าที่ศพพ. เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปศาล”

ข่าวร้ายและข่าวดีที่ปะคำ (๒)

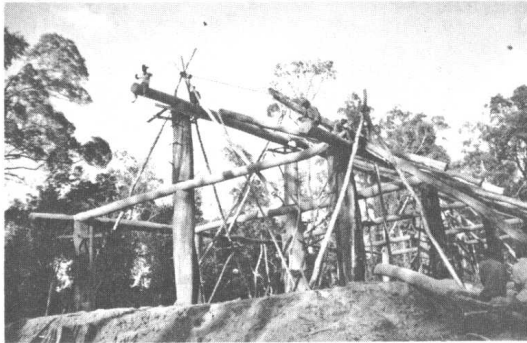
: อัยการจองเวรพระอนุรักษ์ ส่งฟ้องศาลฎีกา

“ผู้สื่อข่าวของเราเอง”

“เขาผูกหลงพ่อเอาไว้อย่างนี้ไม่ให้เป็นอิสระ”

หลวงพ่อบุญรักษ์ คุดจิตโตกล่าวกับข้าพเจ้า เมื่อเร็วๆ นี้ ครึ่งที่ลงมาดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือเดินทางที่กรุงเทพฯ ภายหลังทราบข่าวทางอัยการได้ยื่นฟ้องคดีที่กล่าวหาว่าท่านนำชาวบ้านบุกคุกและทำลายทรัพย์สินของสำนักงานปศุสัตว์ อ.ปะคำ ขึ้นสู่ชั้นศาลฎีกา ซึ่งคงกินระยะเวลาอีกช่วงหนึ่งกว่าจะมีการตัดสินออกมาอย่างชัดเจน

โดยส่วนตัว หลวงพ่อเชื่อว่า การส่งฟ้องชั้นศาลต่อไปครั้งนี้นั้น เป็นผลมาจากกรณีเคลื่อนไหวล่าสุดของกลุ่มชาวบ้านเพื่อการอนุรักษ์ป่าดงใหญ่

“ศาลาสร้างคน” ที่ฝึกฝนอาชีพของชาวบ้าน

ต้องทำให้ถูกที่และเหตุการณ์ อย่าเอาอายุคามาทับที่ประชาชน อย่าเอาอายุคามาเบียดป่าเก่า อย่าปลุกเพื่อทำเยื่อกระดาษ แต่ปลุกเพื่อเป็นไม้ใช้สอย...เราเห็นด้วย แต่พวกเขาไม่เดินตรงกลางกับเรา” หลวงพ่อกล่าวเสริมในความเห็นเกี่ยวกับการปลุกไม้ยูคาล

ปากท้องของชาวบ้านเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้พวกเขาไม่ทำลายป่า และยังคงส่งเสริมให้ช่วยกันอนุรักษ์ป่าไว้ด้วย ขณะนี้ด้วยความร่วมมือจากองค์กรหลายฝ่าย ชาวบ้านกำลังจะสามารถฝึกงานหัตถกรรมต่างๆ ในศาลาที่กำลังสร้างขึ้นใหม่จากน้ำพักน้ำแรงของพวกเขาเอง ซึ่งหลวงพ่อ

เรียกว่าเป็น “ศาลาสร้างคน”

“การก่อสร้างศาลานี้จะเป็นการรวมจิตรวมใจชาวบ้านให้มาช่วยกันทำ เป็น “ศาลาสร้างคน” จะทำให้พวกเขาได้รับการชี้แนะและประชุม และจะเป็นที่ฝึกงานของชาวบ้านด้วย”

สหกรณ์ร้านค้าและกองทุนหมุนเวียนที่มีสมาชิกอยู่ร้อยกว่าคน ในวงเงินสองสามหมื่นบาท ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่คงดำเนินไป เพื่อจะยังให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

สุดท้าย เกี่ยวกับความรู้สึกต่อคดีที่ยังคาราคาซังอยู่ในโรงในศาลนั้น หลวงพ่อเล่าด้วยความสบายใจว่า

“เราไม่กังวลหรอก เรารู้แก่ใจเลยว่าเขาจะไม่เอาเราไปติดคุก แต่เขาคุมไว้เฉยๆ เพราะเขาก็ต้องมองว่ามันน่าเกลียดเกินไปที่จะทำอย่างนั้น”

“ตอนนี้หลวงพ่อดองเอาคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจได้เข้าไปอยู่อาศัยเป็นกันชนรอบผืนป่าที่มีการตัดถนนเชื่อมจากอ.เสิงสางไปโนนดินแดง ถนนกว้างขนาดรถเครื่องวิ่งได้สบายๆ แล้วป่าจะเหลืออะไร”

คำพูดนี้ยังเป็นการยืนยันอีกว่า ความพยายามที่จะตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่เพื่อประโยชน์จากการทำไม้ และประโยชน์จากการได้เพื่อปลุกไม้โตเร็ว นั้น ยังดำเนินไปอย่างปรกติ แม้ว่าภาพที่ปรากฏต่อสื่อมวลชนจะสร้างซาไป โดยเฉพาะภายหลังที่ท่านเข้าร่วมทำโครงการอนุรักษ์ป่าไม่ร่วมกับกรมป่าไม้อย่างเป็นทางการ

“ภาพเหมือนกับเขาคบหลวงพ่อดี แต่ว่าความเป็นจริงนั้นมิได้อยู่ แต่พูดไม่ได้ คือ อำนาจทางการเมืองและอิทธิพลของพวกที่ต้องการจะปลุกยูคาล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับป่าผืนนี้จึงไม่เอาใจใส่” หลวงพ่อเล่าสถานการณ์ล่าสุด

“เราเห็นความจำเป็นของการปลุกยูคาล แต่

นิธิ เอียวศรีวงศ์
**“โรงไฟฟ้านิวเคลียร์
ในสังคมประชาธิปไตย”**
มติชน ๒๖ ต.ค. ๓๖, น.๑๑

การตัดสินใจไปทางไหนผิด หรือถูกสังคมไทยก็ต้องรับผิดชอบ ต่อการตัดสินใจของตนเอง เพื่อให้ เป็นประสบการณ์จริงของการดำรง ชีวิตในสังคมประชาธิปไตย หาใช่ผู้ เชี่ยวชาญไม่ ที่จะต้องเข้ามาเป็น ตัวตัดสินประเมินว่า ไทยควรมี โรงไฟฟ้านิวเคลียร์หรือไม่

การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ในการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ที่ดีก็คือ การใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งเท่ากับเรา มีโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นโดยยังไม่ต้อง ลงทุนอะไรอีกเลย

สารสันต์ แสงศรี
“สงฆ์ไทยในอเมริกา”
มติชน ๗ พ.ย. ๓๖, น.๔

มีพระสงฆ์ไทยจำนวนไม่น้อยที่อยู่อเมริกาเอาพุทธศาสนา มาบังหน้า ประพฤติเบี่ยงเบนไปใน ทางแสวงหาปัจจัย จนทำให้บรรดา พระสงฆ์ที่เคร่งครัดอยู่ในศีลใน ธรรมและฆราวาสบางส่วนรู้สึกกังวล แต่ไม่รู้จะทำประการใด เพราะใน สังคมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี หากเรา ส่งเสริมคนดีมีความสามารถมาก ขึ้นเท่าไร นับว่าช่วยสังคมนั้นให้ เกิดความสมดุลกันมากขึ้นเท่านั้น

พิศสมัย ภูริสินสินธุ์ เอี่ยมสกุลรัตน์
**“มาช่วยกันดูแล
ภัยจากของเหลือทิ้งกันเถิด”**
มติชน ๕ ต.ค.๓๖, น.๑๐

การพัฒนาที่ขาดความ รับผิดชอบของรัฐบาลที่ผ่านมา เพื่อจะนำพาประเทศก้าวสู่ความเป็น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จนเกิด โรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมาอย่าง มากมายและก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม อันเป็นปัญหาที่ทวี ความรุนแรงอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกากอุตสาหกรรมที่ปล่อยมาจากโรงงาน ด้วยความมั่งคั่งและความไม่มีประสิทธิภาพในการกำจัด ของเสียจากโรงงาน

วันนี้หากเราไม่ช่วยกันดูแล ภัยจากของเหลือทิ้งจากโรงงาน อุตสาหกรรม เผ่าติดตามมะม่วงอย่าง ต่อเนื่อง และหามาตรากการที่ดีมี ประสิทธิภาพมาจัดการกับของ เหลือทิ้งแล้ว โศกนาฏกรรมที่เกิด ผู้ใดจะรับผิดชอบ ใครจะเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบ

ประเวศ วะสี
**“มหาดมคานธี
กับอนาคตของประเทศไทย”**
มติชน ๒ ต.ค.๓๖, น.๘

สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยง สัมพันธ์กัน อดีต ปัจจุบัน และ อนาคตย่อมเชื่อมกัน แล้วมีหรือที่ กระแสใหญ่ในโลกอันเกิดขึ้นจาก

มหาดมภาพของคานธีจะไม่ส่งผล กระทบต่อประเทศต่างๆ รวมทั้ง ประเทศไทย มหาดมคานธีจึง เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความ ยืดหยุ่นของมนุษยชาติ ที่เชื่อม ประสานองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ การพัฒนาทางจิตวิญญาณ การ เรียนรู้ที่ถูกต้อง ความเป็นชุมชน และการมีองค์กร

นิยม ติวุดานนท์
**“รัฐบาลจะฟัง ถ้ายังคิด
ทำลายอุทยานแห่งชาติ”**
มติชน ๒๕ ต.ค.๓๖, น.๑๐

อุทยานแห่งชาตินั้นควรจะ ดำรงไว้ให้เป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ หาใช่เข้าไปต่อเติมเสริมแต่ง สร้าง โรงแรมหรูๆ รีสอร์ท สนามกอล์ฟ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเท่านั้น วัดถูประสงค์ที่แท้จริงของอุทยาน แห่งชาตินั้นมีไว้เพื่อศึกษาหาความรู้ สัมผัสกลิ่นไอของธรรมชาติ ไซ้ว่าจะ เป็นการเข้ามาหาผลประโยชน์อย่าง ที่รัฐบาลมีความต้องการจะเปิด อุทยานฯ บางส่วนให้เอกชนดำเนินการท่องเที่ยว แล้วอะไรจะเกิดขึ้น เมื่อผู้ใช้กฎหมายไม่เคารพกฎหมาย หันไปนับถือเงินมากกว่ากฎหมาย อะไรเล่าที่จะเกิดขึ้นกับอุทยานฯ เหล่านั้น

ประเสริฐ มลิินทางกูร
“ถ้าไม่มีเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์”

มติชน ๓๑ ต.ค. ๓๖, น.๖

เมื่อมีคนคัดค้านมิให้มีการสร้างเขื่อน ก็ย่อมมีคนสนับสนุนที่จะให้สร้าง โดยเล็งเห็นคุณค่าและความต้องการที่จะอำนวยประโยชน์ให้กับคนภาคกลางเป็นหลัก

เขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์จึงกลายเป็นผู้ให้ชีวิตของคนภาคกลางในการทำการเกษตร และผลิตกระแสไฟฟ้าป้อนให้กับคนเมืองตลอดจนอุตสาหกรรมต่างๆ แต่เบื้องหลังของคุณค่าที่คนภาคกลางได้รับคืออะไร...

พิชัย เรืองวิชา
“ห้องสมุดเด็กชนบท เสียงกู่ร้องเพรียกหาอาหารสมอง”

มติชน ๑๐ ต.ค.๓๖, น.๒๖

ความแตกต่างด้านการศึกษาของเด็กในเมืองกับเด็กชนบทนั้นคือโอกาสทางการศึกษา หากเราตัดภาพนครหลวงและเมืองใหญ่สู่ปลายทาง...ณ ดินแดงในดงเปลี่ยว ที่ซึ่งชุกช่อนความอดอยากและขาดแคลนไว้ภายใน เราจะพบภาพโรงเรียนชนบทที่รูปร่างไม่สมประกอบ มีเด็กน้อยซึ่งผอมโซ มอมแมม กับแบบเรียนเก่าๆ ที่ขาดวินไม่ก็เล่มดวงตาที่ฉายแววชื่อ สมองที่ว่างเปล่า และอุ้งมือที่เล็กของเด็กจำนวนหลายหมื่นหลายแสนคน ยัง

ขาดโอกาสได้สัมผัส ได้รับรู้ ได้ศึกษาหนังสือหลายหลากที่มีคุณภาพทั้งเนื้อความ ทั้งสีสันทัน และจินตนาการแห่งความสร้างสรรค์

สมพงษ์ จิตระดับ
“โสภณี่ มาตรการที่ต้องเด่นชัดและจริงใจ”

มติชน ๑๘ ต.ค.๓๖, น.๑๐

โสภณี่ ปัญหาท้าทายสังคมพ้นปีแล้ว แต่ก็หาผู้มีอุดมการณ์อันแน่วแน่มาแก้ไขได้ไม่ แม้ที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันก็เชื่อว่าจะสร้างสรรค์มองเห็นแต่เรื่องใกล้ตัวว่าจะทำอย่างไรให้เป็นรูปธรรม เพื่อทำโครงการเสนอขอทุนเท่านั้น แล้วใครล่ะ...ที่จริงใจ นำไปสู่หนทางที่สร้างสรรค์กับมาตรการที่ชัดเจน ไซ้แต่ว่าจะมาเล่นสำนวนโวหารในวงการสังคมแคบๆ

ดังนั้นความชัดเจนในแนวคิดวิธีการและกลุ่มเป้าหมาย หาเพียงพอไม่กับการแก้ไขปัญหาที่ว่าภคิณีนิวัตร

สันทนา ธรรมสโรจน์
“แนวโน้มเด็กหญิงข้างถนนจะเป็นโสภณี่ตั้งแต่อายุน้อยๆ”

มติชน ๔ พ.ย.๓๖, น.๑๐

เด็ก เป็นคำที่แสดงถึงความเดียวসা ความบริสุทธิ์ทั้งทางภาษาและตัวเด็กที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้า แต่ความไร้เดียงสา ความบริสุทธิ์ของเด็กเหล่านั้นกลับถูกทำลายลงด้วยสังคมที่เจริญแต่ทางวัตถุ โดยเฉพาะเด็ก

หญิงต้องตกเป็นเหยื่อความโหดร้ายของสังคม ซึ่งนับวันจะมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นทุกขณะ และเป็นภาระให้กับสังคมต้องรับผิดชอบ

จากจำนวนของเด็กหญิงข้างถนน และที่เข้าสู่สถานบริการตั้งแต่ปี ๒๕-๓๖ มีสถิติที่สูงจนน่าตกใจแล้วทำไมเมืองพุทธศาสนาถึงเป็นเช่นนี้

“เงินพัฒนาก่อเหตุวิกฤตการณ์ป่าไม้ในลาว”

สยามรัฐ ๒ พ.ย.๓๖, น.๑๔

การลดลงของพื้นที่ป่าไม้หายใช้มีแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ลาวในปัจจุบันก็เช่นเดียวกันพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเคยมีถึงร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ กลับลดลงอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมา โดยฝีมือของไทย เกาหลีใต้หวัน จนเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ๔๗ของพื้นที่ทั้งประเทศ เมื่อเทียบกับประเทศไทยแล้ว นับว่ายังมีป่าไม้เหลืออยู่จำนวนมากทีเดียว

และที่เหลืออยู่นี้กำลังถูกนายทุนไทย เกาหลี ใต้หวัน และนายทุนภายในประเทศคอยจ้องจะเข้าไปดำเนินการ จนมีกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมออกมาเคลื่อนไหว

กรุงเทพฯ ประเทศไทย ๘
กรกฎาคม (เอพี.) - ท่านพุทธทาส
ภิกขุผู้ได้ใช้ความคิดนำสมัยเพื่อ
วิวัฒน์ศาสนธรรมให้เจริญขึ้น และ
ทำให้ท่านมีชื่อเสียงในเวลาต่อมา
ได้มรณภาพลงวันนี้ ณ วัดของ
ท่านที่ภาคใต้ ประเทศไทย รวมสิริ
อายุวัยได้ ๘๗ ปี และตามรายงานข่าว
ท่านมีอาการเส้นเลือดในสมอง
อุดตันเมื่อเดือนพฤษภาคม

ท่านพุทธทาสได้วิพากษ์
วิจารณ์ต่อความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์
วัตถุนิยม และลัทธิทหารนิยม และ
ได้กระตุ้นให้มีการตรวจสอบความ
เข้าใจเกี่ยวกับศาสนาพุทธ ที่ชาว
ไทยร้อยละ ๘๕ จากประชากร
ทั้งหมด ๕๘ ล้านคนนับถืออยู่

ท่านได้รับการอุปสมบทเมื่อ
อายุ ๒๐ ปี และมีฉายาที่แปลได้ว่า
“ทาสผู้รับใช้พระเจ้า” ทั้งนี้
โดยประเพณีนิยม ชายหนุ่มไทยจะ
เข้ารับการอุปสมบทเมื่ออายุได้ ๒๐
ปี อย่างน้อยในช่วงระยะเวลาสั้นๆ
เพื่อเป็นพิธีกรรมแสดงความเป็น

ผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์
เมื่อปี ๒๔๗๕ ท่านได้ก่อตั้ง
สวนโมกขพลาราม ซึ่งเป็นวัดป่า
ห่างออกไปประมาณ ๔๐๐ กม.
ทางภาคใต้ของกรุงเทพฯ และเป็น
ศูนย์การฝึกวิปัสสนากรรมฐานที่มี
ชื่อเสียงสำหรับชาวไทยและต่าง
ประเทศซึ่งมาจากทั้งยุโรปและ
อเมริกาเหนือ งานนิพนธ์และ
เอกสารจำนวนมากของท่านได้ถูก
ถ่ายทอดไปสู่หลายภาษา

คำสอนของท่านพุทธทาส
ได้ท้าทายต่อกฎระเบียบทั่วไปทาง
สังคม, ศักดินาในคณะสงฆ์ และ
บางครั้งก็ท้าทายต่อรัฐบาล ในช่วง
สองสามทศวรรษที่แล้ว ท่าน
พุทธทาสถูกกล่าวหาว่าเป็นคอม-
มิวนิสต์ เนื่องจากท่านกล่าวโจมตี
ความคิดเรื่องวัตถุนิยมที่กำลังเติบโต
กล้าขึ้นในสังคมไทย

“ท่านสอนว่าเราต้องมีการ
พัฒนาทางจิตวิญญาณก่อน จากนั้น
จึงจะมีการพัฒนาในเรื่องมนุษย์
และวัฒนธรรม และรวมทั้งเรื่อง

Buddhadassa Dead; Thailand Monk, 87, Opposed Secularism

BANGKOK, Thailand, July 8 (AP) —
Buddhadassa Bhikkhu, a monk whose
nontraditional ideas transformed Thai
Buddhism and earned him an interna-
tional following, died today at his tem-
ple in southeastern Thailand. He was 87
and was reported to have suffered a
stroke in May.

As a critic of superstitious beliefs,
materialism and militarism, Buddha-
dassa provoked a re-examination of the
religion that is followed by 95 percent
of Thailand's 58 million people.

He was ordained as a monk at 20 and
took a name that means "monk who
serves the Buddha." By tradition, most
Thai males become monks for at least
a short time as a rite of passage.

In 1932, Buddhadassa founded Wat
Suan Moke, a monastery in the forest
about 300 miles southeast of Bangkok
and a popular center for meditation for
Thais and foreigners, including Euro-
peans and North Americans. His num-
erous books and pamphlets have
been translated into several languages.

Buddhadassa's teaching challenged
social convention, the monastic hierar-
chy and, occasionally, the Government.
In the 1960's, Buddhadassa was ac-
cused of being a Communist because of
his attacks on the growing materialism
of Thai society.

"He taught that spiritual develop-
ment should come first, then human
and cultural development, taking into
account the environment," said Sulak
Sivaraksa, a Buddhist scholar and so-
cial critic. "He felt that politics without
morals is dreadful."

Again breaking with tradition, Budd-
hadassa said in his will that he wanted
to avoid elaborate the cremation cere-
monies often held for high-ranking
monks. Instead, he asked to be buried
at Wat Suan Moke without delay.

ท่านพุทธทาส มรณภาพ พระไทยอายุ ๘๗

ผู้ด้านกระบวนกรทำให้ศาสนาลดความสำคัญลง

“ข่าวการมรณภาพของท่านพุทธทาสภิกขุไม่เพียงเป็นที่รู้จักในประเทศเรา
เท่านั้น หากในต่างแดนที่ได้รับรสแห่งพุทธธรรมจากท่าน ก็ยังปรากฏเป็น
ข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ดังในหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทม์ สหรัฐอเมริกา
วันที่ ๘ ก.ค. ๒๕๓๖ ที่นำมาลงเป็นพากย์ไทยดังต่อไปนี้ - กองสาราฯ”

สิ่งแวดล้อมด้วย” สุลักษณ์ ศิวรักษ์
นักคิดชาวพุทธและนักวิจารณ์สังคม
กล่าว “ท่านมีความรู้สึกว่าการเมือง
ที่ปราศจากคุณธรรมเป็นเรื่องที่
อันตรายอย่างยิ่ง”

และเพื่อที่จะท้าทายต่อ
จารีตประเพณีทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง
ท่านได้ระบุในพินัยกรรมว่าไม่ต้อง
การพิธีศพที่หรูหราแบบพระเถระ
ทั่วไป หากต้องการให้ฝังศพท่านที่
สวนโมกข์โดยเร็ว

มรณะประวัติ เพื่อ หริพิทักษ์ ศิลปินแห่งชาติ

๒๒ เมษายน ๒๕๕๓-๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๖

เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๐๔.๔๕ น. ศาสตราจารย์ เพื่อ หริพิทักษ์ ศิลปินแห่งชาติผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน ถึงแก่กรรมด้วยอาการหลอดเลือดสมองตีบ ณ ตึก ๘๔ ปี โรงพยาบาลศิริราช กทม. หลังจากที่ได้อัมพาตและเข้ารับการรักษาเป็นเวลากว่า ๓ ปี

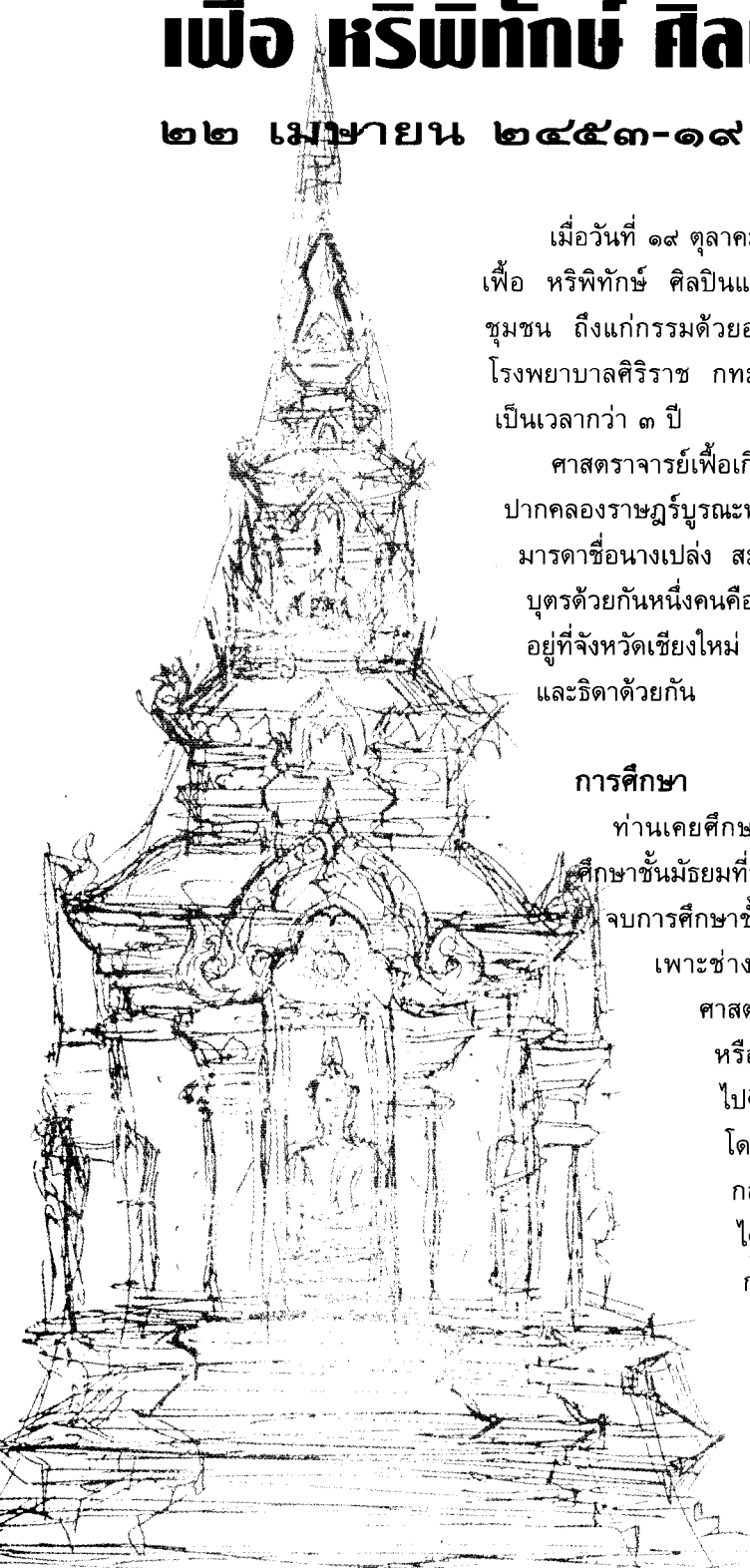
ศาสตราจารย์เพื่อเกิดเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ ณ เรือนแพ ปากคลองราชบุรีบูรณะหน้าวัดราชบุรีบูรณะ ธนบุรี บิดาชื่อนายเก็บ มารดาชื่อนางเปล่ง สมรสครั้งแรกกับม.ร.ว.ถนอมศักดิ์ กฤดากร มีบุตรด้วยกันหนึ่งคนคือนายท่านุ หริพิทักษ์ ปัจจุบันเป็นศิลปินอิสระอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาได้สมรสกับนางสมถวิล แซ่อู่ ไม่มีบุตรและธิดาด้วยกัน

การศึกษา

ท่านเคยศึกษาระดับประถมศึกษาที่ร.ร.วัดสุทัศน์ ต่อมาศึกษาชั้นมัธยมที่ร.ร.วัดเบญจมบพิตร และร.ร.วัดราชบพิธ เมื่อจบการศึกษาชั้นมัธยม ได้มาเรียนทางด้านศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่าง และได้สมัครเป็นลูกศิษย์เรียนส่วนตัวกับ ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ณ โรงเรียนประณีตศิลป์ หรือมหาวิทยาลัยศิลปากรในปัจจุบัน จากนั้นได้ไปศึกษาต่อที่สำนักซานติเนกัตติ ประเทศอินเดีย โดยเป็นลูกศิษย์เอกของท่านันทราโบส เมื่อกลับมาทำงานในกรมศิลปากรได้ระยะหนึ่ง จึงได้เดินทางไปศึกษาต่อ ณ ราชบัณฑิตยสถาน ที่กรุงโรม (ACADAMIA DE EELLA ARTI DI ROMA) โดยทุนของรัฐบาลอิตาลี

หน้าที่การงาน

หลังจากที่กลับจากยุโรป ได้รับราชการเป็นอาจารย์ประจำ ณ คณะจิตรกรรม

ประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร จนเกษียณอายุเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๘ ได้รับเชิญให้เป็นผู้เชี่ยวชาญสอนจิตรกรรมไทยและศิลปะไทย ณ มหาวิทยาลัยศิลปากรจนอายุได้ ๖๕ ปี จึงได้รับเชิญจากวิทยาลัยช่างศิลป์ ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญสอนวิชาศิลปะไทยนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ และ ๕ จนถึงแก่กรรม

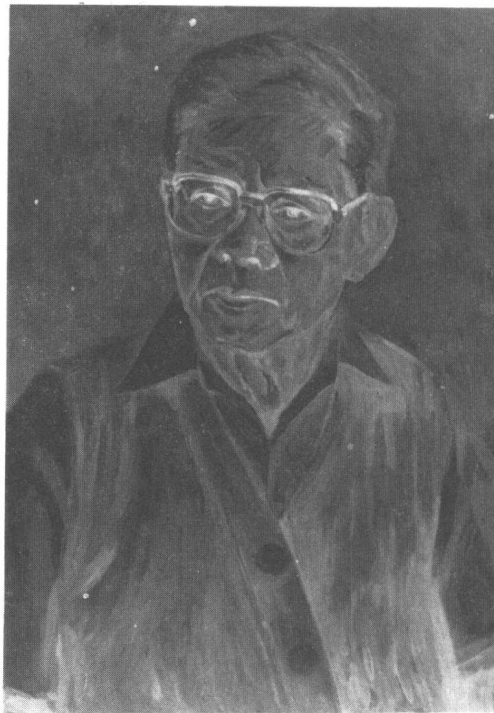
ผลงานทางด้านศิลปกรรม

ท่านได้รับเกียรติและได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินผู้ผลิตงานศิลปกรรมชั้นเยี่ยม โดยเฉพาะทางด้านจิตรกรรม ผลงานสร้างสรรค์ของท่านได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทองจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติถึง ๓ ครั้ง เป็นผลให้ได้รับการเชิดชูเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมในสาขาจิตรกรรม นอกจากนี้ท่านยังมีผลงานทางด้านการ์ตูนคว่ำและคัดลอกจิตรกรรมไทย เป็นผลให้สามารถรักษาร่องรอยและรูปแบบของจิตรกรรมไทยในอดีต ก่อนที่ภาพนั้นๆจะพังสลายไปตามโบราณสถาน ผลงานชิ้นสำคัญของท่าน เห็นจะได้แก่การบูรณะและอนุรักษ์หอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งเคยเป็นพระนิวาสสถานเดิมของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกไว้ หอไตรดังกล่าวมีคุณค่าทางด้านศิลปะ เนื่องจากมีภาพเขียนสำคัญของพระอาจารย์นาคเหลืออยู่เพียงแห่งเดียว อีกทั้งยังมีบานประตูไม้ซุ้มแกะสลักฝีมือยอดเยี่ยม มีตุลารวดนํ้าบิตทองเก็บพระไตรปิฎกและลายรดนํ้าบานหน้าต่าง ในส่วนความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์นั้น ก็โดยที่เคยเป็นพระนิวาสสถานเดิมของร.๑

ซึ่งได้อุทิศถวายเป็นหอไตรภายหลังจากที่ชนะศึกสงคราม

เกียรติคุณ

- ท่านได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาจิตรกรรม จากมหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อพ.ศ. ๒๕๒๓
- ได้รับประกาศให้เป็นผู้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการชุมชน เมื่อวันที่ ๒

สิงหาคม ๒๕๒๖

-ได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๘

-ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สำนักศิลปกรรม พ.ศ. ๒๕๒๙

-เครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดที่

ได้รับในฐานะศิลปินแห่งชาติคือ ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

วาระสุดท้าย

เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๓ ท่านได้เข้ารับการรักษา ณ โรงพยาบาลศิริราช ด้วยอาการต่อมลูกหมากโต หลังจากนั้นได้เกิดอาการแทรกซ้อนหลายอาการ อาทิ

อยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฯพณฯ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์นำแจกันดอกไม้พระราชทานไปเยี่ยมท่านและภริยา ณ โรงพยาบาลศิริราชเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๖

ในการบำเพ็ญกุศลศพ คณะเจ้าภาพอันประกอบไปด้วยคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ญาติมิตรและศิษยานุศิษย์ ได้ดำเนินการขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ในวันที่พุธที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๗.๐๐ น. ณ ศาลา ๕ วัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) กรุงเทพมหานคร และจะมีพิธีสวดพระอภิธรรมศพ ตั้งแต่วันที่ ๒๐-๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๙.๐๐ น. หลังจากนั้นจะเก็บศพไว้รอพระราชทานเพลิงเมื่อครบ ๑๐๐ วันไปแล้ว

อนึ่ง เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงมรณกรรมของท่านแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฯพณฯ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผู้แทนพระองค์นำพวงมาลาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาพระราชทานหน้าหีบศพ อีกทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับศพของท่านไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์โดยตลอด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งนัก

ภาวะติดเชื้อมากจากแผลกดทับที่นอนเป็นเวลานาน เส้นโลหิตไปเลี้ยงสมองตีบตัน เป็นต้น ตลอดระยะเวลาที่เข้ารับการรักษา ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเป็นคุณไขในพระบรมราชานุเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยตลอด ก่อนหน้าที่จะถึงแก่กรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อนันต์ วิริยะพินิจ

ใบขอรับการเป็นสมาชิกจดหมายข่าว เสขิยธรรม

ชื่อ _____ นามสกุล _____
ที่อยู่ (วัด/บ้าน) เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ซอย _____
ถนน _____ ตำบล _____ อำเภอ _____
จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____

ใบขอรับการเป็นสมาชิกอุปกัมภ์

- โดย ( ) ถวายพระสงฆ์ที่ผู้จัดทำเห็นควรจะได้รับจดหมายข่าวเสขิยธรรม
อ่านประจำ
( ) มอบให้อื่นๆตามชื่อที่อยู่ข้างล่างนี้

ใบขอรับเป็นสมาชิก

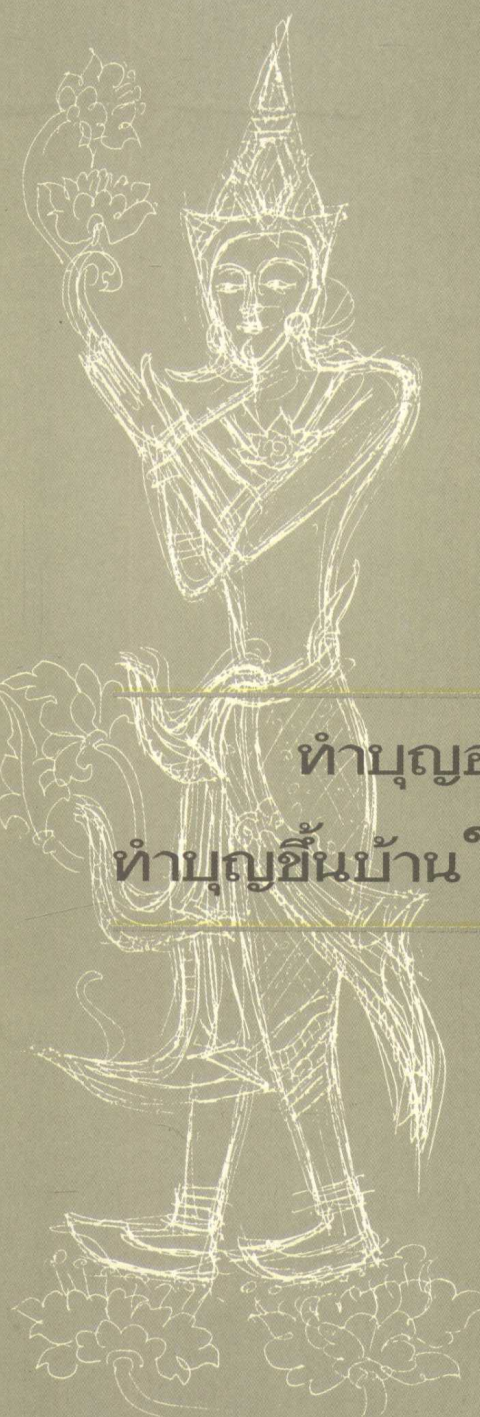
- ( ) ๑ ปี(๖ ฉบับ) ๑๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
( ) ๒ ปี(๑๒ ฉบับ) ๒๐๐ บาท เริ่มต้นฉบับที่ _____ ถึงฉบับที่ _____
( ) ตามกำลังศรัทธา _____ บาท/ปี

ส่งจ่ายโดย

- ( ) ธนาณัติ ( ) ตัวแลกเงิน ( ) เช็ค ( ) เงินสด

ในนาม

นายพิภพ อุดมอิทธิพงศ์
คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา(ศพพ.)
๑๒๔ ซ.วัดทองนพคุณ ถ.สมเด็จพระเจ้าพระยา
เขตคลองสาน กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐
ธนาณัติส่งจ่าย ปณ.คลองสาน

ขอเชิญร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อสนับสนุนการจัดถวาย“ถนนหนังสือ ฉบับเสขิยธรรม” หนังสือเพื่อการจรรโลงพุทธศาสนาโดยการประยุกต์ธรรมให้สมสมัย แก่พระภิกษุสงฆ์ในชนบทห่างไกล

“ถนนหนังสือ ฉบับเสขิยธรรม” มียอดการพิมพ์ครั้งละ ๑,๐๐๐ เล่ม ซึ่งมากกว่าครั้งหนึ่งของยอดพิมพ์ในแต่ละครั้ง จะจัดถวายแก่พระภิกษุผู้สนใจ ทั้งที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับศพพ. และที่ไม่เคยเข้าร่วมแต่มีความสนใจและขอหนังสือมาต้นทุนการจัดพิมพ์ (รวมทั้งค่าจัดส่ง) ครั้งละประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท ได้รับการแบ่งเบาจากสมาชิกที่เสียเงินซึ่งมีไม่ถึง ๒๐% ของสมาชิกทั้งหมด

ทำบุญอย่างใหม่ ทำบุญวันเกิด ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันพระ ฯลฯ

หากท่านมีจิตศรัทธาที่จะร่วมกันจรรโลงพระพุทธศาสนาโดย “การให้ธรรมเป็นทาน” ดั้งนี้แล้ว ขอได้รับเป็นสมาชิกอุปถัมภ์แก่บรรดาพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว เพื่อที่ท่านจะได้มีหนังสืออ่านเป็นประจำ

สมาชิกอุปถัมภ์เสขิยธรรม น.๑๙

๑. พระครูประโชติธรรมาภิรม ระยอง	๑,๐๐๐ บาท
๒. พญ.พรทิพย์ เชาวรีวงศ์	๑,๐๐๐ บาท

“
ข้าพเจ้าทำศิลปะด้วย
ใจรักเลื่อมใสและจริงจัง
มิได้ทำไปเพราะโยแห่ง
อามิส ข้าพเจ้าทำศิลปะ
เพื่อศึกษาค้นหาความ
จริงในความงาม อันเร้นลับ
อยู่ภายใต้สภาวะธรรมชาติ
ผลงานอันเกิดจากกำลัง
กาย กำลังความคิด และ
กำลังใจของข้าพเจ้า ขอ
น้อมอุทิศให้ท่านอาจารย์
ทั้งหลายของข้าพเจ้า
”

เพื่อ ตรีพิทักษ์

เพื่อ ตรีพิทักษ์
ศิลปินแห่งชาติ

๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๖